

Juhani Pennanen

Aloittavan korkeakouluopiskelijan sijoitusopas

ALOITTAVAN KORKEAKOULUOPISKELIJAN SIJOITUSOPAS

Juhani Pennanen
Opinnäytetyö
Syksy 2017
Liiketalous
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma, Taloushallinto

Tekijä: Juhani Pennanen

Opinnäytetyön nimi: Aloittavan korkeakouluopiskelijan sijoitusopas

Työn ohjaaja: Arja Itkonen

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Syksy 2017

Sivumäärä: 49+33

Opinnäytetyön aihe löytyi jatkokehitysehdotuksena Hyttisen ja Paajasen Oulun ammattikorkeakoulussa tehdystä työstä ”opintolainan sijoittaminen opintojen ajaksi.” Jatkokehitysideana oli käytännönläheisen oppaan laatiminen opintolainan sijoittamisesta, josta muotoutui tämän opinnäytetyön aihe. Työssä otetaan huomioon koko opiskelijan elämäntilanne. Toimeksiantajana toimi Oulun ammattikorkeakoulu. Mikäli rahoitusyhtiö olisi hankittu toimeksiantajaksi, olisi työssä herkästi tullut esiin yhtiön omat tuotteet ja opas olisi toiminut yksittäisen pankkiiriliikkeen markkinointivälineenä.

Työn tavoite oli luoda käytännönläheinen opas aloittavalle korkeakouluopiskelijalle. Raportissa on teoriaa sijoittamisesta, johon sisältyy sijoitussuunnitelman prosessikuvaus sekä erilaisten sijoitus tuotteiden esittely. Lisäksi raportissa käsitellään sijoitukseen liittyvää verotusta. Raportin liitteenä olevassa oppaassa on esitelty sijoitusprosessia sekä esimerkkien ja kuvien avulla annettu käytännönläheistä ohjeistusta sijoittamisesta. Oppaassa raportin teoriaa on tiivistetty ja pyritty avaamaan mahdollisimman ymmärrettävään muotoon.

Oppaan tavoite on selkeyttää aloittavalle opiskelijalle, mitä erilaisia sijoitusmahdollisuuksia on olemassa, mitkä ovat edut ja riskit ja miten sijoitukset käytännössä tehdään. Opas etenee kronologisessa järjestyksessä oman lähtötilanteen, tavoitteiden ja riskinsietokyvyn kartoittamisesta sijoituspäätösten tekemiseen sekä erilaisten sijoitusmuotojen esittelyyn. Sijoitusmuodot on selitetty mahdollisimman yksinkertaisesti tuoden samalla esiin tyypillinen tuotto sekä edut ja haitat.

Raportin tietoperustan lähteinä on pääasiassa suomalainen sijoituskirjallisuus. Lisäksi sijoitustuotteiden esittelyssä on käytetty pankkien verkkosivuja sekä opiskelijan tukia käsittelevissä osioissa Kelan verkkosivuja. Opinnäytetyössä on käytetty laadullisia menetelmiä ja se on toiminnallinen työ, jossa raportin lisäksi on tehty käytännönläheinen opas.

Asiasanat: Arvopaperikauppa, korkeakoulu, opintotuki, sijoitustoiminta, sijoitustuotteet

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Economics, Financial Administration

Author: Juhani Pennanen

Title of thesis: Investing Guidebook to Entry Level University Student

Supervisor: Arja Itkonen

Term and year when the thesis was submitted: Autumn 2017 Number of pages: 49+33

The topic of this thesis was found from Paajanen and Hyttinen's thesis "Investing Student Loan." They had suggestion about further development of the topic and it was creating a guidebook about investing a student loan. The topic of this thesis defined to guidebook of investing to students, where the whole student's life situation is included. The employer of this study is Oulu University of Applied Sciences. It was chosen because of neutrality. If some investing firm had been employer, there would have probably been more information about their own products.

Objective of this study was to create a concrete guidebook for entry level students that are at the beginning of their studies. The report part of this study includes the theory about investing. The theory is based on Finnish investing literature and websites of different banks. Parts about student fees' theory is based on website of social insurance institution of Finland. Report shows the process of investing from student's own economical starting situation to finding own targets, ability to tolerate risks and choosing different stocks. The report also presents different types of securities with taxation of investing.

Proper output of this thesis is concrete guidebook. Guidebook's structure is similar to the report. Theory in the guidebook is compressed and made more concrete. There are added calculations, patterns and examples to make the guidebook more visual and easy to understand. Structure of the guidebook is chronologic and its goes through the investing process from own economical starting situation to choosing stocks.

Keywords: Investing, studies, investment products, student fees

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	SIJOITUSSUUNNITELMA	8
2.1	Oma lähtötilanne	8
2.2	Sijoittamisen tavoitteet	14
2.3	Riskinsietokyky	15
2.4	Allokaatio ja hajauttaminen	16
2.5	Salkun hallinta ja seuranta	18
3	TALLETUKSET JA KORKOSIJOITTAMINEN	20
3.1	Pankkitalletukset	20
3.2	Joukkovelkakirjat	22
3.3	Korkosijoitusten riskit	22
4	OSAKESIJOITTAMINEN	25
4.1	Arvopaperipörssi ja arvo-osuustili	26
4.2	Kaupankäynti	27
4.3	Osakkeiden tuotto	28
4.4	Osakkeiden riskit	29
4.5	Kaupankäyntistrategiat	29
4.6	Markkinapsykologia	31
4.7	Osakkeiden tunnuslukuja	32
5	RAHASTOSIJOITTAMINEN	35
5.1	Sijoitusrahastojen toiminta	35
5.2	Erilaisia sijoitusrahastoja	36
5.3	Sijoitusrahastojen edut ja haitat	37
5.4	Rahastojen tuotto	38
5.5	Rahastojen tunnuslukuja	38
6	VEROTUS	40
7	OPPAAN LAATIMINEN	42
8	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	44
	LÄHTEET	46
	LIITTEET	50

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön aihe löytyi tekijän tutustua sijoittamisesta tehtyihin opinnäytetöihin. Keväällä 2017 Hyttinen ja Paajanen tekivät Oulun ammattikorkeakoulussa opinnäytetyön aiheesta opintolainan sijoittaminen. Tekijän alkuperäinen ajatus oli samansuuntainen, mahdollisesti opintolainan sijoittamista kuvaava työ. Mutta koska vastaavasta aiheesta oli tehty jo opinnäytetyö samana vuonna, täysin samasta aiheesta työn tekeminen ei ollut mahdollista.

Kyseisessä opinnäytetyössä oli kuitenkin pohdintaosiossa jatkokehitysehdotuksena käytännölläheisen oppaan laatiminen opintolainan sijoittamisesta. Siitä löytyi tämän opinnäytetyön aihe, joka tarkentui aloittavan korkeakouluopiskelijan sijoitusoppaaksi. Työssä huomioidaan opintolainan lisäksi koko opiskelijan elämäntilanne. Tässä opinnäytetyössä keskitytään nimenomaan jo täysikäiseen sijoittajaan, jolloin opiskelija muotoutui korkeakouluopiskelijaksi. Tyypillisesti opiskelijan käytettävissä olevat tulot ovat pienet. Mahdollisuus pitää varoja kiinni sijoituksissa on kuitenkin pitkä, sillä opiskelijat ovat tavallisesti nuoria. Näistä lähtökohdista muotoutui oppaan kohderyhmä, joka on toiminnallisessa opinnäytetyössä tärkeä rajata selkeästi. (Airaksinen & Vilka 2003, 38).

Opinnäytetyön toimeksiantajana on Oulun ammattikorkeakoulu. Työtä varten ei tarkoituksella edes haettu toimeksiantajaksi mitään pankkia tai pankkiiriliikettä. Niissä ongelmaksi olisi tullut silloin todennäköisesti aiheen tarkastelu hyvin kapealta sektorilta ja yritysten omat tuotteet olisivat mahdollisesti olleet korostetusti esillä. Oppaassa on kuitenkin käytetty kuvankaappauksia Osuuspankin ja Nordnetin sivustoilta, kun esitellään arvo-osuustiliä, toimeksiantojen tekemistä tai sijoitusstrategioita.

Koska opinnäytetyön tavoitteena on kokonaisvaltainen ymmärrys sijoittamisesta ilmiönä, käytetään työssä laadullisia menetelmiä (Airaksinen ym. 2003, 63). Tämä työ edustaa toiminnallista opinnäytetyötä, jossa tuotetaan varsinaisen raportin rinnalla valitulle kohderyhmälle mukautettu tuotos. Kyseessä on perinteisen tutkimuksellisen opinnäytetyöntyön vastakohta ja vaihtoehto, jossa tavoitteena on käytännön ohjeistaminen ja konkreettinen tuotos. (Airaksinen ym. 2003, 9-10.) Tässä työssä varsinaisen raporttiosa pohjautuu vahvasti teoriaan, sillä kyseessä on aihealue, joka mielletään varsin teoreettiseksi. Itse oppaassa sijoittamisen perusteita esitetään kohderyhmälle sopivalla ja helpommin sisäistettävällä tavalla, mikä on toiminnalliselle opinnäytetyölle ominaista.

Tässä opinnäytetyössä käsitellään finanssisijoituksia eli korkosijoituksia, osakkeita ja rahastoja. Aloittelijalle huonosti soveltuvat johdannaiset on jätetty pois, sillä niihin sijoittaminen on sen verran riskistä, että ne sopivat paremmin kokeneemmille sijoittajille. Myös reaaliomaisuuteen sijoittaminen on rajattu aiheesta pois. Reaalisijoituksia ovat esimerkiksi asunnot, metsät, kulta tai vanhat autot (Puttonen 2001, 49–51).

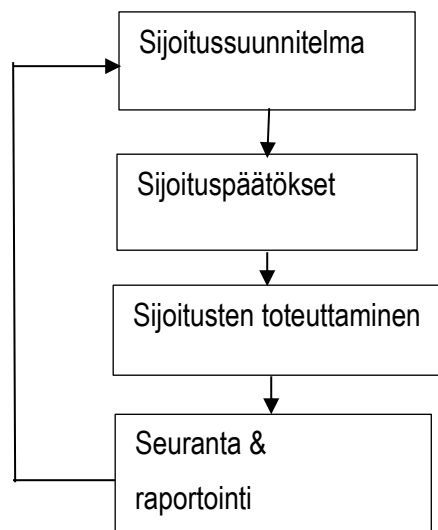
Tämän opinnäytetyön tietoperusta pohjautuu sijoitussuunnitelman pohjalta esiteltävälle sijoitusprosessille sekä sijoitustuotteiden esittelylle. Toinen luku käsittää sijoitussuunnitelman, joka on lähtökohta sijoittamiselle. Sijoitussuunnitelma käydään prosessinomaisesti läpi oman lähtötilanteen kartoittamisesta sijoittamisen tavoitteisiin ja riskinsietokykyyn, arvopapereiden valintaan sekä arvopaperisalkun seurantaan ja hallintaan. Oman lähtötilanteen esittelyssä on otettu huomioon opiskelijan erityisasema ja esitelty opiskelijan mahdolliset tulonlähteet, joita ovat palkkatulojen lisäksi opintoraha, asumislisä ja opintolaina. Luvut kolme, neljä ja viisi esittelevät finanssisijoitustuotteet: talletukset, korkosijoitukset, osakkeet ja rahastot. Kaikista sijoitustuotteista esitellään niiden pääperiaatteet, tuoton muodostuminen sekä niihin sijoittamisesta aiheutuvat riskit. Kuudennessa luvussa esitellään sijoitustoimintaan liittyvää verotusta.

Seitsemännessä luvussa käydään läpi varsinaisen oppaan laatiminen. Opas on tämän opinnäytetyön varsinainen tuotos. Siinä käydään raportissa käsiteltävää teoriaa läpi käytännöllisestä näkökulmasta. Opas on tarkoitettu nimenomaan aloittavalle korkeakouluopiskelijalle, joka näkyy tässä työssä opiskelijan tulonmuodostuksen esityksenä sekä oppaan ohjeissa erilaisten opiskelijan tukien hakuun. Myös sijoitustavoitteissa, riskinsietokyvyssä sekä arvopapereiden valinnassa on otettu huomioon opiskelijan näkökulma sijoittamiseen.

Oppaassa pyritään tuomaan termejä sekä sijoittamiseen liittyvää teoriaa lähemmäksi aloittelijaa erilaisin havainnollistavien kuvioin ja esimerkein. Oppaan rakenne on samankaltainen kuin raportin teoriaosuuden, ja se etenee sijoitusprosessin mukaisessa järjestyksessä.

2 SIOITUSSUUNNITELMA

Ensimmäinen askel sijoittamisessa on henkilökohtaisen sijoitussuunnitelman laatiminen. Sijoittamisessa on tärkeää tietää mitä on tekemässä ja miksi, ettei vain ajelehti virran mukana ja tee harkitsemattomia päätöksiä. Sijoitussuunnitelman avulla sijoittajalla on helpompaa toimia kärsivällisesti ja rationaalisesti, vaikka markkinoilla tapahtuisi lyhytaikaista kurssien heilahtelua. Sijoitussuunnitelma on syytä laatia kirjalliseen muotoon. Se voi olla erimittainen, sillä joillekin riittää vain lyhyt kuvaus, jotkut taas haluavat selostaa suunnitelmansa yksityiskohtaisemmin. Sijoitussuunnitelma on jokaiselle henkilökohtainen ja yksilöllinen, sillä jokaisen tulot, menot, varat ja velat, tavoitteet, riskinsietokyky sekä kärsivällisyys ovat erilaiset. (Anderson & Tuhkanen 2004, 16–17.)

KUVIO 1. Sijoittamisprosessi (Anderson ym. 2004, 15)

2.1 Oma lähtötilanne

Sijoitussuunnitelmassa ei riitä, että suunnittelee pelkästään sijoituksia vaan koko henkilökohtainen talous on otettava huomioon. Sijoittajan on selvitettävä omat tulonsa, arvioidut menonsa, varallisuutensa sekä velkansa. Sijoittajan ikä on myös tärkeä mittari sijoitussuunnitelmaa laatiessa. Tässä opinnäytetyössä sijoittajana on aloittava korkeakouluopiskelija, joten sijoitushorisontti on lähtökohtaisesti paljon pidempi kuin vaikka 50 vuotiaalla töissä käyvällä henkilöllä. Opiskelijalla

tavallisesti tulot ovat pienet, sillä Kelan tuet ovat tarkoitettu kattamaan ainoastaan välittömät elä-miskustannukset eikä niitä ole tarkoitettukaan sijoitustoimintaan. Tukien lisäksi opiskelijan on siis melkein välttämätöntä saada lisäksi palkkatuloja. Mikäli opiskelija pystyy turvaamaan toimeentulo-nsa, myös opintolainaa on hyvä harkita sijoitettavaksi. Hyttinen & Paajanen (2017, viitattu 5.9.2017) toteaa opinnäytetyössään, että opintolainan sijoittaminen on jo pelkästään opintolainahy-vityksen takia melkein aina kannattavaa.

Lähtökohtaisesti sijoittajan tulee huomioida kokonaistilanteensa sekä mikä sijoituksen osuus on suhteessa kokonaissijoitukseen. Sijoitussuunnitelmaa laatiessa tulee ottaa huomioon nykyiset sekä tulevaisuuden arvioidut kassavirrat. Opiskelijan tapauksessa pitää ottaa huomioon käytän-nössä tulojen ja menojen erotuksen jälkeen jäävä osuus, joka on mahdollista sijoittaa. Kassavirran muuttuessa, esimerkiksi tulojen kasvaessa tai vähetessä, on syytä muokata sijoitussuunnitelmaa. (Anderson ym. 2004, 22.)

Palkkatulot

Mikäli opiskelija haluaa, että rahaa jää pakollisten elinkustannusten lisäksi sijoittamiseen, on mel-kein välttämätöntä käydä ansiotyössä opintojen ohella. Yleensä helpointa on tehdä töitä kesällä, sillä silloin koulut ovat yleensä lomalla. Kesäksi on myös opiskelijan helpompi löytää työpaikka, kun yritykset tarvitsevat työntekijöitä kesälomalaisia tuuraamaan. Kesällä on monesti myös mahdollista tehdä täyttä työpäivää toisin kuin lukukauden aikana, jolloin opintojakin pitää saada käytyä eteen-päin.

Työnantajan näkökulmasta opiskelija on myös hyvää työvoimaa, sillä opiskelijat suostuvat helpom-min osa-aikaisiin ja määräaikaisiin töihin. Lisäksi opiskelijat ottavat muita työntekijöitä helpommin vastaan keikkatyön tyylistä lyhytaikaista iltta- yö- tai viikonlopputyötä. Pätkätyöt eivät myöskään vaikuta opiskelijan tukiin samalla tavalla kuin vaikka työttömällä, joten opiskelijan on helpompi ottaa niitä vastaan. (Työ ja elinkeinoministeriö 2012, viitattu 5.9.2017.) Tilastokeskuksen mukaan noin puolet 18 vuotta täyttäneistä opiskelijoista oli työsuhteessa vuonna 2015. Määrä on ollut tasaisessa laskussa vuodesta 2008 lähtien jolloin kuusi kymmenestä opiskelijasta oli työsuhteessa opiske-lunsa aikana. (Tilastokeskus 2017, viitattu 5.9.2017.)

Tuet

Kansaneläkelaitos tarjoaa korkeakouluopiskelijoille erilaisia tukia, jotka on tarkoitettu opiskelijan toimentulon turvaamiseksi opintojen aikana. Pelkkien tukien varassa eläminen kuitenkin harvoin tarjoaa mahdollisuutta opiskelujen ohessa tehtävään sijoittamiseen eikä se ole niiden tarkoituksenaan. Sen takia työssäkäynti on lähes välttämätöntä sijoitustoiminnan mahdollistamiseksi.

Opintotukilain muutos tuli voimaan 1.8.2017. Se tarkoittaa sitä, että opiskelijan opintoraha laskee aiemmasta 336,76 €/kk nykyiseen 250,28 €/kk. Samalla kuitenkin opintolain määrää nostetaan 650 € kuukaudessa aiemman 400 € sijasta. Opiskelijan asumislisä myös loppuu Suomessa asuivilta opiskelijoilta ja opiskelijat siirtyvät yleisen asumistuen piiriin. (Kansaneläkelaitos 2017a, viitattu 5.9.2017.)

Opintoraha

Kansaneläkelaitos maksaa opintorahaa 18 vuotta täyttäneelle itsenäisesti asuvalle korkeakouluopiskelijalle 250,28 € kuukaudessa. Mikäli opiskelija asuu vanhempiensa luona, pienentää se opintorahan määrää.

Opiskelija	Opintorahan määrä, e/kk	Vaikuttavatko vanhemman tulot
Avoliitossa tai elatusvelvollinen	250,28	eivät vaikuta
Itsenäisesti asuva 18 vuotta täyttänyt	250,28	eivät vaikuta
Itsenäisesti asuva 17-vuotias	101,74	voivat suurentaa: 101,74–203,48 e/kk
Vanhempiensa luona asuva 20 vuotta täyttänyt	81,39	voivat suurentaa: 81,39–183,13 e/kk
Vanhempiensa luona asuva 17–19-vuotias	38,66	voivat suurentaa: 38,66–97,67 e/kk

KUVIO 2. Opintorahan määrä (bruttona) korkeakouluopiskelijalle (Kansaneläkelaitos 2017b, viitattu 6.9.2017)

Opintorahan määrään vaikuttavat myös opiskelijan omat tulot kalenterivuoden aikana. Jokaista kuukautta kohti, jolta opiskelija saa opintorahaa, saa hän ansaita enintään 660 €. Niinä kuukausina, kun opiskelija ei nosta opintorahaa, saa hän ansaita 1970 €. Opiskelijan vuosituloraja määräytyy sen mukaan, kuinka monta tukikuukautta hän käyttää vuoden aikana. Tulot lasketaan kalenterivuositain eli ei ole merkitystä, milloin tulot on ansaittu. Opintojen aloitusvuonna pitää ottaa kuitenkin huomioon se, että mikäli opiskelija on ollut töissä ennen opintojen aloittamista saman vuoden aikana, vaikuttavat nämä tulot hänen opintotukeensa. Tällöin opiskelijan tulee toimittaa Kelalle todistus opintojen alkamispäivämäärästä sekä palkkakuitit opiskelua edeltävältä ajalta. Opiskelijan tulee osoittaa, että opiskeluaikana ansaitut veronalaiset palkat pysyvät seuraavan kaavan sisällä:

$$660 \text{ €} \times \text{opiskeluajan tukikuukausien määrä} + 1970 \text{ €} \times \text{opiskeluajan tuettomien kuukausien määrä} = \text{Opiskelijan vuosituloraja}$$

Myös opintojen päättyessä tulee ottaa huomioon se, että mikäli opiskelija saa tutkintotodistuksen 17. päivä tai sitä ennen, katsotaan valmistumisen tapahtuneen edellisessä kuussa. Tällöin kyseinen edellinen kuukausi on viimeinen tukikuukausi. Mikäli tutkintotodistuksen saa 18. päivä tai myöhemmin, katsotaan valmistumiskuukaudeksi kyseinen kuukausi. (Kansaneläkelaitos 2017c, viitattu 11.9.2017.)

Mikäli opiskelija ylittää tulorajansa enintään 220 eurolla, tukea ei peritä takaisin. Tulorajan laskeminen on opiskelijan omalla vastuulla. Jos opiskelijan omat tulot ylittävät 220 euroa tulorajasta, pitää opiskelijan palauttaa tuet takaisin opintojen tulonvalvonnassa. Jos opiskelija huomaa ansainneensa liikaa tuloja tulorajaansa nähden, voi hän palauttaa jo maksettuja tukia tai peruuttaa tulevia tukikuukausia. Mikäli Kansaneläkelaitos perii tukia takaisin, maksetaan siitä 7,5 % korko (15 % vuonna 2015 ja aiemmin). Korkeakouluopiskelijat eivät saa myöskään takaisinperittyjä tukikuukausia uudelleen käyttöön. (Kansaneläkelaitos 2017d, viitattu 11.9.2017.)

Vuositulorajat

Tukikuukausia kalenterivuoden aikana	Vuosituloraja (euroa/kalenterivuosi)
1	22 330
2	21 020
3	19 710
4	18 400
5	17 090
6	15 780
7	14 470
8	13 160
9	11 850
10	10 540
11	9 230
12	7 920

KUVIO 3. Opiskelijan omien tulojen vaikutus opintorahaan (Kansaneläkelaitos 2017d, viitattu 11.9.2017)

Yleinen asumislisä

Opiskelijat siirtyivät yleisin asumistuen piiriin 1.8.2017 alkaen. Yleiseen asumislisään ei siksi vaikuta opiskelijan opintojen etenemistähti tai opiskelukuukaudet. Opiskelijat eivät ole yleiseen asumislisän suhteen missään erityisasemassa vaan tukea maksetaan samoilla ehdoilla kuin muillekin. Asumislisä ei ole niinkään tulonlähde sijoitustoimintaa varten vaan sitä maksetaan pienituloisille ruokakunnille helpottamaan asumismenoissa. Yleistä asumislisää myönnetään ruokakunnittain, mikä on muutos aiempaan opiskelijan asumislisään, joka oli henkilökohtainen tuki. Muutoksen takia esimerkiksi puolison tulot vaikuttavat myönnettävän asumislisän määrään. Muutos nostaa joidenkin opiskelijoiden asumistuen määrää, mutta monesti avo- tai avioliitossa asuville asumistuki saattaa lakata kokonaan. (Kansaneläkelaitos 2017e, viitattu 12.9.2017.)

Kun opiskelijat siirtyvät asumis- lisästä yleiseen asumistukeen

KUVIO 4. Opiskelijoiden asumistuen muutos opintotuki uudistuksessa (Kansaneläkelaitos 2017a, viitattu 13.9.2017)

Opintolaina

Opintotuki uudistuksen myötä korkeakouluopiskelijoiden valtiontakaus nousee 400 € kuukaudessa 650 € kuukaudessa 1.8.2017 alkaen. Myös opintolainan haku helpottuu, sillä maksuhäiriömerkintä ei enää estä valtiontakauksen saantia. Opintolainahyvityksen tai opintolainavähennyksen enimmäismäärä ei kuitenkaan muutu. (Kansaneläkelaitos 2017a, viitattu 13.9.2017.)

Opintolaina on opintotuen muoto, joka toisin kuin opintoraha ja asumislisä, pitää maksaa takaisin. Kansaneläkelaitos voi myöntää opiskelijalle lainantakauksen, jolloin opiskelija voi nostaa lainan valitsemastaan pankista. Lainalle ei tarvitse muuta vakuutta, kun valtio jo takaa sen. Valtio on lainassa kuitenkin vain takaajan roolissa, ja kaupallinen pankki joka lainan maksaa, perii sen takaisin. Lisäksi opintolainasta maksetaan pankille korkoa. Opintotuen lainantakaus on voimassa 30 vuotta ensimmäisestä lainan nostosta lähtien. (Kansaneläkelaitos 2017f, viitattu 13.9.2017.)

Opintolainan korkoa ei tarvitse maksaa vielä opintojen aikana vaan pankki pääomittaa koron 15.6. ja 15.12. Tämä on opintolainavelalliselle epäedullista, sillä se aiheuttaa korkoa korolle -ilmiön. Lainan korko päämitetään vielä yhden kerran opintojen päättymisen jälkeen, jonka jälkeen valmistunut opiskelija alkaa maksaa korkoa itse. Lainaa voi lyhentää myös opiskeluiden aikana koron määrällä sen kuitenkaan vaikuttamatta opintolainahyvitykseen tai opintolainavähennykseen. (Kansaneläkelaitos 2017g, viitattu 21.9.2017.)

Opintolainan kustannukset muodostuvat viitekorosta, pankin marginaalista sekä lainan hoitokuluista. Lainan todellinen vuosikorko muodostuu lainan vuotuisista kustannuksista koroksi muutettuna. Viitekorko voi olla 3, 6 tai 12 kuukauden EURIBOR-korko. Viitekorko on korko, johon laina sidotaan ja kansainväliset lainamarkkinat määrittävät viitekorkojen muutokset. Lainan viitekoroksi voi ottaa myös pankin oman ns. prime-koron jonka suuruus vaihtelee eri pankeilla. Lainan marginaali on pankin tuotto-osuus korosta, eli osuus joka lainasta jää pankille itselle. Tyypillisesti lainan marginaali pysyy samana koko laina-ajan, mutta viitekorko vaihtelee. Viitekoron lisäksi lainasta peritään hoitokuluja mm. lainan hakemista, nostamisesta ja maksamisesta; Osuuspankki 2017, viitattu 21.9.2017.)

Mikäli opiskelija saa opintonsa valmiiksi määräaikaan mennessä, on hän oikeutettu opintolainahyvitykseen, mikäli opinnot ovat alkaneet 1.8.2014 jälkeen. Mikäli opiskelut ovat alkaneet tätä ennen, on opiskelija ajoissa valmistuessaan oikeutettu opintolainavähennykseen. Määrä aika on ylempässä korkeakoulussa määräaika + 1 vuosi ja alemmassa korkeakoulussa määräaika +0,5 vuotta. Opintolainahyvitys tarkoittaa, että opiskelijan pitää maksaa pienempi osa lainasta takaisin pankille. Opintolainahyvitys on 2500€ ylittävistä lainan määrästä 40 %. Hyvityksen enimmäismäärä laskeaan niin että jokaista lukuvuotta kohti huomioidaan 9 kuukauden laina ja lukukautta kohti 5 kuukauden laina. Näistä kuukausista huomioidaan opintolainahyvitykseen 400 €/kk. Opintolainavähennys eroaa opintolainahyvityksestä siten, että vähennys maksetaan 2500 € ylittävistä osasta 30 % ja vähennys tehdään verovähennysten kautta eikä suoraan lainan pääomasta. (Kansaneläkelaitos 2016h, viitattu 21.9.2017; Kansaneläkelaitos 2016i, viitattu 21.9.2017)

2.2 Sijoittamisen tavoitteet

Samoin kuin jokaisen henkilökohtainen talous, myös sijoittamisen tavoitteet ovat erilaiset. Hyvä tavoite voi olla jokin konkreettinen asia kuten talo, auto lomamatka tai moottoripyörä. Tavoite voi olla myös väljempi, kuten vaikkapa tavoitteena kerätä 20 vuodessa tietty summa rahaa. Tavoitteet voivat olla lyhyen tähtäimen tavoitteita tai pitkälle aikavälille kuten esimerkiksi eläkesäästäminen. Tavoitteisiin vaikuttaa henkilön oma talous, riskinottohalukkuus sekä sijoitushorisontti. Sijoittamisen tavoitteet ohjaavat allokaatiossa ja antavat suunnan sijoittajalle. (Anderson ym. 2004, 23.)

Sijoittamisen tavoitteissa olennaista on tuottotavoitteen asettaminen, eli sijoittaja määrittelee, tavoitteleeko hän kassavirtaa, arvonnousua vai niiden yhdistelmää ja kuinka paljon. Vähimmäistavoitteena sijoittajalla tulee olla aina sijoituspääoman säilyttäminen. Nimellistuotosta vähennetään inflaation määrä, jolloin saadaan reaalityttö. Varsinkin pitkäaikaissäästäjällä inflaation vaikutus on merkittävä, joten tuotot tulisi laskea aina reaaliarvossaan. Rahastoissa tuottoa verrataan yleensä markkinaindeksiin ja rahaston tavoitteena onkin indeksinmukainen tai sitä parempi tuotto. Vertailuindeksi voi kuitenkin olla myös negatiivinen jolloin negatiivinenkin tuotto rahastossa ylittää vertailuindeksin, mutta siitä ei sijoittajalle kerry muuta kuin tappiota. (Anderson ym. 2004, 27–33.)

Joidenkin rahastojen tavoite voi olla absoluuttinen tuotto, eli ne pyrkivät positiiviseen tuottoon kaikissa markkinatilanteissa. Lyhytaikaiset korkosijoitukset ja joukkolainat tuottavat aina absoluuttista tuottoa, joten sijoittajan tulee tällaiseen rahastoon sijoittaessaan tutkia rahaston ominaisuuksia ja selvittää että rahasto tuottaa lisäarvoa suhteessa kohonneeseen riskin. Sijoitustuotteiden esitteissä kerrotaan yleensä sijoituksen tuotto-odotus. Tuotto-odotuksen suhteen on otettava huomioon se, että silloin puhutaan vain keskimääräisestä tuotosta ja tuotto voi lyhyellä aikavälillä heilahdella suuresti eri suuntiin. Mitä enemmän sijoittaja on valmis ottamaan riskiä, sitä enemmän tuotot vaihtelevat lyhyellä aikavälillä. (Anderson ym. 2004, 27–33.)

2.3 Riskinsietokyky

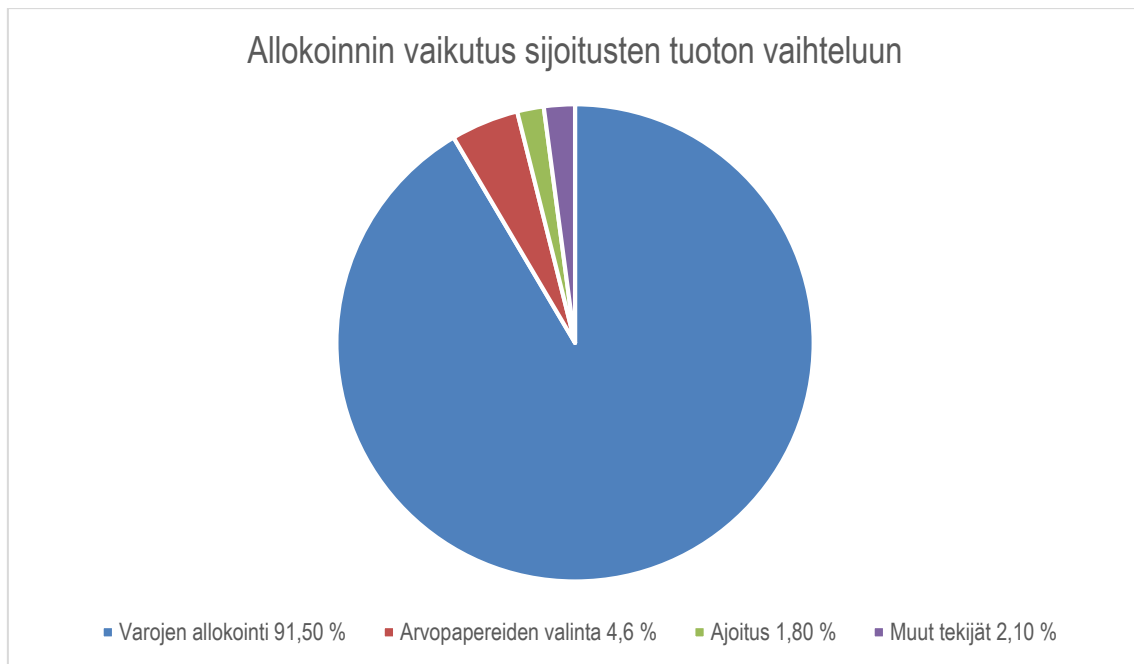
Sijoittamiseen liittyy aina erilaisia riskejä ja eri sijoittajien riskinsietokyky on erilainen. Pääsääntönä on, että mitä suurempi tuotto-odotus, sitä suurempi riski. Riskinsietokyky on henkilökohtainen eikä siihen ole olemassa mitään valmista kaavaa. Sijoittajan tulee itse tunnistaa oma riskinsietokykynsä. Ensimmäinen askel riskinsietokyvyn kartoittamisessa on pohtia, kuinka pitkäksi ajaksi rahat sijoitetaan ja kuinka nopeasti rahat tarvitaan käyttöön. Tähän vaikuttaa myös sijoittajan ikä. Varsinkin aloittavalla opiskelijalla on mahdollisuus pitää sijoitettu varallisuus markkinoilla pitkään, mikä vähentää riskiä huomattavasti. (Anderson ym. 2004, 34–35.)

Seuraavaksi sijoittajan kuuluu olla rehellinen itselle ja tiedostaa omat kykynsä sietää riskiä. On hyvä tiedostaa oma kärsivällisyytensä, koska muuten voi käydä niin, että myy paniikissa heti kun kurssit vähän laskevat ja ostaa taas kalliilla kurssien vähän noustessa. Hyvänä nyrkkisääntönä Pesonen pitää, että kurssien lyhytaikainen heilahtelu ei saa vaikuttaa yöuniin (Pesonen 2011, 34). Säännölliset tulot nostavat riskinsietokykyä, sillä silloin sijoittajan kassatilanne on parempi kuin

epäsäännöllisesti tuloja saavan. Tällöin sijoittaja voi pitää rahat sijoituksissaan kiinni pidempään eikä hänen tarvitse myydä huonossa markkinatilanteessa, jos tulee vaikka jotain yllättäviä menoja. Riskinsietokykyä kartoittaessaan sijoittajan tulee ymmärtää oma todellinen sijoitustietämyksensä. Sijoittamisessa on paljon opeteltavia asioita, vaikkakin jo perusasiat ymmärtämällä voi sijoittamisen aloittaa. Mikäli kuitenkin luulot omasta tietämyksestä ovat liian suuret, voi sijoittajalle tulla esimerkiksi verotuksessa ikäviä yllätyksiä. (Pomell 2009, viitattu 29.9.2017; Anderson ym. 2004, 34–35.)

2.4 Allokaatio ja hajauttaminen

Tärkein tekijä sijoittajalle on varojen allokointi, eli jakaminen sijoituskohteiden välillä. Sijoituskohteet voivat olla finanssivarallisuutta, johon kuuluvat osakkeet ja korkosijoitukset sekä reaalisijoituksia, joita ovat yksityishenkilöillä lähinnä asunnot, kesämökit ja metsät. Tässä opinnäytetyössä ei käsitellä varallisuuden sijoittamista reaaliomaisuuteen vaan ainoastaan finanssisijoituksiin. Allokointipäätöksiä ei sijoitussuunnitelmaan tehdä ennen kuin sijoittamisen tavoitteet, aikahorisontti, riskinsietokyky ja tuotto-odotus on määritelty. Finanssivarallisuuden allokoinnissa tärkein päätös on sijoitusten jakaminen korko- ja osakesijoituksiin. Pitkällä sijoitushorisontilla paino on syytä olla osakkeissa ja lyhemmissä sijoituksissa painotus on korkosijoituksissa. Yli 90 prosenttia sijoittajan tuoton vaihteluista selittyy allokaatiopäätöksellä. Ajoitus, arvopaperin valinta osakkeiden tai korkosijoitusten välillä tai muut tekijät jäävät lopun 10 prosentin sisään. Anderson ym. toteaa kuitenkin, (2004, 55) että allokointia on kritisoitu johtuen siitä, että allokoinnin merkitys vähenee huomattavasti, jos sijoituksia ei tehdä indeksiä mukaillen vaan poimien yksilöllisiä arvopaperivalintoja pyrkien ennustamaan markkinoiden muutokset. Pitkällä aikavälillä on todennäköistä, että hyvin hajautetusti osakkeet tuottavat enemmän kuin korkosijoitukset ja pitkät korkosijoitukset tuottavat enemmän kuin lyhyet korkosijoitukset. (Anderson ym. 2004, 53–54; Puttonen 2001, 49–51.)

KUVIO 5. Allokoinnin vaikutus sijoitusten tuoton vaihteluun (Anderson ym. 2004, 55)

Varallisuus voidaan jakaa sijoituskohteiden välillä joko passiivisesti tai aktiivisesti. Passiivisessa allokoinnissa pyritään löytämään matemaattisesti optimaalisiin portfolio eli salkku. Sijoittamisen ammattilainen tai sijoittaja voi itse etsiä portfolion, jossa riski minimoituu halutulla tuottotasolla tai tuotto maksimoituu mahdollisimman pienellä riskillä. Tätä varten sijoittajan pitää tietää oma riskinsietokykynsä ennen kuin hän valitsee arvopaperinsa. Passiivinen allokointi perustuu kolmenlaisiin arvopapereiden historiatietoihin: historiallisiin tuottoihin, volatilitettiin ja korrelaatioon eri arvopapereiden välillä. Arvopaperin historiatiedot eivät ole kuitenkaan taie tulevasta kehityksestä. Aktiivisessa allokoinnissa pyritään taas nimenomaan ennustamaan arvopapereiden tuleva kehitys. Suurin osa markkinoiden varallisuudenhallintapalveluista käyttää aktiivista allokointiä. Tavoitteena on ennustaa tulevaisuutta ja hyötyä markkinaheilahteluista. (Puttonen 2004, 51–53.)

Hajuttaminen arvopaperiluokkien välillä on tärkeä riskinsiedon työkalu. Harry Markowitzin kehittämä moderni portfolioteoria perustuu sijoitusten hajuttamisen periaatteeseen. Hajuttamalla sijoituksensa jo kymmeneen eri osakkeeseen saa valtaosan hajuttamisen hyödyistä. Osakesijoitusten kurssien heilahtelu eli volatilitetti on suurempi kuin muissa sijoitusmuodoissa. Hajuttamalla osakkeet erilaisiin osakkeisiin, joiden kurssikehitys ei korreloi keskenään, vähentää salkun volatilitettä ja tuo tuotto-odotuksen lähemmäs keskiarvoa. Tällöin mahdollisuus jonkun tähtiosakkeen aiheuttamiin isoihin pikavoittoihin pienenee, mutta riski esimerkiksi yhden yhtiön konkurssissa ei

vie salkkua vielä runsaasti tappiolle. Periaatteena on vanha sanonta, ettei saa laittaa kaikkia munia samaan koriin. (Anderson ym. 2004, 107–109; Lindström & Lindström 2011, 55–57.)

Osakkeiden hajauttaminen vähentää yritysrisiä, joka tarkoittaa sitä, että salkun sisältö muistuttaa arvopaperipörssin tarjontaa. Markkinariski jää kuitenkin jäljelle eikä sitä voi hajauttamalla poistaa. Markkinariskiä voi vähentää hajauttamalla sijoitukset maantieteellisesti, mutta globalisaation myötä korrelaatio maiden välillä on suurempaa kuin aiemmin, joten eri maiden pörssit liikkuvat helposti samaan suuntaan. Ulkomaisten sijoitusten kustannukset voivat helposti syödä saadun hyödyn. Maantieteellisen hajauttamisen lisäksi eri toimialoille sijoittaminen vähentää markkinariskiä, kunhan toimialat eivät korreloi keskenään. Osakesijoitusten peruseriaatteena on, että pyritään ostamaan osakkeet mahdollisimman halvalla ja myymään silloin kuin kurssit ovat mahdollisimman korkealla. Kurssit kuitenkin heilahtelevat jatkuvasti, mikä lisää ajoituksen riskiä. Ajallisessa hajautuksessa on kyse esimerkiksi kuukausisäästämisen, jolloin osakkeita ostetaan sekä hyvinä että huonoina aikoina, mutta nouseva trendi tekee tuotosta pitkässä juoksussa positiivisen. (Pesonen 2011, 29–31; Anderson ym. 2004, 107–110.)

Sijoittaessa useampaan omaisuusluokkaan kuten osakkeisiin tai joukkolainoihin lisää mahdollisuutta siitä, että toisen sijoituksen laskiessa toinen nousee. Korkojen noustessa osakkeiden hinnat voivat laskea, mutta mitään taetta tälle ei ole. Korkosijoitusten hajauttaminen eri juoksuajoille ja eri aikoina vähentää niiden korkoriskiä, jolloin korkosijoituksen tuotto ei ole riippuvainen yhden hetken korkotasosta. Korkosijoittajat hajauttavat myös korkoperusteita vaihtuvakorkoisiin ja kiinteäkorkoisiin instrumentteihin. (Anderson ym. 2004, 110–111.)

2.5 Salkun hallinta ja seuranta

Sijoitusprosessiin kuuluu olennaisena osana seuranta ja raportointi. Yksinkertaisesti salkun muutokset merkitään muistiin heti muutosten teon jälkeen paperille tai tekstinkäsittelyohjelmiin. Sijoitussuunnitelmaa tehtäessä on määriteltävä sijoittajan tavoitteet ja riskinsietokyky. Tämän takia salkun arviointi ja sijoittajan taloudenpito täytyy huoltaa vuosittain. Sijoitussalkku on syytä käydä läpi ja verrattava sitä sijoitussuunnitelmaan. Tähän kuuluu esimerkiksi allokaatiojakauman tarkastaminen eli mikä on korkosijoitusten ja osakkeiden osuus salkusta. Salkun huoltoon kuuluu myös voittojen tai tappioiden kotiuttaminen tilanteesta riippuen sekä uudelleensijoittaminen. (Anderson ym. 2004, 56–60.)

Salkkua voi hoitaa joko passiivisesti tai aktiivisesti. Passiivisessa tavassa ei niinkään kiinnitetä huomiota kurssi- tai korkokehitykseen vaan sijoittaminen tapahtuu tietynlaisen vakiosalkun mukaan. Tällöin allokaatiojakauma eli korkosijoitusten ja osakesijoitusten suhde pyritään pitämään samana markkinatilanteesta riippumattomana. Aktiivisessa sijoittamisessa taas allokaatiojakaumaa muutetaan markkinatilanteen mukaan. Kurssien noustessa pyritään lisäämään osakkeiden määrää ja kurssien laskiessa lisätään korkosijoitusten osuutta. (Anderson ym. 2004, 56–60.)

3 TALLETUKSET JA KORKOSIJOITTAMINEN

Korkosijoittaminen on riskiltään alhainen sijoitusmuoto. Toisaalta riskin ollessa alhainen myös tuotto on hyvin maltillinen. Korkosijoituksia on kahdenlaisia: lyhyitä ja pitkiä korkosijoituksia. Raja menee 12 kuukauden kohdalla. Lyhyissä korkosijoituksissa riskit ja tuotot ovat yleisesti pienemmät kuin pitkissä korkosijoituksissa. (Pesonen 2011, 84; Koistinen 2017, viitattu 24.9.2017.)

Lyhyitä korkosijoituksia ovat esimerkiksi pankkitalletukset ja lyhyen koron rahastot. Lyhyen koron rahoitusinstrumentit kuten yritysten liikkeelle laskemat velkakirjat ja valtioiden velkasitoumukset on tarkoitettu suursijoittajille, mutta piensijoittajat voivat päästä näihin käsiksi lyhyiden korkorahastojen kautta. Lyhyiden korkosijoitusten paras ominaisuus on niiden turvallisuus, mutta toisaalta inflaatio syö tuoton negatiiviseksi alhaisen koron takia. (Pesonen 2011, 84; Koistinen 2017, viitattu 24.9.2017.)

3.1 Pankkitalletukset

Kaikista pienimmän riskin sijoituksia ovat erilaiset pankkitalletukset. Suomalaisilla kotitalouksilla on erilaisissa pankkitalletuksissa kiinni yli 70 miljardia euroa. Täysin riskitön kohde pankkitalletuskaan ei ole, sillä inflaatio syö rahan arvoa jatkuvasti ja pankkitalletusten korot ovat tavallisesti alhaiset. Pankkitalletuksen riskiä laskee talletussuoja, joka suojaa tilillä olevat varat 100 000 euroon asti pankkia ja tallettajaa kohden esimerkiksi tilanteessa, jossa pankki ajautuu maksukyvyttömäksi. (Pesonen 2011, 89–90.)

Yleisin pankkitalletuksen muoto on erilaiset käyttötilit. Niitä käytetään päivittäisten raha-asioiden hoitamiseen, kuten laskujen, lainojen ja ostosten maksamiseen. Palkat, eläkkeet ja opiskelijan tuet maksetaan käyttötilille. Käyttötilin korko on erittäin alhainen eikä se riitä peittämään edes inflaation vaikutusta. Esimerkiksi Osuuspankissa käyttötilin korko on 0,10 % -1,5 %, mutta korkotason ollessa alhainen se on tällä hetkellä 0,10 % (Osuuspankki 2017b, viitattu 22.9.2017). Nordeassa käyttötilin korko henkilöasiakkaalle on tällä hetkellä 0 % (Nordea 2017, viitattu 22.9.2017). Tavallisesti korko lasketaan vielä kuukauden alimmalle saldolle, mikä ennestään pienentää koron määrää. Käyttötilin

hyvänä puolena riskittömyyden lisäksi on se, että rahat saa nopeasti käyttöön ja tiliin voi liittää esimerkiksi pankkikortin maksamista varten. (Pesonen 2011, 90.)

Tavallisesti pankit suosittelevat jättämään tilille kolmen kuukauden nettopalkan suuruisen puskurin yllättävien menojen varalle (Taloussanomien 2015, viitattu 22.9.2017). Tätä suuremman määrän säilyttäminen ei ole välttämättä kannattavaa, sillä inflaatio syö sijoituksen arvoa jatkuvasti. Hyvä vaihtoehto vähäriskiseksi sijoitukseksi ovat erilaiset säästö-, määräaika- tai tavoitetilit. Säästötilillä korko on hieman suurempi kuin tavallisella käyttötilillä, mutta siltikin tällä hetkellä hyvin alhainen. Tilien korko nousee usein sitä mukaa, kuinka paljon sinne sijoitetaan rahaa. (Pesonen 2011, 90.)

Osuuspankin Kasvutuottotilin korko on 31.12.2017 asti 0,25–6,0 % ja 1.1.2018 0,15 % - 6,0 %. Viitekorkojen ollessa tällä hetkellä alhaiset, korko on kuitenkin vähimmäismäärän suuruinen. Säästötilieissä tulee ottaa huomioon mahdolliset nostorajoitukset. Osuuspankin Kasvutuottotililtä voi silti nostaa rahaa maksutta neljä kertaa vuodessa. (Osuuspankki 2017b, viitattu 22.9.2017.) Määräaikaistalletuksessa rahat ovat sijoitettuna tilille pankin kanssa sovitun ajan. Rahoille voidaan maksaa hieman korkeampaa korkoa ja korko tavallisesti nousee säästöajan kasvaessa. Monesti määräaikaistilit ovat pankkien keino houkuttaa lisää asiakkaita. Määräaikaistalletuksen voi nostaa vasta talletusajan lopussa. Mikäli talletuksen nostaa aiemmin, tuottoa monesti leikataan. (Pesonen 2011, 90.)

Hyvä tilisäästämisen muoto nuorelle opiskelijalle on ASP-tilin aukaiseminen. ASP-säästämisen tavoitteena on säästää käsiraha ensiasuntoa varten. ASP-tili avataan pankissa aikaisintaan 15-vuotiaana mutta viimeistään 39-vuotiaana. Tavoitteena on saada kerättyä vähintään 10 % kodin kauppahinnasta säästöön. Tällöin pankki voi myöntää loput asunnon kauppahinnasta ASP-lainana. Säästöajan pitää olla vähintään kahdeksan vuosineljännestä eli noin kaksi vuotta. Enimmäisaikaa säästämiseen ei ole. ASP-lainan vakuudeksi riittävät usein pelkkä asunto ja valtiontakaus. ASP-lainan enimmäismäärä on Suomessa Helsingissä 180 000 euroa, Espoossa, Kauniaisissa ja Vantaalla 145 000 euroa ja muualla Suomessa 115 000 euroa. ASP-tilille maksetaan joka vuosi 1 % korko, joka on pankkitalletukseksi kohtalaisen hyvä. Talletuskoron lisäksi säästösummalle maksetaan 2–4 % lisäkorko säästämisen aloittamisvuodelta sekä sen jälkeen enintään viideltä seuraavalta vuodelta, mikäli ASP-lainan ehdot täyttyvät ja asunto ostetaan. ASP-tilin pääoma ja talletus-

korkeat korkotilat talletussuojan piiriin, joten kyseessä on alhaisen riskin sijoitus. ASP-tililtä ei voi kuitenkaan nostaa rahaa välissä pois menettämättä ASP-tilin etuja vaan säästösumma kuuluu käyttää kokonaisuudessaan ensiasunnon hankintaan. (Osuuspankki 2017c, viitattu 22.9.2017.)

3.2 Joukkovelkakirjat

Pitkän koron sijoituksia ovat pääasiassa erilaiset joukkovelkakirjat. Joukkovelkakirjoja laskevat liikkeelle valtiot, kunnat tai pankit rahoitustarpeitaan varten. Joukkovelkakirjalainan merkittävä sijoittaja on valtio, joka lainaa rahaa valtiolle tai yritykselle kuten pankille. Laina-aika on yleensä 2-10 vuotta jonka jälkeen laina maksetaan sijoittajalle takaisin. Korvauksena tälle lainalle maksetaan sijoittajalle riskin mukaisia korkoja. Mitä suurempi riski on rahan saamisessa takaisin, sitä suurempaa korkoa sijoituksesta maksetaan. Valtiolla on verotusoikeus, joten ne saavat tarvittaessa verojen kautta aina lisää rahaa toisin kuin yritykset. Tämän takia yritysten joukkovelkakirjalainoissa on suuremmat korot, mutta toisaalta suuremmat riskit kuin valtion velkakirjalainoissa. Velkakirjat tarjoavat tasaisen varman tuoton verrattuna osakesijoituksiin, jos sijoittaja pitää kiinteäkorkoisen lainan koko juoksuajan ajan. Mikäli sijoittaja myy lainan ennen juoksuajan loppua, voi sijoittajalle syntyä myyntivoittoa tai tappiota riippuen lainan osto- ja myyntihinnan erotuksesta. Joukkolainan voi ostaa suoraan liikkeellelaskijalta, hankkimalla se jälkimarkkinoilta tai epäsuorasti sijoitusrahaston kautta. Yksityissijoittajalle suunnatun joukkovelkakirjalainan vähimmäismerkintä on yleensä 1000 euroa, mutta korkorahastojen kautta sijoittaja voi sijoittaa myös pienempiä summia. (Pesonen 2011, 84; Koistinen 2017, viitattu 24.9.2017.)

3.3 Korkosijoitusten riskit

Vaikka korkosijoitukset ovat kohtalaisen riskittömiä sijoituksia, myös niihin sisältyy omat riskinsä. Seuraavassa esitellään näistä tarkemmin tärkeimmät eli luottoriski ja korkoriski. Näiden lisäksi myös korkosijoituksilla on olemassa likviditeettiriski, joka tarkoittaa sitä, kuinka nopeasti sijoituksen voi vaihtaa rahaksi. Tämä voi olla korkosijoittajalla ajankohtaista, mikäli hän haluaa päästä eroon sijoituksestaan kesken sen juoksuajan. Valuuttakurssiriski liittyy vieraan valuutan korkosijoituksiin. Mikäli vieraan valuutan arvo liikkuu suhteessa väärään suuntaan, voi se alentaa tuottoa tai jopa syödä pääomaa. (Pesonen 2011, 89.)

Luottoriski

Luottoriskillä tarkoitetaan sitä mahdollisuutta, että lainan liikkeellelaskija ei ole kykeneväinen maksamaan lainan korkoa ja pääomaa eräpäivänä takaisin. Pääsääntönä on, että mitä riskisempi sijoitus on, sitä korkeampaa korkoa siitä maksetaan. Luottoriskin arvioinnissa on apuna riippumattomat luottoluokituslaitokset, tunnetuimpina Standard & Poor's, Fitch ratings ja Moody's Investors service. Luottoluokituslaitokset arvioivat lainan liikkeellelaskijan kyvyn maksaa velvoitteet takaisin sekä pitkällä että lyhyellä aikavälillä. Luottoriski on pienin ns. Investment grade -luokkaan kuuluvilla lainoilla, joiden luottoluokitus on AAA-A. Luottoluokitus voi muuttua laina-aikana, mikä vaikuttaa lainan hintaan jälkimarkkinoilla. Luottoluokituksen noustessa velkakirjan arvo nousee ja laskiessa velkakirjan arvo laskee. (Pesonen 2011, 85–86; Koistinen 2017, viitattu 25.9.2017.)

Korkoriski

Luottoriskin lisäksi myös korkotaso vaikuttaa lainojen hintaan jälkimarkkinoilla. Korkojen noustessa lainojen hinnat laskevat, sillä sijoittaja haluaa paremman tuoton sijoitukselleen. Esimerkkitalanteessa sijoittaja A on merkinnyt 1000 euron 1 vuoden joukkovelkakirjan, jonka korko on 5 %. Tällöin sijoittaja maksaa lainan liikkeellelaskijalle 950 euroa, odottaen saavansa 1 vuoden kuluttua 1000 euroa. Korko on lainan merkitsijälle tuottoa, mutta liikkeellelaskijalle kulu. Sijoittaja haluaa kuitenkin myydä sijoituksensa ennen juoksuajan päättymistä johtuen esimerkiksi luottoluokituksen tippumisesta. Sijoittaja A olettaa saavansa lainasta takaisin juoksuajan päätyttyä vain 800 euroa. Sijoittaja B haluaa ostaa lainan sijoittaja A:lta, mutta koska luottoriski on kasvanut, haluaa hän isomman tuoton sijoitukselleen. Sijoittaja B ostaa sijoittaja A:lta lainan jälkimarkkinoilta hintaan 900 euroa, jolloin sijoittaja B saa tuottoa 10 %, mikäli lainan liikkeellelaskija pystyy suoriutumaan veloistaan. Sijoittaja A kärsii tässä siis tapauksessa tappiota. Korkotason laskiessa joukkolainojen arvot luonnollisesti nousevat. Esimerkissä korkoriski johtui luottoriskin muutoksesta, mutta se voi johtua myös inflaatio-odotusten muutoksesta, jolloin sijoittajat haluavat isompaa tuottoa sijoitukselleen. (Pesonen 2011, 87–88; Koistinen 2017, viitattu 25.9.2017.)

Korkoriski on sitä suurempi, mitä pidemmästä lainasta on kysymys. Pesonen esittelee kirjassaan (Pesonen 2011, 88) viivoitinesimerkin: Kuvitellaan viivoitin, joka viedään pöydän reunan yli. Mitä pidemmälle se viedään, sitä enemmän ylimenevä osa voi heilua ylös ja alas. Näin on myös jouk-

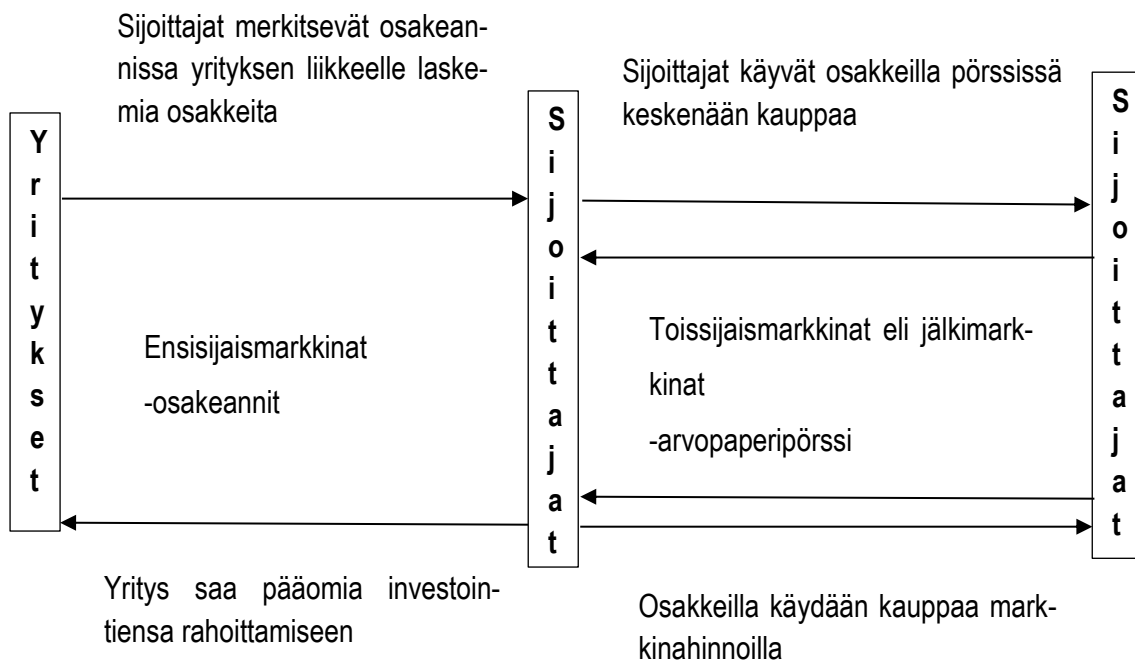
kolainojen kohdalla. Pidemmällä lainalla on suurempi herkkyys korkotason muutoksille. Mikäli sijoittaja pitää kuitenkin lainan koko juoksuajan eikä myy sitä välissä, ei hän suoranaisesti altistu korkoriskille. Korkoriski koskee tilannetta, jossa laina myydään ennen sen erääntymispäivää. Sijoittaja altistuu kuitenkin luottoriskille, vaikka pitäisi velkakirjan hallussaan laina-ajan loppuun asti. (Pesonen 2011, 87–88; Koistinen 2017, viitattu 25.9.2017.)

4 OSAKESIJOITTAMINEN

Osake on omistajaosuus osakeyhtiössä. Osakemarkkinat jakautuvat ensisijaismarkkinoihin ja toissijaismarkkinoihin, joista käytetään myös nimeä jälkimarkkinat. Ensisijaismarkkinoihin kuuluvat osakeannit, joissa yhtiö laskee liikkeelle osakkeita, joita sijoittajat voivat merkitä itselle. Näistä osakkeista muodostuu yhtiön osakepääoma. Osakeanneissa yhtiö saa kerättyä itselle pääomaa ja sijoittaja saa osuuden yhtiöstä. Sijoittajan omistusosuus yhtiöstä on hänen osakkeidensa osuus koko yhtiön osakepääomasta. Osakkeenomistajan riski konkurssitilanteissa rajoittuu vain hänen sijoittamaansa pääomaan. Osakkeissa on kuitenkin aina olemassa riski koko sijoitetun pääoman menetyksestä, minkä takia sijoittajat vaativat osakkeille suurempaa tuottoa kuin vaikkapa joukkolainoille. (Kallunki, Martikainen & Niemelä 2011, 101–105; Pesonen 2011, 94.)

Yhtiöllä voi olla erilaisia osakesarjoja, jotka antavat omistajalle erilaiselle oikeuksia. Osakkeenomistajan oikeudet voidaan jakaa taloudellisiin oikeuksiin ja päätösvaltaan yhtiössä. Taloudellisiin oikeuksiin kuuluu oikeus saada yhtiön jakamia voittoja osinkoina. Kun yrityksellä menee hyvin, myös omistajalla menee hyvin, sillä yrityksen voitot kasvavat, mikä luonnollisesti hyödyttää omistajaa kasvavina osinkoina. Päätösvaltaa omistaja voi käyttää yhtiökokouksessa, jossa piensijoittajakin pääsee kysymään yhtiön johdolta yhtiötä koskevia kysymyksiä. (Kallunki ym. 2011, 101–105; Pesonen 2011, 94.)

Toissijaismarkkinoihin eli jälkimarkkinoihin kuuluu sijoittajien keskenään tekemä kauppa arvopaperipörssissä. Toimivilla rahoitusmarkkinoilla sijoittaja voi aina vaihtaa osakkeensa takasin käteiseksi myymällä osakkeet toisille sijoittajille. Osakkeita myydään ja ostetaan pörssissä markkinahinnoin. (Kallunki ym. 2011, 101–105; Pesonen 2011, 94.)

KUVIO 6. Ensisijais- ja toissijaismarkkinat (Kallunki ym. 2011, 105)

4.1 Arvopaperipörssi ja arvo-osuustili

Pörssiyhtiöt ovat aina julkisia yhtiöitä (oyj), joiden osakkeilla voi käydä kauppaa arvopaperipörssissä. Arvopaperipörssi on sähköinen markkinapaikka. Helsingin pörssi on osa yhdysvaltalaisista NasdaqOMX-yhtiötä, joka on maailman suurin pörssiyhtymä. Kaupankäynti pörssissä on julkista niin, että tehtyjen kauppojen määrät, hinnat ja välittäjät ovat julkisia. Arvopapereiden hinnat määräytyvät kysynnän ja tarjonnan mukaan. Helsingin pörssin on yli sata yhtiötä, jotka on jaettu toimialoittain:

TAULUKKO 1. Pörssin toimialat (mukaillen Anderson ym. 2004, 121)

Toimiala:	Esimerkkiyrityksiä:
Öljy ja kaasu	Neste
Perusteollisuus	Outokumpu, SSAB, UPM-Kymmene
Teollisuustuotteet ja -palvelut	Kone, Metso, Tikkurila, YIT, Wärtsilä
Kulutustavarat	Fiskars, Marimekko, Nokian Renkaat
Terveystalo	Terveystalo Oyj, Oriola
Kulutuspalvelut	Finnair, Kesko, Sanoma, Stockmann
Tietoliikennepalvelut	DNA, Elisa, Telia Company
Rahoitus	Aktia Pankki, Nordea Bank, Sampo
Yleishyödylliset palvelut	Fortum
Teknologia	Nokia, Bittium

Ostaakseen arvopapereita sijoittajan pitää olla jonkin pörssivälittäjän asiakas. Välittäjiä ovat kaikki suurimmat pankit, mutta Suomessa on myös pari sellaista pelkästään osakekauppaan erikoistunutta pörssivälittäjää, suurimpana pohjoismainen Nordnet. Kun asiakas haluaa pörssivälittäjän asiakkaaksi, avataan hänelle sähköinen arvo-osuustili eli osake tai rahastosalkku. Arvo-osuustilillä säilytetään arvopapereita. Sijoittajan ostaessa arvopapereita ne kirjautuvat hänen arvo-osuustililleen. Sieltä sijoittaja voi hallinnoida arvopapereitaan. (Anderson ym. 2004, 121–124; Hämäläinen 2014, viitattu 5.9.2017; Nordnet 2017, viitattu 5.10.2017; Minilex 2017, viitattu 5.10.2017.)

4.2 Kaupankäynti

Kun sijoittaja haluaa ostaa arvopapereita arvo-osuustililleen, tekee hän ostotoimeksiannon. Toimeksiannossa kerrotaan hinta jolla ostetaan, osakemäärä sekä aika, jonka toimeksianto on voimassa. Kaupankäynti tapahtuu pörssierinä tai niiden kerrannaisina. Jos sijoittaja ostaa osaketta A 100 kappaletta hintaan 50 euroa/kpl, maksaa hän siitä 5000 euroa (+kulut). Kaupankäynti on myös mahdollista alle pörssierän suuruisissa erissä. (Anderson ym. 2004.)

Osto tai myyntitoimeksiannon voi asettaa joko päivän hintaan tai rajahintaan. Rajahintatoimeksiannossa kerrotaan, kuinka paljon sijoittaja on osakkeesta valmis maksamaan ja mihin hintaan valmis myymään. Rajatoimeksiannon asettaja tietää, paljonko hän tulee osakkeistaan maksamaan tai paljollako hän ne myy. Rajatoimeksiannon riskinä on, että kauppa ei toteudu ollenkaan, jos osakkeen kurssi ei liiku oikeaan suuntaan. (Hämäläinen 2014, viitattu 5.10.2017.)

Päivän hinta – toimeksiannossa taas ostetaan ostolaidasta ja myydään myyntilaitaan. Myyntilaita on hinta, jolla joku on alimmillaan valmis myymään osakkeen. Ostolaita taas on ylin hinta, jonka joku on valmis maksamaan osakkeesta. Pörssin verkkosivuilta löytyy sen hetkiset parhaat tarjoukset. Päivän myynti hintaan – toimeksiannolla kauppa tulee kyllä toteutumaan, mutta hinta voi olla arvaamattomampi kuin rajahintatoimeksiannossa. Kaupankäynnistä pörssissä peritään palkkioita, joita perii pörssivälittäjä. Kaupankäyntipalkkiot voivat vaihdella kaupan suuruuden tai kaupankäyntiaktiivisuuden mukaan. Palkkiot voivat olla kiinteitä euromääriä tai prosenttiosuuksia kaupasta. Kuluja voi syntyä myös arvopapereiden säilyttämisestä arvo-osuustilillä. Yleensä suuremmilla salkuilla on suhteessa pienemmät kulut. Kulujen takia pitkäaikainen sijoittaminen on piensijoittajalla monesti kannattavampaa. (Anderson ym. 2004, 134–135; Hämäläinen 2014, viitattu 5.10.2017.)

4.3 Osakkeiden tuotto

Osakkeet eroavat joukkolainoista tuottonsa suhteen siten, että joukkolainoihin sijoittanut tietää etukäteen tulevan kassavirran, mikäli pitää joukkolainan juoksuajan loppuun asti. Osakkeiden tuotto taas vaihtelee jatkuvasti. Yhtiön tila, toimintaympäristö ja markkinapsykologia vaikuttavat osaketuoton määrään. Yhtiöön liittyviä asioita ovat kasvu, kannattavuus ja rahoitus tilanne sekä näiden oletettu kehittyminen lähivuosina. Toimintaympäristöön liittyviä asioita ovat toimintamaan lainsäädäntö, työvoiman määrä ja hinta, korkotaso, inflaatiotaso sekä muut tekijät joihin yhtiö ei voi pääsääntöisesti itse vaikuttaa. Markkinapsykologia tarkoittaa sitä, että sijoittajien mielialat voivat vaihdella ennustamattomasti, mikä vaikuttaa osakkeiden hintoihin ainakin lyhyellä aikavälillä. Osakesäästäjän on saatava osakkeista parempi tuotto kuin joukkolainoista, sillä mikäli tuotto olisi pienempi kuin riskittömissä joukkolainoissa, kaikki siirtäisivät rahansa turvallisiin joukkolainoihin. Silloin osakkeiden hinnat laskisivat niin alas, että osakkeiden tuotto olisi taas oikea suhteessa riskiin. (Lindström ym. 2011, 79, 121.)

Osakkeiden tuotto muodostuu yhtiön maksamista osingoista sekä osakkeen arvonnoususta. Yhtiökokous päättää joka vuosi jaetaanko osa vapaasta kassavirrasta osinkoina vai käytetäänkö sitä muihin tarkoituksiin, kuten omiin sijoituksiin, lainanmaksuun, investointeihin, omien osakkeiden ostoon tai osingonmaksuun. Omat sijoitukset parantavat yhtiön rahoitustuloja ja näin tulosta, kun taas lainan maksu vähentää rahoituskuluja ja sillä on myös tulosvaikutusta. Investoinneilla pyritään parantamaan yrityksen kannattavuutta ja tuloksentekeyttä. Omien osakkeiden ostoa vähentää ulkopuolisilla olevien osakkeiden määrää, mikä parantaa tunnuslukuja, mikä taas parantaa osakekursia. Osingot ovat kassavirtaa, jota sijoittajalle kertyy omistamastaan yhtiöstä. Osinkoa maksetaan sijoittajalle rahana ja se on yleensä tietty prosenttiosuus osakkeen arvosta. Jos osakkeen arvo on 50 €, sijoittajalla on 100 osaketta ja osinkoa jaetaan 3,5 %, saa sijoittaja osinkotuottoa $50 \times 100 \times 0,035 = 175 \text{€}$ (-verot). Osinkojen lisäksi tuottoa voi kertyä osakkeen arvonnoususta, mikäli osake myydään pörssissä. Lindström toteaa, (Lindström 2005, 57) että kotimaisten osakkeiden indeksituotto on ollut vuosina 1970–2005 keskimäärin 10,4 % ja osingot mukaan lukien jopa vajaat 15 %. Inflaation vaikutuksesta reaalityttö on ollut kuitenkin selvästi pienempi. (Lindström ym. 2011, 224.)

4.4 Osakkeiden riskit

Keskeinen riski osakkeiden kannalta on yritysrisiki. Yritysrisikkiin vaikuttaa yrityksen kasvunäkymät, kannattavuus, johdon kyvykkyys, markkina-asema sekä omistusrakenne. Yrityksen toimiala vaikuttaa myös osakkeen kysyntään ja tarjontaan. Pahimmassa tapauksessa yritys voi mennä konkurssiin, jolloin puhutaan konkurssiriskistä. Osakkeenomistajat ovat konkurssitilanteessa huonoimmassa asemassa, kun konkurssipesän varoja jaetaan. Onkin todennäköistä, että konkurssitilanteessa sijoittaja menettää koko sijoittamansa pääoman. Yritysrisikiä vastaan voi suojautua hajuttamalla osakkeet eri toimialoille ja eri markkinoille (kansainvälinen hajautus). Tärkeää on, että toimialat eivät korreloi keskenään, jolloin hajautuksesta ei ole hyötyä. Hyvä hajauttaminenkaan ei kuitenkaan poista markkinariskiä. (Puttonen 2004, 22–23; Lindström ym. 2004, 52–55.)

Markkinariski koostuu suhdanteiden vaihteluista, inflaatiosta, korkotason muutoksista, lainsäädännöstä sekä markkinapsykologiasta, toisin sanoen yritykseen riippumattomista tekijöistä. Usein nämä tekijät vaikuttavat osakkeiden hintoihin samansuuntaisesti, jolloin hajauttaminen ei poista markkinariskiä. Pienillä yrityksillä voi tulla kyseeseen likviditeettiriski. Sillä tarkoitetaan sitä, kuinka helppoa on tehdä kauppaa osakkeilla pörssissä vaikuttamatta hintatasoon. Vähän vaihdettuja osakkeita ei voi ostaa tai myydä kovin nopeasti ilman että kaupat vaikuttaisivat osakkeiden hintatasoon. Likviditeettiriski selittää sen, miksi pienistä yhtiöistä voi saada keskimäärin korkeamman tuoton kuin suuriin yrityksiin sijoittamalla. Riskit ovat samalla suuremmat. Valuuttariski tulee kyseeseen kuin sijoitetaan muuhun kuin omaan valuuttaan. Valuuttojen arvojen suhde keskenään vaihtelee, mikä riippuen muutoksen suunnasta parantaa tai huonontaa tuottoa. Eri maiden osakkeisiin sijoittaessa on aina läsnä myös maariski, jota kutsutaan myös poliittiseksi riskiksi. Siihen kuuluu taloudellisia ja yhteiskunnan vakauteen liittyviä tekijöitä. Esimerkkinä Kreikan velkaongelmat 2000-luvulla tai muut yhteiskunnan vakauteen tapahtumat kuten mellakat, sodat tai lakot. (Puttonen 2004, 22–23; Lindström ym. 2004, 52–55.)

4.5 Kaupankäyntistrategiat

Osakesijoittamisen tyylisuunnat voidaan jakaa karkeasti arvosijoittamiseen ja kasvusijoittamiseen. Arvosijoittaja toimii kuin yritysostaja ja yrittää määritellä osakkeen todellisen arvon. Tavoite on löytää yhtiöitä, jotka ovat edullisia suhteessa niiden oikeaan kirjanpitoarvoon. Toisin sanoen osakkeen

markkinahinta suhteessa kirjanpitoarvoon (P/B-luku) on alhainen. Yleensä arvo-osakkeiden markkina-arvo suhteessa tulokseen (P/E-luku) on myös alhainen. Tällaiset osakkeet ovat monesti ikään kuin unohdettuja, sillä oletetaan, että niillä ei ole enää mahdollisuutta suureen kasvuun tai ne toimivat tylsillä aloilla. Yhtiöiden nettovarallisuus, tuloskehitys ja osingonmaksukyky voivat olla kuitenkin paljon paremmat, mitä markkinahinta antaa ymmärtää. Tällaiset ns. kypsässä vaiheessa olevat yritykset maksavat usein korkeampaa osinkoa, sillä yhtiölle ei ole tarvetta välttämättä suurille investoinneille toisin kuin kovaa kasvua hakevassa yhtiössä. (Lindström ym. 2004, 137–160; Pesonen 2011, 100.)

Osakkeiden arvioinnissa arvosijoittaja turvautuu vain jo olemassa olevaan tietoon yrityksen kassavirroista. Niiden perusteella arvosijoittaja tekee ostopäätöksensä. Aina alas arvostetut osakkeet eivät kuitenkaan ole arvo-osakkeita vaan syy alhaiseen arvostukseen voi olla, että yhtiö on konkurssikypsä. Arvosijoittaja pyrkii löytämään aliarvostettuja laadukkaita yhtiöitä, joilla on hyvä tuloksentekokyky. Arvosijoittaja toimii markkinoilla pitkäjänteisesti ja kärsivällisesti omaa sijoitusstrategiaa noudattaen, jolloin hän pääsee hyötymään muiden sijoittajien irrationaalisesti käytöksestä. Tunnetuin arvosijoittaja on Warren Buffet, jolla on miljardiomaisuus. Hänen oppi-isänsä oli arvosijoittamisen isänä pidetty Benjamin Graham. Arvosijoittaminen on kaikissa tutkimuksissa todettu pitkässä juoksussa kannattavimmaksi vaihtoehdoksi. (Lindström ym. 2004, 137–160; Pesonen 2011, 100.)

Kasvusijoittajan strategia on päinvastainen arvosijoittajaa vastaan. Kasvusijoittaja pyrkii löytämään korkealle arvostettuja yhtiöitä, olettaen näiden nousevan entisestään. Kaupankäynti on monesti lyhempää ja vähemmän kärsivällistä kuin arvosijoittajalla. Kasvusijoittaja nojaa näkemyksenä tulevaisuuden ennusteisiin ja pyrkii löytämään yhtiöitä, joilla on suuri kasvupotentiaali. Tavoitteena on löytää tulevaisuuden tähtiyhtiöitä, joiden liikevaihdon, tuloksen ja sijoitetun pääoman tuoton kasvusijoittaja arvelee kasvavan keskimääräistä nopeammin tulevina vuosina. Kasvuyhtiöiden kurssit heittelevät monesti rajusti verrattuna seesteisempiin arvosijoituksiin, sillä niiden osakekurssit liikkuvat tulevaisuuden odotusten eivät aina osakkeen todellisen nykyarvon mukaan. Kasvuyhtiöiden liikevaihto kasvaa nopeasti, mutta tulos ja osingonmaksukyky ovat heikompia, sillä kasvava yritys joutuu tekemään investointeja kasvuaan kiihdyttämään. Kasvusijoittajat uskovat kuitenkin, että kasvu johtaa hyvään tuloksentekokykyyn tulevaisuudessa. Kasvuyhtiöt saattavat nousta suotuisissa markkinaolosuhteissa paljon nopeammin kuin arvoyhtiöt, mutta riskit ovat suuremmat. Jos tulevaisuuden kasvuennusteet pettävät, voivat osakekurssit romahtaa rajusti. Tästä esimerkkinä

2000-luvun alussa puhjennut teknokupla, kun rajusti yliarvostettujen tekno-osakkeiden hinnat romahtivat. (Lindström ym. 2004, 141–145; Pesonen 2011, 100–101.)

4.6 Markkinapsykologia

Puhuttaessa tehokkaista markkinoista tarkoitetaan tilannetta, että osakekurssissa on aina kaikki informaatio ja ne ovat oikein hinnoiteltuja. Toisin sanoen väärin hinnoiteltuja osakkeita ei ole olemassakaan. Tällöin olisi mahdotonta ylittää markkinoiden keskimääräistä parempaa sijoitusmenestystä. Markkinat eivät kuitenkaan ole koskaan täysin tehokkaat, sillä kauppaa käyvät robottien sijasta ihmiset ja ihmisten tunteet vaikuttavat sijoituskäyttäytymiseen. Sijoittajien käyttäytymistä, joka ei ole optimaalista sijoitusmenestyksen kannalta, kutsutaan markkinapsykologiaksi ja sitä tutkii arvosijoittamisen ns. behavioral finance – haara. Markkinapsykologialla on suuri vaikutus varsinkin lyhyen aikavälin kurssiheilahteluihin. Useasti sijoittajan osto tai myyntikäyttäytyminen ei liity mitenkään yritykseen tai sen taloudellisen suorituskykyyn. Osakkeiden myynnin syynä voi olla ihan vain rahan tarve tai markkinoilla liikkuvat huhut ja mielikuvat. Mitä useampi näihin huhuihin ja mielikuviin uskoo, sitä enemmän se vaikuttaa kurssihin. Tämä onkin pörssin suurimpia paradokseja: Mitä useampi sijoittaja on samaa mieltä jostain asiasta ja toimii sen mukaan, sitä todennäköisemmin he ovat väärässä. Tätä kutsutaan ns. sopuli-ilmiöksi eli sijoittaja ei halua toimia yksin vaan menee sijoituskäytöksessään valtavirran mukana. (Lindström ym. 2004, 97–105, 138–141.)

Markkinapsykologian mukaan markkinoita ohjaavat kaksi tunnetta, ahneus ja pelko. Ahneuden iskiessä hintatietoisuus katoaa ja kaikki ostavat osakkeita, mikä taas johtaa osakkeiden yliarvostukseen. Kun kurssit ovat nousseet tarpeeksi pitkään, alkavat sijoittajat epäillä, että kyseessä on yllälyönti ja siirtyvät myymään osakkeitaan. Riittävän monen uskoessa samalla tavalla, tämä uskomus ikään kuin toteuttaa itse itsensä ja kurssit kääntyvät laskuun. Tästä seuraa lisää pelkoa kurssien laskuista ja sijoittajat ryntäävät markkinoille myymään osakkeitaan, jolloin kurssit laskevat entisestään. Mikäli sijoittajalla on hyvät hermot ja hän uskaltaa poiketa valtavirran näkemyksistä, on hänellä hyvät mahdollisuudet ostaa silloin kun kurssit ovat laskussa ja myydä silloin kun kurssit ovat korkealla. Toisin sanoen sijoittaja toimii vastavirtaan. (Lindström ym. 2004, 97–105, 138–141.)

Toinen käyttäytymisvirhe on ylihinnan maksaminen kasvuvaiheessa olevasta yhtiöstä, johon liittyy liialliset odotukset yhtiön tulevan kehityksen suhteen. Sijoittajat myös omaavat monesti sijoitusasioissa liian hyvän itseluottamuksen. Kun onnistuu saamaan sijoituksillaan voittoa, on se yleensä

omaa ansiota, kun taas tappiot kuitataan huonon onnen piikkiin. Tämä estää riskitekijöiden objektiivisen arvioinnin, koska luotto omaan tietämykseen on niin kova. Siihen kuuluu sijoittajan taipumus uskoa siihen, että mennyt kurssikehitys on myös tae tulevasta kehityksestä. Sijoittaja saa voitostaan vähemmän mielihyvää kuin tappiostaan mielipahaa. Tämä saattaa vaikuttaa monesti siihen, että sijoittaja toimii liian lyhytjänteisesti ja myy tappiollisia osakkeitaan liian aikaisin pelätessään suurempaa kurssilaskua. Toisaalta sijoittaja uskoo kurssinousun yhä jatkuvana eikä välttämättä myy ajoissa. Tässäkin sijoittaja ohjaavat sekä ahneus että pelko. (Lindström ym. 2004, 97–105, 138–141.)

4.7 Osakkeiden tunnuslukuja

Osakkeiden tunnusluvut ovat työkaluja sijoituskohteen valinnan tueksi. Tunnusluvuilla voidaan mitata osakkeen hintaa, yhtiön kannattavuutta, maksuvalmiutta sekä vakavaraisuutta. Arvosijoittamisessa on keskeistä tunnuslukujen tulkinta, sillä niiden avulla pyritään löytämään aliarvostettuja yhtiöitä. Tunnuslukuja käsitellessä pitää aina ottaa huomioon toimiala, jolla yhtiö toimii, sillä teollisuusyhtiöiden taseet ovat tavallisesti paljon suurempia kuin palveluyritysten, joilla ei välttämättä ole niin paljoa omaa pääomaa. Palveluyritysten arvo koostuu kuitenkin esimerkiksi henkisestä pääomasta, kuten työntekijöiden osaamisesta. (Lindström ym. 2004, 163–165.)

P/B-luku

P/B-luvulla tarkoitetaan yhtiön markkina-arvoa (P =price) suhteessa yhtiön kirjanpidolliseen nettoarvoon (B =book value). Vaihtoehtoisesti se voidaan laskea jakamalla yhden osakkeen markkina-arvo suhteessa yhden osakkeen kirjanpidolliseen arvoon. P/B-luku kertoo kuinka moninkertaisesti sijoittajat ovat valmiita maksamaan yhtiön pääomasta. Luvun ollessa alhainen, lähellä yhtä, se kertoo siitä, että joko yhtiö ei tee merkittävästi voittoa tai se on yliarvostettu taseessa. (Lindström ym. 2004, 163–165, 257–259.)

Arvosijoittajien etsimien ns. kypsien yhtiöiden, joiden kasvuvauhti ei ole enää suurta, P/B-luvut ovat yleensä pienet. P/B-luvun avulla arvosijoittajat pyrkivät löytämään aliarvostettuja osakkeita. Arvosijoittajan tulee ottaa kuitenkin huomioon se, että esimerkiksi teollisuudessa ja palvelualoilla P/B-luvut ovat hyvin erilaiset. Palvelualoilla ei ole paljoa kirjanpidollista nettoarvoa, joten P/B-luku voi olla paljon korkeampi kuin teollisuusyhtiöillä, joiden tase on investointien takia paljon suurempi.

Yhtiön kasvattaessa voittoa myös pääomaa ja voitonjakoa kertyy enemmän. Tällöin sijoittajat maksavat yhtiön osakkeesta myös enemmän. Markkinapsykologian mukaan tämä voi kuitenkin johtaa myös ylilyönteihin ja osake arvostetaan liian korkealle. Korkea P/B-luku kertoo siitä, että yritys on joko erityisen kannattava tai sitten se on ns. muotiosake. Varsinkin palveluyrityksissä P/B-luku voi olla korkea johtuen vähäisestä käyttöomaisuudesta. (Lindström ym. 2004, 163–165, 257–259.)

P/E-luku eli voittokerroin

P/E-luku suhteuttaa osakkeen hinnan (P=price) yhtiön osakekohtaiseen tulokseen (E=earnings per share). Samaan tulokseen päädytään, kun jaetaan yrityksen markkina-arvo sen nettoarvolla (-vähemmistöosuudet). Luku ilmaisee sen, kuinka monta vuotta tarvitaan samalla tulostasolla, jotta yritys on tehnyt markkina-arvonsa verran voittoa. P/E-lukua laskiessa on huomioitava jättää pois kertaluonteiset erät jotka vääristävät tulosta. P/E-luku vaihtelee toimialoittain. (Lindström ym. 2004, 274–282; Kallunki ym. 2011, 157–159.)

Yleensä korkea P/E-luku kertoo kasvuhakuisesta yrityksestä. Tämä johtuu siitä, että tulos voi olla investointien takia vielä pieni, mutta kasvuodotusten takia sijoittajat arvostavat osakkeen korkealle. Matala P/E-luku kertoo yrityksen maltillisemmasta kasvuvauhdista. Toisaalta jos tulos on erittäin alhainen, se nostaa P/E-lukua osakkeen hinnasta riippumatta. P/E-luvun heikkoutena on, että se ei ota huomioon tuloksen kasvua eikä yrityksen riskiä. Mikäli yrityksellä on paremmat kasvuodotukset, tulee myös P/E-luvun olla korkeampi johtuen osakkeen korkeammasta hinnasta. Samoin vähemmän riskisen yrityksen P/E-luvun pitää olla korkeampi kuin riskisen, sillä sijoittajat ovat valmiita maksamaan pienemmästä riskistä enemmän. P/E-lukua voi laskea myös käänteisesti E/P-lukuna, joka kertoo paljonko yritys tuottaa tulosta markkina-arvoiselle omalle pääomalle. (Lindström ym. 2004, 274–282; Kallunki ym. 2011, 157–159.)

Osakekohtainen osinko

Osakekohtainen osinko maksetaan jakamalla tilikauden osingot osakkeiden keskimääräisellä osakeantikorjatulla lukumäärällä ilman yhtiön omia osakkeita. Osingot ovat osa osakkeiden tuottoa osakkeiden arvonnousun lisäksi. Osinkotulo on kuitenkin vähäriskisempää, sillä osingot vaihtelevat vähemmän kuin osakekurssit. Lisäksi tulevia kurssieja on monesti erittäin vaikea ennustaa toisin

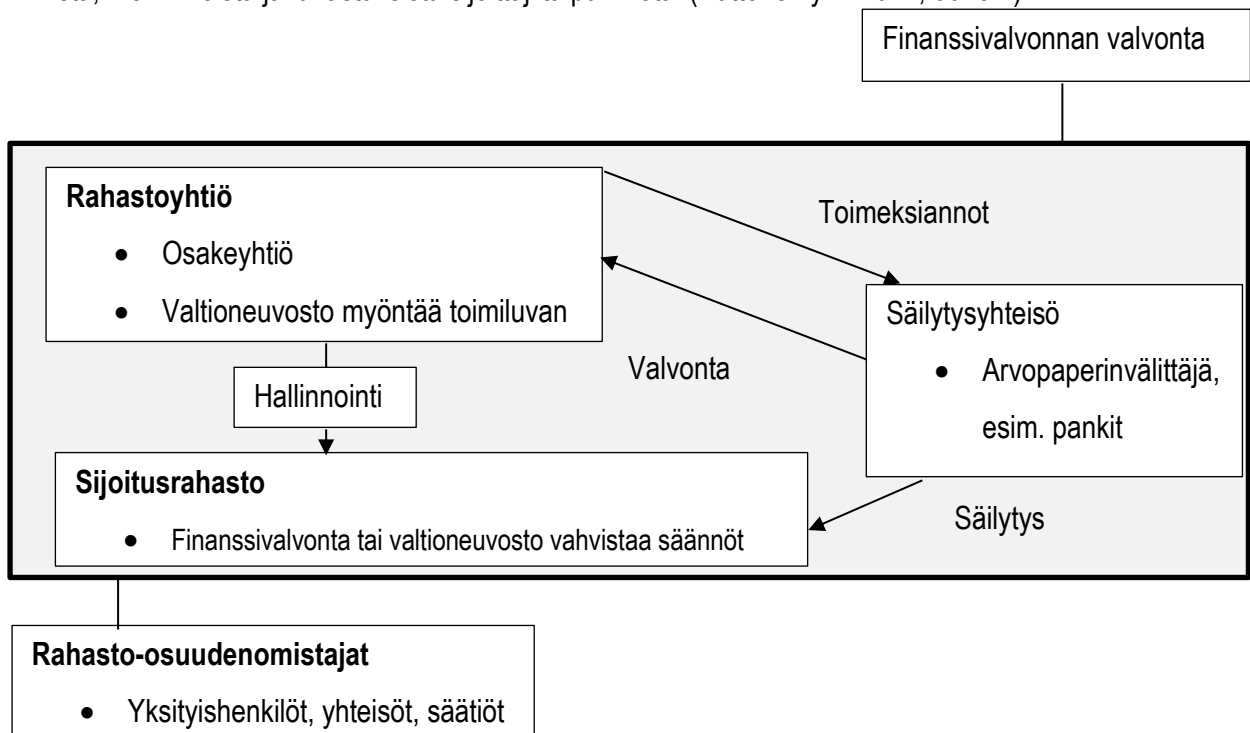
kuin tulevat osingot, jotka ovat suurin piirtein tiedossa. Osakkeen teoreettinen oikea arvo on osakkeenomistajien saamien kassavirtojen (osingot ja pääoman palautukset) diskontattu nykyarvo. Osakkeen arvo siis riippuu osinkojen kasvuvauhdista sekä korkokannasta. Yritys ilmoittaa yleensä maksamansa osingon suoraan eikä sitä tarvitse erikseen laskea. Osakekohtaisesta osinkotuotosta voidaan johtaa tunnusluku osinkotuotto %, joka kertoo osinkotuoton suhteen osakkeen kurssiin. Se siis kertoo osingon suuruuden suhteessa sijoituskohteen kokoon. (Lindström ym. 2004, 223–225.)

5 RAHASTOSIJOITTAMINEN

Sijoitusrahastojen kautta sijoittaminen on vaihtoehto piensijoittajalle. Piensijoittaja voi päästä jo pienillä summilla käsiksi sellaisiin sijoitusinstrumentteihin, jotka normaalisti olisivat mahdollisia vain suursijoittajille. Institutionaalisina sijoittajina rahastot voivat tarjota piensijoittajalle asiantuntemuksen, automaattisen hajautuksen, likviditeetin, säännöllisen raportoinnin ja institutionaaliset kulut. Rahastoihin eivät sijoita pelkästään yksityishenkilöt, vaan myös yhtiöt ja yhteisöt sijoittavat niihin. (Pesonen 2011, 113; Puttonen & Repo 2011, 30.)

5.1 Sijoitusrahastojen toiminta

Rahastoyhtiö kerää sijoittajilta pääomia sijoitusrahastoon, jotka se sitten sijoittaa hajautetusti useisiin eri kohteisiin. Sijoitusrahastot voivat sijoittaa korkoinstrumentteihin, osakkeisiin tai niiden yhdistelmiin. Rahasto jakautuu yhtä suuriin osiin ja sijoittajat omistavat rahastossa olevat arvopaperit omistuksiansa suhteessa. Rahastoyhtiöt ovat osakeyhtiöitä, joille valtioneuvosto myöntää toimiluvan. Rahastoyhtiö hallinnoi sijoitusrahastoa ja päättää mihin kohteisiin rahasto sijoittaa, mutta se ei omista sijoitettuja pääomia vaan ne ovat sijoittajien omaisuutta. Rahastoyhtiö perii hallinnoinnista, merkinnöistä ja lunastuksista sijoittajilta palkkiota. (Puttonen ym. 2011, 30–31.)

KUVIO 7. Sijoitusrahastotoiminnan perusperiaate. (Puttonen ym. 2011, 31)

5.2 Erilaisia sijoitusrahastoja

Erilaisia rahastoja ovat korkorahastot, osakerahastot, yhdistelmärahastot ja erikoissijoitusrahastot. Korkorahastot voidaan jakaa lyhyen, keskipitkän ja pitkän koron rahastoihin. Lyhyen koron rahastot ovat vastine pankkitilille. Ne sijoittavat alle vuoden mittaisiin korkosijoituksiin, joiden tavoitteena on pitkällä aikavälillä ylittää kolmen kuukauden EURIBOR-tuotto. Lyhyen koron instrumentit on tarkoitettu suursijoittajille, joten piensijoittajat eivät suoraan pääse niihin helposti käsiksi (Koistinen 2017, viitattu 7.10.2017). Lyhyen koron rahastojen kautta piensijoittajakin pääsee käsiksi näihin korkoinstrumentteihin. Lyhyen koron rahastoissa riskit ovat pienet, mutta toisaalta tuotto on alhainen. Alhaisen tuoton takia lyhyen koron rahastot eivät sovi pitkäaikaiseen sijoittamiseen. Pitkän koron rahastot sijoittavat joukkovelkalainoihin. Tuotto on hieman parempi kuin lyhyen koron rahastoissa, mutta toisaalta riski kasvaa korkoriskin takia. Korkojen noustessa joukkovelkalainojen arvot laskevat. Keskipitkän koron rahastot ovat kahden edellisen välimuotoja ja sijoittavat varoja sekä lyhyen että pitkän koron instrumentteihin. (Puttonen ym. 2011, 64–73; Anderson ym. 2004, 287–322.)

Osakerahastot sijoittavat rahaston sääntöjen mukaan kotimaisiin ja ulkomaisiin osakkeisiin. Rahasto voi painottaa sijoittamista tietyntyyppisiin tai kokoisiin yrityksiin. Osakerahasto voi painottaa suuria tai pieniä yrityksiä, kotimaisia tai ulkomaisia tai sijoittaa tietylle toimialalle kuten metalliteollisuuteen tai lääketeollisuuteen. Yhdistelmärahastot hajauttavat sekä korko- että osakemarkkinoille. Salkunhoitaja tekee päätökset allokaatiosta, joka ratkaisee yhdistelmärahaston menestymisen. (Puttonen ym. 2011, 64–73; Anderson ym. 2004, 287–322.)

Erikoissijoitusrahastot hajauttavat myös riskiä eri sijoituskohteisiin, mutta niillä ei ole säännöissä mitään prosentiosuuksia, kuinka paljon yhden instrumentin painotus rahastossa saa olla. Erikoissijoitusrahastot ottavat usein tavallisia sijoitusrahastoja suurempia riskejä kuin rahastot, joiden toimintaa määrittää sijoituslaki. Erikoissijoitusrahastoja ovat esimerkiksi vipurahastot, indeksirahastot ja hedge fund- rahastot. Vipurahastot sijoittavat korkoinstrumenttien ja osakkeiden lisäksi johdannaisiin, mikä lisää huomattavasti riskiä, mutta toisaalta parantaa tuottomahdollisuutta. Indeksirahastot pyrkivät seuraamaan pörssissä tiettyä indeksiä, esimerkkinä Nordnetin superrahastot. Hedge fund – rahastot pyrkivät joka markkinatilanteessa positiiviseen tulokseen. Hedgerahastot käyttävät strategiassaan lyhyeksi myyntiä, velkavipua, johdannaisia sekä arbitraasikauppaa. Riskit ovat luonnollisesti korkeat ja usein hedgerahastot ovat lähinnä institutionaalisia sijoittajia varten. (Puttonen ym. 2011, 64–73; Anderson ym. 2004, 287–322.)

5.3 Sijoitusrahastojen edut ja haitat

Sijoitusrahastoissa on piensijoittajalle monia merkittäviä etuja. Rahastoissa riskien hajautus tapahtuu salkunhoitajan toimesta automaattisesti eikä sijoittajan tarvitse pohtia yksittäisten sijoitustuotteiden allokaatiota. Hajautus kansainvälisille markkinoille sekä muihin erilaisiin sijoituskohteisiin onnistuu rahaston kautta. Sijoituslain mukaan yksittäinen kohde rahastossa saa olla enintään 10 % koko rahaston varoista. Sijoituslain mukaan rahaston pitää sijoittaa vähintään 16 eri kohteeseen, mikä vähentää riskiä. Rahasto-osuuksissa on tavallisesti hyvä rahaksi muutettavuus eli likviditeetti, toisin sanoen osuuksia voi ostaa ja omia osuuksia myydä joka pankkipäivä. (Puttonen ym. 2011, 36–37.)

Rahastojen sijoituspäätöksiä tekevät salkunhoitajat ovat alaansa koulutettuja asiantuntijoita. Heidän työpaikkansa ja palkkansa on riippuvainen rahastojen menestyksestä. Näin sijoittaja itse pääsee paljon vähemmällä markkinoiden seuraamisella, koska koulutettu asiantuntija tekee sijoituspäätökset hänen puolestaan. Piensijoittaja säästää kaupankäyntikuluissa sijoittaessaan rahastoon. Rahaston kautta sijoittaja pääsee mukaan tukkumarkkinoille, joihin muuten pääsisivät käsiksi vain institutionaaliset sijoittajat. Rahastot ovat helppohoitoisia. Niiden arvoja voi seurata päivittäin pörssisivuilta tai internetistä. (Puttonen ym. 2011, 36–37.)

Sijoittajan ei tarvitse pohtia rahaston sisäisten ostojen ja myyntien veroseuraamuksista, sillä rahastot käsitetään verotuksessa yhdeksi instrumentiksi. Verotus siis tapahtuu vasta kun rahasto-osuuksia myydään. Rahastot eivät ole verovelvollisia, joten ne eivät maksa myyntivoittoa kaupankäynnistä eikä lähdeveroa korkotuloista. Sijoittaja maksaa veron ainoastaan rahasto-osuuden kertyneestä voitto-osuudesta siinä vaiheessa, kun tuotto-osuus lunastetaan eli rahasto-osuus myydään. Suomeen rekisteröityjen rahastojen toimintaa valvoo Finanssivalvonta, jonka lisäksi sijoittaja itse voi seurata rahastojen kehitystä päivittäin. Hyvä viranomaisvalvonta takaa hyvän läpinäkyvyyden sekä sijoittajasuojan sijoittajalle. (Puttonen ym. 2011, 36–37.)

Rahastosijoittamiseen liittyy myös erilaisia kustannuksia ja ongelmia. Rahastoyhtiöt ovat osakeyhtiöitä, jotka saavat tulonsa sijoittajien maksamista palkkiosta. Palkkioita voidaan periä rahastojen merkinnöistä, lunastuksista ja hallinnoinnista rahastoyhtiölle ja säilytyksestä säilytysyhteisölle. Merkintäpalkkio peritään sijoittajan ostaessa osuuksia. Hallinnointi ja säilytyspalkkio vähennetään rahaston pääomasta ennen osuuden arvon laskemista eli esimerkiksi sijoittajan pörssisivuilta katso-

mista rahasto-osuuksien arvosta on vähennetty jo hallinnointi- ja säilytyspalkkio. Rahastoyhtiöt peivävät hoitopalkkiota, vaikka rahasto tuottaisi tappiota. Palkkio on yleensä tietty prosenttimäärä rahaston arvosta, mutta kuitenkin vähintään joku kiinteä summa. Yhdistelmärahastoihin sijoittaja ei aina tiedä missä suhteessa salkunhoitaja allokoivat varat korkosijoitusten ja osakkeiden välillä. Sijoittaja on näin täysin salkunhoitajan asiantuntemuksen varassa. Sijoittaessaan korko- tai osakerahastoihin sijoittaja tietää minkälaisiin arvopapereihin rahasto varansa sijoittaa. Rahaston käydessä aktiivista kauppaa, nousevat myös rahaston kaupankäyntikulut. Välityspalkkiot maksetaan rahaston varoista, joten liian aktiivinen kaupankäynti voi pienentää rahastojen tuottoa. (Puttonen ym. 2011, 37–38.)

5.4 Rahastojen tuotto

Rahastoissa tuotto ja riski ja kulkevat samalla tavalla käsi kädessä kuin muussakin sijoittamisessa. Suurempi riski antaa mahdollisuuden suurempiin tuottoihin, mutta toisaalta suurempiin tappioihin. Rahastojen tuotto on yksinkertainen laskea. Se on rahaston arvopapereiden arvonmuutos kokonaisuudessaan. (Puttonen ym. 2011, 32–33.)

Rahastot jaetaan tuotonjakamisensa suhteen tuottorahastoihin ja kasvurahastoihin. Tuottorahastot maksavat sijoittajalla tuotto-osuutta kerryttämästään varallisuudesta, kun taas kasvurahastot lisäävät tuoton rahaston pääomaan. Tuottoa laskiessa pitää ottaa huomioon mahdollisesti maksetut tuotto-osuudet, samalla tavalla kuin osakkeista huomioidaan osinkojen maksut. Rahastojen arvonmuutoksessa pitää ottaa huomioon, että siitä vähennetään rahasto-yhtiön palkkiot. (Puttonen ym. 2011, 82–84.)

5.5 Rahastojen tunnuslukuja

Nimellinen tuotto

Nimellisellä tuotolla tarkoitetaan rahasto-osuuden prosentuaalista muutosta. Rahasto-osuuden tuottoja laskiessa käytetään inflaation huomioon ottavan reaaliuoton asemasta nimellistuottoa. Nimellistuotossa ei huomioida maksettuja voitto-osuuksia, osuuksien osittamisia, eikä rahasto-yhtiöiden palkkioita. Pääomaveroa ei myöskään huomioida. (Anderson ym. 2004, 329; Puttonen ym. 2011, 84.)

Beeta-kerroin

Beeta-kerroin kuvaa osakkeen tai rahaston markkinariskiä. Mikäli rahaston beeta-kerroin on yksi, on sen riski markkinoiden keskimääräisin riskin suuruinen. Beeta-kerroin kertoo osakkeen tai rahaston herkkyyden indeksin muutoksille. Mitä isompi beeta-kerroin, sitä enemmän osake tai rahasto reagoi samansuuntaisesti. Beeta-kertoimen ollessa 2, indeksin noustessa yhden prosentin nousee osakkeen tai rahaston arvo 2 %, kun taas beeta-kertoimen ollessa 0,5, indeksin noustessa 1 % nousee osake tai rahasto 0,5 %. (Anderson ym. 2004, 329; Kallunki ym. 2011, 301; Puttonen ym. 2011, 197.)

Sharpen mittari

Sharpen mittari mittaa sijoitusrahastojen tuoton ja riskin välistä suhdetta. Riskin mittarina on rahaston volatilitteetti eli kokonaisriski. Sharpen mittari kertoo, paljonko sijoitus on tuottanut verrattuna riskittömään talletukseen yhtä volatilitteettiyksikköä kohti. Mitä suurempi luku, sitä paremmin sijoitus on tuottanut suhteessa riskittömään talletukseen. (Pörssisäätiö, 2017, viitattu 20.10.2017.)

Alpha

Alpha kertoo, paljonko sijoitus on tuottanut yli tai alituottoa suhteessa sen markkinarisktiin. Toisin sanoen saman beeta-kertoimen rahastoja verrataan keskenään. Samalla se kertoo salkunhoitajan työn onnistumisesta. Positiivinen alpha-luku kertoo, että rahasto on voittanut vertailu-indeksinsä. (Anderson ym. 2004, 329; Aktia 2017, viitattu 10.10.2017.)

6 VEROTUS

Sijoittamisessa tulee ottaa huomioon myös verotus. Sijoittamisesta syntyneet tuotot kuten osingot ja myyntivoitot ovat pääomatuloa. Pääomatulon veroprosentti on vuosina 2016 ja 2017 30 % 30 000 euroon asti, ja ylittävältä osalta 34 %. Verottaja saa pankkiiriliikkeiltä tiedot raportoiduista omistuksista, osingosta ja luovutusvoitoista, jotka näkyvät verotettavalla esitetyllä veroilmoituksella. Verotettavan pitää vain tarkistaa, että tiedot pitävät paikkansa. (Pesonen 2011, 79; Veronmaksajien keskusliitto 2017a, viitattu 9.10.2017.)

Luovutusvoittojen verotus

Luovutusvoittoa syntyy, mikäli arvopapereita kuten osakkeita myydään korkeampaan hintaan kuin ne on ostettu. Myyntivoitto voidaan laskea kahdella tavalla. Yleisemmässä tapauksessa myyntihinnasta vähennetään hankintameno sekä voiton hankkimisesta aiheutuneet menot. Myyntihinta ja ostohinta lasketaan nimellisarvossaan, joten arvopapereiden reaalihintaa ei vaikuta verotukseen. Hankintameno on kauppahinta arvopapereista sekä mahdolliset oston aiheuttamat kulut. Muita voiton hankkimisesta aiheutuneita kuluja ovat esimerkiksi sijoitusrahastolle maksettavat lunastuspalkkiot rahasto-osuutta myydessä. (Veronmaksajien keskusliitto 2017b, viitattu 9.10.2017; Verohallinto 2017a, viitattu 9.10.2017; Verohallinto 2017b, viitattu 9.10.2017.)

Mikäli sijoittajalla on arvo-osuustilillään useita saman yhtiön osakkeita tai samoja rahasto-osuuksia, arvopaperit myydään verotuksen näkökulmasta FiFo-periaatteella (First in, first out). Myynnin yhteydessä siis ensimmäisenä ostetut arvopaperit myydään ensimmäisenä ja niistä vähennetään ensimmäisenä ostettujen hankintahinta. Toinen vaihtoehto luovutusvoiton laskemiselle on hankintameno-olettama. Hankintameno-olettama on 20 % myyntihinnasta, jos arvopaperin on omistanut alle 10 vuotta. Yli 10 vuotta omistetuista arvopapereista hankintameno-olettama on 40 %. Hankintameno-olettaman lisäksi ei saa vähentää ostohintaa ja todellisia kuluja vaan hankintameno-olettama on vaihtoehto niiden vähentämiseksi. Huomioitavaa on, että luovutusvoitto ei ole veronalaista tuloa, mikäli luovutushinnat ovat vuoden aikana enintään 1 000 euroa. (Veronmaksajien keskusliitto 2017b, viitattu 9.10.2017; Verohallinto 2017a, viitattu 9.10.2017; Verohallinto 2017b, viitattu 9.10.2017.)

Luovutustappioiden verotus

Luovutustappiota syntyy tilanteessa, jossa arvopaperin myyntihinta on pienempi kuin sen ostohinta ja myyntikulut. Luovutustappion saa vähentää ensisijaisesti saman vuoden luovutusvoitoista ja sen jälkeen muista pääomatuloista. Mikäli pääomatulot eivät riitä kattamaan luovutustappiota luovutusvuonna, vahvistetaan siitä luovutustappio. Luovutustappion voi vähentää pääomatuloista seuraavan viiden vuoden ajan. Luovutustappioita ei voi vähentää sellaisen omaisuuden myynnistä, jonka tuotto on Suomessa verovapaata tuloa. Pienet tappiot eivät myöskään ole vähennyskelpoisia. Mikäli myydyin omaisuuden hankintahinnat ovat olleet verovuonna enintään 1 000 euroa ja myyntihinnat myös enintään 1 000 euroa, mahdollisesti syntyvää tappiota ei voi vähentää verotuksessa. (Veronmaksajien keskusliitto 2017b, viitattu 9.10.2017.)

Osinkojen verotus

Osinkojen verotus riippuu siitä, onko osingot saatu julkisesti noteeratusta yhtiöstä vai listaamattomasta yhtiöstä. Tässä opinnäytetyössä käsitellään vain listattujen yhtiöiden osinkojen verotusta. Sijoittajan saama osinko pörssiyhtiöstä on osittain verovapaata ja osittain pääomatulon alaista. 85 % osingosta on veronalaista pääomatuloa ja 15 % on verovapaata tuloa. Veron määrä on siis alle 30 000 pääomatulojen suhteen osingoista 25,5 % ja ylimenevältä osalta 28,9 %. Osingon maksava yhtiö pidättää ja tilittää veron verottajalle ennen maksua osingonsaajalle. (Verohallinto 2017c, viitattu 9.10.2017; Veronmaksajien keskusliitto 2017c, viitattu 9.10.2017.)

7 OPPAAN LAATIMINEN

Tämän opinnäytetyön tuotoksena on opas aloittavalle korkeakouluopiskelijalle. Työssä on käytetty laadullisia menetelmiä ja työ on toiminnallinen opinnäytetyö.

Oppaassa on mukailtu rakennetta, jossa esitellään ensin aiheesta teoriaa. Teoria on pyritty muokkaamaan mahdollisimman yksinkertaiseen muotoon käyttäen apuna erilaisia kaavioita ja kuvia hahmotuksen helpottamiseksi. Käytännöllisyyttä on tuotu ohjeilla, esimerkkitapauksilla sekä sijoitussuunnitelman oman henkilökohtaisen tilanteen kartoittamisella.

Oppaassa asiat on esitetty sijoitusprosessin kannalta aikajärjestyksessä. Oppaan rakenne on samankaltainen kuin raporttiosiossa, mutta oppaassa tavoitteena on ollut tuoda lisää käytännönläheisyyttä teorian rinnalle. Oppaan alussa ensimmäisessä luvussa on johdanto, joka kertoo missä tässä oppaassa on kyse. Toiseen lukuun on sijoitettu oman lähtötilanteen kartoittaminen sekä käytännön täytettävä pohja oman lähtötilanteen selvittämiseksi. Oppaan kolmas luku käsittelee opiskelijan tulonlähteitä, jotka vaikuttavat suuresti sijoitusmahdollisuuksiin. Eri tulonlähteet on ensin esitelty, minkä jälkeen luvussa neljä opiskelijan tukien hakemisesta on tehty yksinkertaiset käytännölliset ohjeet.

Luvuissa viisi ja kuusi esitellään sijoitustavoitteiden ja riskinsietokyvyn teoriaa lyhyesti. Luvussa seitsemän tavoitteista ja riskinsietokyvystä on tehty täytettävä pohja, jossa voi tarkkailla omia tavoitteitaan ja riskinsietokykyään. Omien sijoitustavoitteiden yhteyteen on sijoitettu korkoa korolle – ilmiön esittely, jolla tuodaan esiin pitkäaikaisen sijoittamisen etuja. Tavoitteiden yhteydessä esitellään myös kuukausisijoittamisen hyödyt sekä vertaillaan kertasumman sijoittamista verrattuna säännölliseen ajalliseen hajauttamiseen

Luvussa kahdeksan siirrytään lähtötilanteen selvittelystä toimintaan. Pörssin toiminta ja arvo-osuustili esitellään lyhyesti. Arvo-osuustilin perustamisesta on tehty selkeät ohjeet luvussa yhdeksän käyttäen pohjana Nordnetin sivustoa. Toinen ohje on luvussa kymmenen, jossa opastetaan yksinkertaisen osaketoimeksiannon tekemisessä. Ohjeilla kuvilla pyritään luomaan käytännönläheisyyttä oppaaseen.

Luvussa yksitoista esitellään arvopapereiden valitsemisen liittyvää teoriaa sekä esitellään kuvion avulla erilaisten arvopapereiden tuoton ja riskin suhteita. Luvussa esitellään myös arvopapereiden hajauttamisen periaatteet sekä kuvion avulla näytetään hajauttamisesta saatavia hyötyjä.

Luku kaksitoista esittelee erilaiset finanssisijoitukset, joita tässä opinnäytetyössä käytetään. Opinnäytetyö ei käsittele reaalisisijoituksia kuten asuntoja tai metsäsijoituksia. Sijoitusmuodot on esitelty yksinkertaisemmista ja arkipäiväisimmästä aina vähän haastavampaan. Kaikkien sijoitusmuotojen toimintaperiaatteet on esitelty lyhyesti. Raportin teoriaosuudessa on eri sijoitusmuotojen toimintaperiaatteista kerrottu enemmän, mutta oppaan käytännönläheisyyden takia sijoituskohteet on esitetty oppaassa mahdollisimman yksinkertaisesti. Tyypillinen tuottovaatimus on kerrottu toimintaperiaatteiden jälkeen. Jokaisesta sijoituskohteesta on esitelty edut sekä mahdolliset haitat ja riskit, mikä helpottaa kokonaiskuvan saamista.

Luku kolmetoista käsittelee erilaisia osakesijoitusstrategioita eli arvosijoittamista sekä kasvusijoittamista. Tämän lisäksi luvussa käydään läpi salkun hallintaa. Jotta sijoitusstrategioihin löytyisi käytännöllisyyttä, on tässä luvussa esitelty tyypillinen arvoyhtiö Nordea sekä tyypillinen kasvuyhtiö Pihlajalinna.

Oppaan loppuun lukuun neljätoista on sijoitettu sijoittamiseen liittyvästä verotuksesta esimerkkejä. Esimerkkien avulla havainnollistetaan sijoittamisen verotusta käytännössä. Viimeinen luku viisitoista käsittelee markkinapsykologiaa. Markkinapsykologia tuo esille sijoittajien irrationaalista käytöstä, kun tunteet ohjaavat sijoituspäätösten tekemisessä.

Oppaan laatiminen konkreettisesti aloitettiin vasta raportin teoriaosuuden laatimisen jälkeen. Teoria toimii oppaalle pohjana, joka on oppaaseen muokattu käytännöllisemmäksi paketiksi. Luvut muotoutuivat yksitellen eikä niinkään samassa järjestyksessä kun ne lopullisessa oppaassa olivat.

Alkuun oppaaseen kirjoitettiin kaikista luvuista tiivistetty teoriaosuus, jotta opas toimisi myös itsenäisenä teoksena. Käytännönläheisyyden löytäminen ja ohjeiden laatiminen tuotti kaikista eniten työtä. Lopulta kuvankaappausten avulla eri verkkosivustoilta kuten Nordnetistä ja Kelasta, ohjeet muotoutuivat tarpeeksi loogisiksi ja ymmärrettäviksi. Samalla kuvat joita ohjeisiin tuli, väistämättä lisäsivät oppaan pituutta.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Opinnäytetyötä tehdessäni havaitsin kuinka laaja sijoittamisen kenttä oikeastaan on ja kuinka paljon asioita pitää loppujen lopuksi ottaa huomioon. Tässä työssä on pyritty oppaassa tiivistämään ja yksinkertaistamaan laajan sijoitustiedon teorian mahdollisimman yksinkertaiseksi ja helposti ymmärrettäväksi.

Aihe on mielestäni erittäin ajankohtainen, sillä mediassa sijoittaminen on jatkuvasti esillä. Olen huomannut että monesti opiskelijoilla ja muutenkin nuorilla ihmisillä on todella huono käsitys sijoittamisesta ja sen mahdollisuuksista. Yleinen käsitys on, että sijoittaminen on vain jo valmiiksi rikkaiden ja hyvätuloisten harrastus. Tässä opinnäytetyössä yksi tavoitteistani oli esimerkkien avulla havainnollistaa pitkäaikaisen sijoittamisen etuja ja mahdollisuuksia.

Näkökulma on nimenomaan opiskelijoiden sijoittamisessa, joten opinnäytetyössä on pyritty ottamaan opiskelijan erityisasema tulojen suhteen huomioon. Sijoitustoiminnassa monesti tärkeintä onkin nimenomaan aloittaminen ja kärsivällisyys, sillä korkoa korolle – ilmiö tuo pitkässä juoksussa pienistäkin sijoitussummista suuret tuotot.

Raportin teoriaosuuden kirjoittaminen oli opinnäytetyön helpoin osuus, sillä sijoitustietoa on tarjolla todella runsaasti. Teoriaosuudessa aiheen rajaamista piti pohtia paljon, esimerkkinä reaalisijoitusten jättäminen pois tästä opinnäytetyöstä. Siitäkin huolimatta tietoa oli niin paljon ja eri teoksissa samat asiat oli esitetty hieman eri tavoin

Vaikein asia tässä työssä oli mielestäni lopulta käytännönläheisyyden löytäminen ja sen esittäminen oppaassa. Teoriaa oli niin paljon tarjolla, mutta sitä piti supistaa todella paljon oppaaseen, jotta ohjeille ja esimerkeille jäi tarpeeksi tilaa. Käytännönläheisyys löytyi lopulta pikku hiljaa esimerkkien ja kuvioiden avulla.

Opinnäytetyön laatiminen sujui melko nopealla aikataululla. Teorian opiskelua on tapahtunut jo usean vuoden ajan henkilökohtaisesta kiinnostuksesta sijoitustoimintaan. Siinä oli helppo pohjata teorian kirjoittamiselle. Raporttiosuuden kirjoittaminen sujui ongelmitta, ja lähteitä siihen löytyi hyvin. Ainoa eniten päänvaivaa tuottanut asia oli aiheen rajaaminen, ettei työ paisuisi liian pitkäksi.

Aikataulullisesti työn tekeminen sujui kohtalaisen hyvin tavoitteiden puitteissa. Loppua kohti minulla oli hieman vaikeuksia oppaan kokonaiskuvan kanssa, mutta joka päivä vähän lisää kirjoittaen se muotoutui lopulta nykyisiin uomiinsa. Erityisen tyytyväinen olen raportin teoriaosuuteen, sillä siitä oli samalla suurin hyöty omaa oppimistani ajatellen. Opas on visuaaliselta toteutukseltaan hyvin yksinkertainen, mutta lopulta sain siihen sijoitetuksi kaiken sen, minkä olin alun perin suunnitellutkin.

LÄHTEET

Aktia 2017. Määritelmät yleisimmin käytetyille tunnusluvuille. Viitattu 10.10.2017,
<https://www.aktia.fi/fi/saasta-ja-sijoita/rahastot/tunnusluvut>

Anderson, N & Tuhkanen, J. 2004. Järkevän sijoittamisen perusteet. Helsinki: Edita.

Hämäläinen K. 2014. Sijoitusopas 2014. Pörssisäätiö. Viitattu 5.9.2017,
http://www.porssisaatio.fi/wp-content/uploads/2014/08/sijoitusopas_2014_fin_final_low1.pdf

Hyttinen J. & Paajanen M. 2017. Opintolainan sijoittaminen. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Liiketalouden koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 5.9.2017,
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/129697/Hyttinen%20ja%20Paajanen.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Kansaneläkelaitos 2017a. Opiskelijoiden tuet muuttuvat. Viitattu 5.9.2017,
<http://www.kela.fi/opiskelijoiden-tukien-muutokset>

Kansaneläkelaitos 2017b. Opintoraha. Viitattu 6.9.2017,
<http://www.kela.fi/opintotuki-opintoraha>

Kansaneläkelaitos 2017c. Aloittanut ja valmistunut opiskelija. Viitattu 11.9.2017,
<http://www.kela.fi/omat-tulot-aloittanut-tai-valmistunut>

Kansaneläkelaitos 2017d. Opiskelijan omat tulot. Viitattu 11.9.2017,
<http://www.kela.fi/opintotuki-omat-tulot>

Kansaneläkelaitos 2017e. Yleinen asumistuki. Viitattu 12.9.2017,
<http://www.kela.fi/yleinen-asumistuki>

Kansaneläkelaitos 2017f. Opintolaina. Viitattu 12.9.2017,
<http://www.kela.fi/opintotuki-opintolaina>

Kansaneläkelaitos 2016g. Opintolainan korot ja lyhennykset. Viitattu 21.9.2017,
<http://www.kela.fi/opintolaina-korot-ja-lyhennykset>

Kansaneläkelaitos 2016h. Opintolainahyvityksen määrä. Viitattu 21.9.2017,
<http://www.kela.fi/opintolainahyvitys-maara-ja-maksaminen>

Kallunki, J., Niemelä, J. & Martikainen, M. 2012. Ammattimainen sijoittaminen. Helsinki: Alma Talent

Koistinen J. 2017. Korkosijoitukset. Investori.com. Artikkelit. Viitattu 24.9.2017,
<http://www.investori.com/j/artikkelit/korkosijoitukset/85-korkosijoitukset>

Lindström K. 2005. Menesty osakesijoittajana. Helsinki: Talentum.

Lindström K. & Lindström T. 2011. Onnistu osakemarkkinoilla. Helsinki: Talentum

Minilex 2017. Mikä on arvo-osuustili? Viitattu 5.10.2017,
<https://www.minilex.fi/a/mik%C3%A4-on-arvo-osuustili>

Nordnet 2017. Osake ja rahastosalkku. Viitattu 5.10.2017,
<https://www.nordnet.fi/palvelut-ja-tuotteet/salkut-ja-tilit/osake--ja-rahastosalkku.html>

Nordea 2017. Käyttötili. Viitattu 22.9.2017,
https://www.nordea.fi/henkiloasiakkaat/paivittaiset-raha-asiat/tilit-ja-maksut/kaytto-tili.html#tab=Hinnat_Talletuskorko

Osuuspankki 2017a. Opintolaina. Viitattu 21.9.2017,
<https://uusi.op.fi/henkiloasiakkaat/lainat-ja-asunnot/opintolaina>

Osuuspankki 2017b. Tilit. Viitattu 22.9.2017,
<https://uusi.op.fi/henkiloasiakkaat/paivittaiset/tilit>

Osuuspankki 2017c. ASP-tili. Viitattu 22.9.2017,
<https://uusi.op.fi/henkiloasiakkaat/paivittaiset/tilit/asp-tili>

Pesonen M. 2011. Säästäjästä sijoittajaksi. Helsinki. Docendo.

Pomell P. 2009. Salkunrakentamisen aakkoset. Artikkele. Arvopaperi. Viitattu 29.9.2017,
<https://www.arvopaperi.fi/uutiset/salkunrakentamisen-aakkoset-6154051>

Puttonen V. 2001. Sijoituskirja. Helsinki. WSOY.

Puttonen, V & Repo, E. 2011. Miten sijoitan rahastoihin. Helsinki: WSOYpro.

Tilastokeskus 2017. Opiskelijoiden työssäkäynti. Verkkojulkaisu. Viitattu 5.9.2017,
http://www.stat.fi/til/opty/2015/opty_2015_2017-03-17_tie_001_fi.html

Taloussanomat 2015. Paha juttu, jos sinulla ei ole jemmassa kolmen kuukauden nettopalkkaa. Viitattu 22.9.2017,
<http://www.talouselama.fi/uutiset/paha-juttu-ellei-sinulla-ei-ole-jemmassa-kolmen-kuukauden-nettopalkkaa-3368453>

Työ ja elinkeinoministeriö 2012. Opiskeluaikainen työssäkäynti ja sen vaikutukset. Verkkojulkaisu. Viitattu 5.9.2017,
<https://tem.fi/documents/1410877/3342347/Opiskeluaikainen+ty%C3%B6ss%C3%A4k%C3%A4ynti+ja+sen+vaikutukset+14062012.pdf>

Verohallinto 2017a. Osakkeiden myynti. Viitattu 9.10.2017,
https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/omaisuus/sijoitukset/osakkeet_ja_osingot/osakkeiden_myynt/

Verohallinto 2017b. Sijoitusrahasto-osuudet. Viitattu 9.10.2017,
<https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/omaisuus/sijoitukset/sijoitusrahastoosuudet/>

Verohallinto 2017c. Osakkeet ja osingot. Viitattu 9.10.2017,
https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/omaisuus/sijoitukset/osakkeet_ja_osingot/

Veronmaksajien keskusliitto 2017a. Sijoittaminen. Viitattu 9.10.2017,
<https://www.veronmaksajat.fi/Sijoittaminen/>

Veronmaksajien keskusliitto 2017b. Myyntivoitto eli luovutusvoitto. Viitattu 9.10.2017,
<https://www.veronmaksajat.fi/Sijoittaminen/Myyntivoitto-eli-luovutusvoitto/>

Veronmaksajien keskusliitto 2017c. Osinkojen verotus pörssiyhtiössä ja listaamattomassa yhtiössä. Viitattu 9.10.2017,
<https://www.veronmaksajat.fi/Sijoittaminen/Osinkojen-verotus/>

Juhani Pennanen

ALOITTAVAN KORKEAKOULUOPISKELIJAN SIJOITUSOPAS

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	3
2	OMA LÄHTÖTILANNE	5
3	OPISKELIJAN TULOT	7
4	OPISKELIJAN TUKIEN HAKEMINEN	9
5	SIJOITTAMISEN TAVOITTEET	13
6	RISKINSIETOKYKY	16
7	HENKILÖKOHTAISET SIJOITUSTAVOITTEET JA RISKINSIETOKYKY	17
8	ARVO-OSUUSTILI JA PÖRSSI	18
9	ARVO-OSUUSTILIN PERUSTAMINEN	19
10	TOIMEKSIANNON TEKEMINEN	21
11	ALLOKAATIO, ELI VAROJEN JAKAMINEN SIJOITUSKOHTEIDEN VÄLILLÄ.....	23
12	SIJOITUSKOHTEET	25
12.1	Pankkitalletukset	25
12.2	ASP-tili	25
12.3	Joukkovelkakirjat	26
12.4	Osakkeet	26
12.5	Rahastot	27
13	SIJOITUSSTRATEGIAT JA SALKUN HALLINTA.....	29
14	VEROTUS	31
15	MARKKINAPSYKOLOGIA.....	33

1 JOHDANTO

Tämä opas käsittelee aloittavan korkeakouluopiskelijan sijoitusmahdollisuuksia. Sijoittaminen mielletään tavallisesti vain jo valmiiksi varakkaiden harrastukseksi. Tässä oppaassa pyritään kuitenkin antamaan kuitenkin konkreettinen kuva siitä, mitä sijoittaminen on, mitä mahdollisuuksia aloittavalla sijoittajalla on ja mitä tulee ottaa huomioon. Oppaassa myös osoitetaan myös se, että pienillä kuukausittaisilla summilla ja riittävällä kärsivällisyydellä on mahdollisuus vaurastua tai ainakin helpottaa omaa taloudellista tilannettaan.

Oppaan alussa lähdetään oman taloudellisen lähtötilanteen kartoittamisesta. Toisessa luvussa on mukana täytettävä esimerkkipohja, johon voi arvioida omaa taloustilannettaan. Kolmas luku käsittelee opiskelijan erilaisia tukia, sillä opiskelija on erilaisessa tilanteessa verrattuna täyttää työpäivää tekevään henkilöön. Neljännessä luvussa on laadittu selkeät ohjeet opiskelijan tukien hakemiseen.

Luvut viisi ja kuusi käsittelevät sijoittamisen tavoitteita ja riskinsietokykyä. Ennen varsinaisten sijoituspäätösten tekemistä on hyvä selvittää itselle, mitä tavoittelee ja kuinka hyvin on valmis kestämään sijoitustoimintaan myös liittyvää riskiä. Seitsemännessä luvussa on jälleen täytettävä pohja, johon omia tavoitteitaan ja riskinsietokykyään voi kirjata ylös.

Kun omat lähtökohdat on selvitetty, on aika avata arvo-osuustili. Arvo-osuustili ja pörssin toiminta on esitelty luvussa kahdeksan ja arvo-osuustilin perustaminen luvussa yhdeksän. Luvussa kymmenen esitellään yksinkertaisen toimeksiannon tekeminen. Luku yksitoista käsittelee varojen jakamista eri sijoituskohteiden välillä. Luvussa käsitellään myös hajauttamista, joka on ensiarvoisen tärkeää varsinkin aloittelevalle sijoittajalle. Luku kaksitoista esittelee erilaiset sijoituskohteet. Sijoituskohteista on kerrottu lyhyesti niiden toimintaperiaate sekä niiden tyyppinen tuotto, edut sekä mahdolliset haitat.

Luku kolmetoista käsittelee erilaisia sijoitusstrategioita sekä salkun hallintaa. Sijoituskohteita ei ole hyvä ostaa vain sattumanvaraisesti vaan tavoitteiden ja sijoitussuunnitelman pohjalta on syytä pohdita, millaisia arvopapereita hankkii. Salkkua on myös syytä hoitaa ja seurata säännöllisesti ja tarkastaa esimerkiksi allokaatiojakaumaa elämäntilanteen muuttuessa.

Luvussa neljätoista käsitellään esimerkkien avulla sijoittamisen verotusta. Verotus pitää jokaisen sijoittajan ottaa aina huomioon, sillä verot saattavat viedä yllättävänkin suuren osan tuotoista, jos siihen ei osaa varautua etukäteen ja suunnitella verotustaan optimaaliseksi. Viimeinen luku viisitoista käsittelee markkinapsykologiaa. Markkinapsykologia mahdollistaa sen, että osakkeet ja muut arvopaperit eivät ole aina niin sanotusti oikein hinnoiteltuja. Ihmisten tunteet vaikuttavat suuresti sijoittamiseen, kun omat rahat ovat kyseessä.

2 OMA LÄHTÖTILANNE

Ensimmäinen askel ennen sijoitustoiminnan aloittamista on oman lähtötilanteen kartoittaminen. Jokaisen taloudellinen tilanne ja elämäntilanne ovat yksilölliset, joten lähtökohdat sijoittamiseen ovat erilaiset. Omaa lähtötilannetta pohdittaessa on otettava huomioon koko oma taloudellinen tilanne, elämäntilanne sekä sijoitushorisontti.

Taloudellinen tilanne:

Omaisuus:

Asunto
Metsät
Kesämökki
Osakkeet, rahastot
Talletukset
Muu arvo-omaisuus

Velat:

Asuntolaina
Opintolaina
Kulutusluotot
Muut

Tulot:

Palkka
Opintoraha
Opintolaina
Asumisisä
Pääomatulot
Muut tulot

Menot:

Vuokra, asuntolaina
Sähkö, vesi
Ruoka
Kulkuvälineet, matkustaminen
Harrastukset
Muut

Koko henkilökohtaisen talouden arvioiminen antaa kokonaiskuvan opiskelijan sijoitusmahdollisuuksista. Arvioinnissa pitää olla kuitenkin rehellinen. Lähtökohtaisesti opiskelijoilla ei ole kertynyt vielä paljoa varallisuutta, eivätkä tulot ole suuret. Hyvällä suunnittelulla ja järkevällä rahankäytöllä on kuitenkin mahdollista, että menojen jälkeen jää sijoitettavaa varallisuutta.

Sijoitushorisontilla tarkoitetaan sitä, kuinka pitkäksi aikaa opiskelija on valmis sitomaan rahansa eri sijoituskohteisiin. Mitä pidempään rahat voi pitää sijoituksissa kiinni, sitä paremmat ovat tuottomahdollisuudet.

Sijoittajan on aina myös syytä pohtia koko omaa elämäntilannettaan. Isot muutokset kuten asunnonhankinta, perheen lisäys tai työttömäksi jääminen voivat vaikuttaa käytettäviin varoihin. Oma elämäntilanne vaikuttaa minkälaiseksi tavoitteet ja riskinsietokyky muokkautuvat. Jos rahoille on esimerkiksi tarvetta lyhyellä aikavälillä esimerkiksi remontin tekemiseen tai muihin isoihin hankintoihin, ei silloin välttämättä kannata kaikkea sijoittaa suoraan kaikkein riskisimpiin vaihtoehtoihin. Silloin voi käydä niin että lyhyen ajan tuotto on negatiivinen ja kun rahoja tarvitsee, niin sijoitukset ovat tappiolla. Pitkällä aikavälillä tällaiset sijoitukset kuitenkin tuottavat yleensä voittoa.

LÄHTÖTILANNE JA BUDJETTI

TÄYTÄ OMAT TIETOSI ALLE:

VARAT

ASUNTO:

METSÄT

KESÄMÖKKI:

OSAKKEET JA RAHASTOT:

TALLETUKSET:

MUU ARVO-OMAISUUS:

VELAT

ASUNTOLAINA:

OPINTOLAINA:

KULUTUSLUOTOT:

MUUT LAINAT:

TULOT/KK

PALKKA:

OPINTORAHA:

ASUMISLISÄ:

OPINTOLAINA:

PÄÄOMATULOT:

MUUT TULOT:

MENOT/KK

VUOKRA/ASUNTOLAINA:

SÄHKÖ/VESI:

RUOKA:

KULKUVÄLINEET, MATKUSTAMINEN:

HARRASTUKSET:

MUU:

Paljonko rahaa jää kuukaudessa menojen jälkeen?

Mikä on tavoitteesi menojen jälkeen? Voitko vähentää menoja niin että säästöön jäisi enemmän?

3 OPISKELIJAN TULOT

Opiskelijan tulonlähteet ovat palkkatulojen sekä mahdollisten pääomatulojen lisäksi Kelan myöntämä opintoraha, yleinen asumistuki sekä opintolaina. Tässä esitellään Kelan opiskelijan tuet lyhyesti:

Opintoraha:

Opintoraha on vastikkeetonta tukea, jota Kela maksaa täysi-ikäiselle itsenäisesti asuvalle korkeakouluopiskelijalle 250,28 € kuukaudessa. Opintorahaa voi hakea Kelan asiointipalvelusta.

Opintorahassa on tärkeää ottaa huomioon opiskelijan tulorajat, jotka vaikuttavat siihen, moneltako kuukaudelta opintorahaa voi nostaa. Tulorajan kaava on seuraava:

$$660 \text{ €} \times \text{opiskeluajan tukikuukausien määrä} + 1970 \text{ €} \times \text{opiskeluajan tuettomien kuukausien määrä} = \text{Opiskelijan vuosituloraja}$$

Opintorahan tulorajat aiheuttavat monesti opiskelijoille päänvaivaa, sillä jos tuloraja ylittää yli 220 eurolla, perii Kela ylimenevän osan takaisin opiskelijoiden tulonvalvonnassa 7,5 % lisän kanssa.

Opintoraha on sen takia vähän ongelmallinen, että mitä enemmän sitä vuodessa nostaa, sitä pienemmäksi jäävät mahdolliset kokonaistulot vuoden aikana, mikäli opiskelija käy töissä. Sen takia jokaisen on pohdittava ansiotulojensa määrän ja opintorahan suhdetta.

1kk tuet + maksimiansiot

9kk ansiot + maksimiansiot

12 tuet + maksimiansiot

$$250,28 + 660 + 1970 \cdot 11 + 220 \\ = 22\ 800,28 \text{ €}$$

$$250,28 \cdot 9 + 660 \cdot 9 + 1970 \cdot 3 + 220 \\ = 14\ 322,52 \text{ €}$$

$$250,28 \cdot 12 + 660 \cdot 12 + 220 \\ = 11\ 143,36 \text{ €}$$

Opintolaina:

Opintolaina on opintotuen muoto, joka pitää maksaa takaisin. Opiskelija voi hakea Kelalta opintolainan valtiontakausta, joka myönnetään opintotuen yhteydessä. Kela myöntää lainaan takauksen, mutta itse laina nostetaan jostain kaupallisesta pankista. Pankki perii lainasta korkoa, joka on kuitenkin huomattavasti pienempi kuin lainoissa yleensä.

Toinen etu opintolainalle on opintolainahyvitys. Se koskee kuitenkin vain ensimmäisen korkeakoulututkintonsa suorittajia. Mikäli opiskelija valmistuu alemmassa korkeakoulussa korkeintaan 0,5 vuotta tavoiteajan jälkeen tai ylemmässä korkeakoulussa korkeintaan vuoden tavoiteajan jälkeen, saa hän opintolainahyvityksen. Opintolainahyvityksessä valtio maksaa lainasta 2500 € ylittävältä osalta 40 % pankille eli toisin sanoen takaisin maksettavan lainan määrä vähenee merkittävästi.

Opintolainaa voi nostaa 1.8.2017 alkaen 650 € kuukaudessa. Sitä ennen summa oli 400 € kuukaudessa.

Yleinen asumislisä:

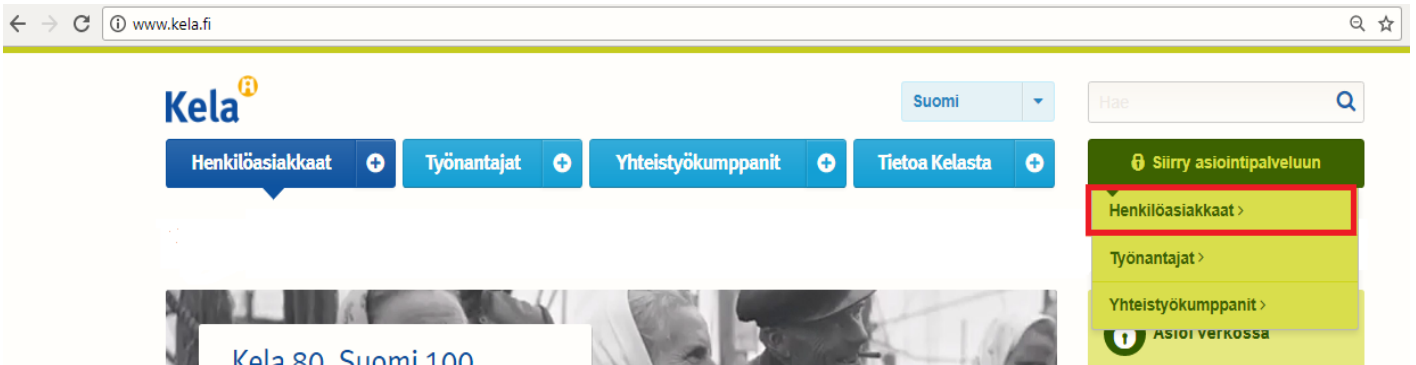
Opiskelijat siirtyivät yleisen asumislisän piiriin 1.8.2017. Yleiseen asumislisään ei vaikuta opintojen eteneminen, vaan asumislisä arvioidaan Kelan yleisten sääntöjen mukaan. Yleinen asumislisä on ruokakuntokohtainen tuki, joten puolisen tulot vaikuttavat myös asumislisän määrään toisin kuin aikaisempi opiskelijan asumislisä, joka oli henkilökohtainen tuki.

Asumistuki on tarkoitettu vuokramenojen helpotukseksi. Yleistä asumislisää voi hakea Kelan sivuilta asiointipalvelusta.

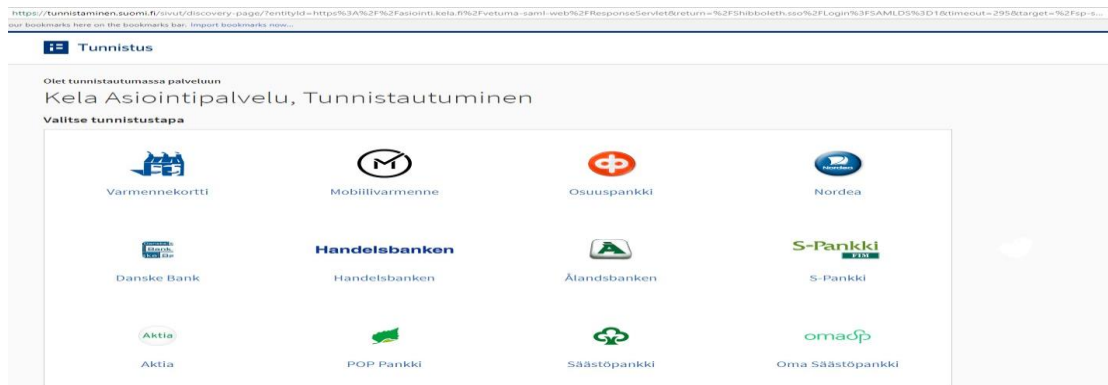
4 OPISKELIJAN TUKIEN HAKEMINEN

OPINTOTUEN HAKEMINEN

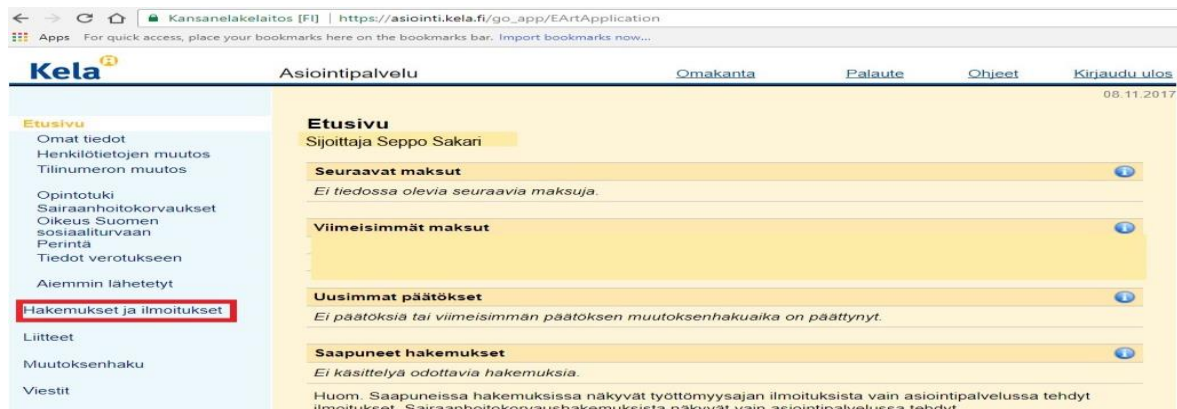
1. Siirry osoitteeseen www.kela.fi
2. Valitse **Siirry asiointipalveluun** ja valitse **Henkilöasiakkaat**

3. Kirjautu sisään verkkopankkitunnuksilla

4. Valitse hakemukset ja ilmoitukset

5. Valitse opintotuki

The screenshot shows the Kela website's 'Hakemukset ja ilmoitukset' (Applications and Notifications) page. The user is logged in as 'Sijoittaja Seppo Sakari'. The page title is 'Hakemukset ja ilmoitukset' and the user's name is 'Sijoittaja Seppo Sakari'. The main content area contains the following text:

Käytössäsi olevat Kelan verkkohakemukset ja -ilmoitukset ovat asiointipalvelun vasemman reunan valikossa etuuksittain ryhmiteltyinä.

Jokaisessa hakemuksessa ja ilmoituksessa on täytöohjeet, joihin kannattaa tutustua. Voit tulostaa lähetetyn hakemuksen tai ilmoituksen yhteenvedon. Yhteenvedot tallentuvat myös asiointipalveluun [Aiemmin lähetetyt](#) -sivulle.

Jos palvelusta puuttuu tarvitsemasi hakemus tai ilmoitus, täytä paperilomake ja toimita se Kelaan postitse tai henkilökohtaisesti. Lomakkeet ja toimistojen yhteystiedot löydät [Kelan verkkosivuilta](#).

The left sidebar contains a list of services, with 'Opintotuki' (Student Support) highlighted in a red box. Other services include Vanhempainpäiväraha, Lapsilisa, Lastenhoidon tuki, Äitiysavustus, Elatustuki, Erityishoitoraha, Adoptiotuki, Asumisen tuet, Työttömyysturva, Perustoimeentulotuki, Sotilasavustus, Sairauspäivarahat, Matkakorvaus, Kuntoutusraha, Vammaisetuudet, Eläke-etuudet, Eurooppalainen sairaanhoitokortti, Oikeus Suomen sosiaaliturvaan, and Perinnän maksusuunnitelma.

6. Täytä tiedot ohjeiden mukaan ja lähetä hakemus

7. Saat Kelalta päätöksen opintotuen myöntämisestä muutaman päivän kuluttua

8. Huomaa että opintolainan takaus myönnetään samalla, mutta itse opintolaina tulee nostaa valitsemastasi pankista

TULORAJAN LASKEMINEN

1. Siirry osoitteeseen www.kela.fi

2. Valitse Laskurit

The screenshot shows the Kela website's homepage. The user is logged in as 'Suomi'. The main navigation bar includes 'Henkilöasiakkaat', 'Työnantajat', 'Yhteistyökumppanit', and 'Tietoa Kelasta'. A search bar is also present. Below the navigation bar, there is a section titled 'Kela 80, Suomi 100' with a 'Lue lisää' button. To the right, there is a 'Siirry asiointipalveluun' button. Below this, there is a 'Laskurit' button highlighted in a red box. The 'Laskurit' button is located in the 'Asioi verkossa' section, which also includes a 'Valitse' dropdown menu and a 'Tutustu verkkosoiintiin >' link.

3. Valitse Opiskelijat

4. Valitse Omat tulot

Henkilöasiakkaat / Laskurit / Opiskelijat / Omat tulot

Omien tulojen laskurit

Kela opastaa: opintotuen palauttaminen verkkopalvelus...

Vuositulorajalaskurilla voit arvioida, kuinka suuri on vuositulorajasi. Voit saada vuositulorajasi verran muita tuloja opintotuen lisäksi, eivätkä tulosi tällöin vaikuta opintotukeesi.

Tukikuukausilaskurilla voit arvioida, moneltako kuukaudelta vuodessa voit nostaa opintotukea, jos tiedät vuositulojesi määrän.

Tulovalvontalaskurilla voit arvioida, joudutko maksamaan opintotukea takaisin tulovalvonnassa, jos tiedät sekä tukikuukausiesi että vuositulojesi määrän. Jos vuositulorajasi ylittyy näet myös arvion takaisin perittävästä tuen määrästä.

→ Löydät laskurit vuositulorajojen laskentaan, tukikuukausien laskentaan ja tulonvalvonnan laskentaan.

OPINTOLAINAN HAKEMINEN

1. Jos Kela on myöntänyt sinulle opintolainan takauksen, voit hakea opintolainaa pankista
2. Pankki saa tiedon valtioneuvoksesta Kelalta
3. Tutustu eri pankkien lainaehtoihin
4. Tee lainahakemus valitsemallesi pankille
5. Myöntämisen jälkeen lainan saa käyttöön yleensä jo seuraavana pankkipäivänä.
6. Syyslukukauden lainaerän voi nostaa aikaisintaan 1.8. ja kevätlukukauden aikaisintaan 1.1.

YLEISEN ASUMISLISÄN HAKEMINEN

1. Siirry osoitteeseen www.kela.fi
2. Valitse **Siirry asiointipalveluun** ja valitse **henkilöasiakkaat**
3. Kirjaudu sisään verkkopankkitunnuksilla
4. Valitse **hakemukset ja ilmoitukset**
5. Valitse **asumisen tuet**
6. Valitse **yleisen asumistuen hakeminen**
(Ulkomailla opiskeleva voi hakea myös opiskelijan asumistukea)

Kansaneläkelaitos [FI] | https://asiointi.kela.fi/go_app/EArtApplication?sivu=Asumisentuet

Kela[®] Asiointipalvelu Omakanta Palaute Ohjeet Kirjaudu ulos 08.11.2017

Etusivu

Hakemukset ja ilmoitukset

- Vanhempainpäiväraha
- Lapsilisa
- Lastenhoidon tuki
- Aiysisavustus
- Elatustuki
- Erityishoitoraha
- Adoptiotuki
- Asumisen tuet**
- Opintotuki
- Työttömyysturva
- Perustoimeentulotuki
- Sotilasavustus
- Sairauspäivärahat
- Matkakorvaus
- Kuntoutusraha
- Vammaisetuudet
- Eläke-etuudet
- Eurooppalainen sairaanhoitokortti
- Oikeus Suomen sosiaaliturvaan
- Perinnän maksusuunnitelma

Liitteet

Muutoksenhaku

Viestit

Asumisen tuet: Hakeminen

Voit hakea yleistä asumistukea, eläkkeensaajan asumistukea tai opintotuen asumislisää.

Yleiseen asumistukeen voit tehdä uuden hakemuksen, hakea tuen tarkistamista tai lakkauttamista.

Eläkkeensaajan asumistukeen voit tehdä uuden hakemuksen, tarkistushakemuksen tai lakkauttaa asumistuen. Jos sinulle ei ole vielä myönnetty eläkkeensaajan asumistukea, pääset suoraan täyttämään asumistukihakemusta. Jos sinulle on myönnetty asumistuki, valitse seuraavalla sivulla, haluatko tarkistaa vai lakkauttaa asumistuen.

Opintotuen asumislisään voi tehdä uuden hakemuksen, hakea muutosisäilytyksellä lisätukea tai ilmoittaa asumisen ja asumislisän muutoksista.

Siirry hakemaan tukea oheisesta linkistä.

- [Yleisen asumistuen hakeminen](#)
- [Eläkkeensaajan asumistuen hakeminen](#)
- [Opintotuen asumislisän hakeminen](#)

7. Täytä hakemus ja lähetä se Kelalle.

8. Lähetä liitteenä vuokrasopimus mistä ilmenee vuokran suuruus, liitteen voi lähettää **Viestit - valikosta**

Kansaneläkelaitos [FI] | https://asiointi.kela.fi/eSUVI/sivut/viestit.faces

Kela[®] Asiointipalvelu Palaute Ohjeet Kirjaudu ulos 08.11.2017

Etusivu

Hakemukset ja ilmoitukset

Liitteet

Muutoksenhaku

Viestit

Lähetä viesti tai liite

Viestit: Lähetä viesti tai liite

Sijoittaja Seppo Sakari

Hakemukset ja ilmoitukset

Palvelulla voit lähettää etuushakemukseesi tai -ilmoitukseesi tarvittavat liitteet tai lisäselvityksen lukuun ottamatta elatustuen hakemukseen alkuperäisenä tarvittavaa elatussopimusta tai tuomioistuimen päätöstä (katso rajoituksista www.kela.fi/elatustuki). Viestejä ja liitteitä **ei voi lähettää** toisen henkilön puolesta, esimerkiksi oman lapsen hakemukseen.

Viesteille ja liitteille on asetettu samat tavoitekasittelyajat kuin hakemuksille. Käsitelyaika vaihtelee 1 - 8 viikkoa etuuden mukaan. Katso etuuksille asetetut tavoiteajat www.kela.fi/kasittelyajat. [Kiireellisissä asioissa ota yhteyttä puhelinpalveluumme.](#)

Muutoksenhaku

Palvelulla **ei voi lähettää** valitusta päätöksestä tai muutoksenhakuun liittyviä asiakirjoja, tiedusteluja tai kysymyksiä. Katso ohje valituksen tekemisestä sivulta [Muutoksenhaku](#) ja toimi päätöksessä annettujen ohjeiden mukaan. Ota tarvittaessa yhteyttä [puhelinpalveluumme](#).

Aihe

Valitse viestisi sisältöä parhaiten vastaava aihe. Aihe on pakollinen.

Valitse

Liitteet [Käyttöohje](#)

Valitse liitetiedosto (.pdf, .jpg, .tiff, .png) tietokoneeltasi ja paina painiketta Lisää liite. Yhden liitetiedoston koko saa olla enintään 5 megatavua (Mt). Liitetiedostot kannattaa lisätä ennen kuin kirjoitat viestin. Voit lähettää kerrallaan enintään 6 liitetiedostoa. Muista tarkistaa liitteiden tietojen luettavuus. Voit poistaa liitteen painamalla liitteen edessä olevaa Poista-kuvaketta.

No file chosen

Viesti [Käyttöohje](#)

Kirjoita viesti, jonka pituus on enintään 3 500 merkkiä. Voit jättää Viesti-kentän tyhjäksi, jos lähetät liitteitä. Huomioi, että yhteys Kelaan katkeaa 30 minuutin kuluttua.

9. Saat päätöksen muutaman päivän kuluessa.

5 SIOITTAMISEN TAVOITTEET

Kun oma lähtötilanne on selvillä eli tieto siitä, paljonko varoja on käytettävissä sijoittamiseen, on syytä määritellä tavoitteet. Tavoitteet ohjaavat päätöksenteossa ja antavat suuntaa sijoittajalle. Tavoitteet ovat jokaisella yksilöllisiä, esimerkiksi asunto, auto, lomamatka tai lisätuloja eläkepäiviä varten. Tavoitteisiin vaikuttaa henkilökohtaisen talouden lisäksi riskinottohalu sekä aika.

Sijoittajan on hyvä määritellä itselle tuottotavoite. Tämä selkeyttää sijoituspäätösten teossa. Lisäksi on syytä pohtia, tavoitteleeko tasaista kassavirtaa (esim. osinkoja) vai arvonnousua. Vähimmäistavoite on aina oman pääoman säilyttäminen. Pitkäaikaissäästäjän pitää ottaa huomioon myös inflaatio, joka syö jatkuvasti rahan arvoa.

Opiskelijan sijoitushorisontti on tavallisesti pitkä, jolloin hän pääsee hyötymään korkoa korolle – ilmiöstä. Tämän vuoksi opiskelijan on syytä ohjata ainakin osa sijoituksistaan pitkäaikaisiin sijoituksiin. Alla on esitetty pitkä-aikaissijoittajalle erinomainen korkoa korolle – ilmiö. Summat on pyöristetty täysiin euroihin eikä verotusta ole otettu huomioon:

Summa	korko	1v	2v	3v	4v	5v	10v	20v	30v
1000 €	1 %	1010 €	1020 €	1030 €	1041 €	1051 €	1105 €	1220 €	1348 €
1000 €	5 %	1050 €	1103 €	1158 €	1216 €	1276 €	1629 €	2653 €	4322 €
1000 €	10 %	1100 €	1210 €	1331 €	1464 €	1611 €	2594 €	6727 €	17449 €

Tuottotavoitteen lisäksi on syytä määritellä summa minkä pystyy esimerkiksi kuukaudessa säästämään. Seuraavassa esimerkissä näkyy korkoa korolle – ilmiön lisäksi kuukausittaisen pitkäaikaisen säästämisen hyödyt. Summat on pyöristetty täysiin euroihin eikä verotusta ole otettu huomioon:

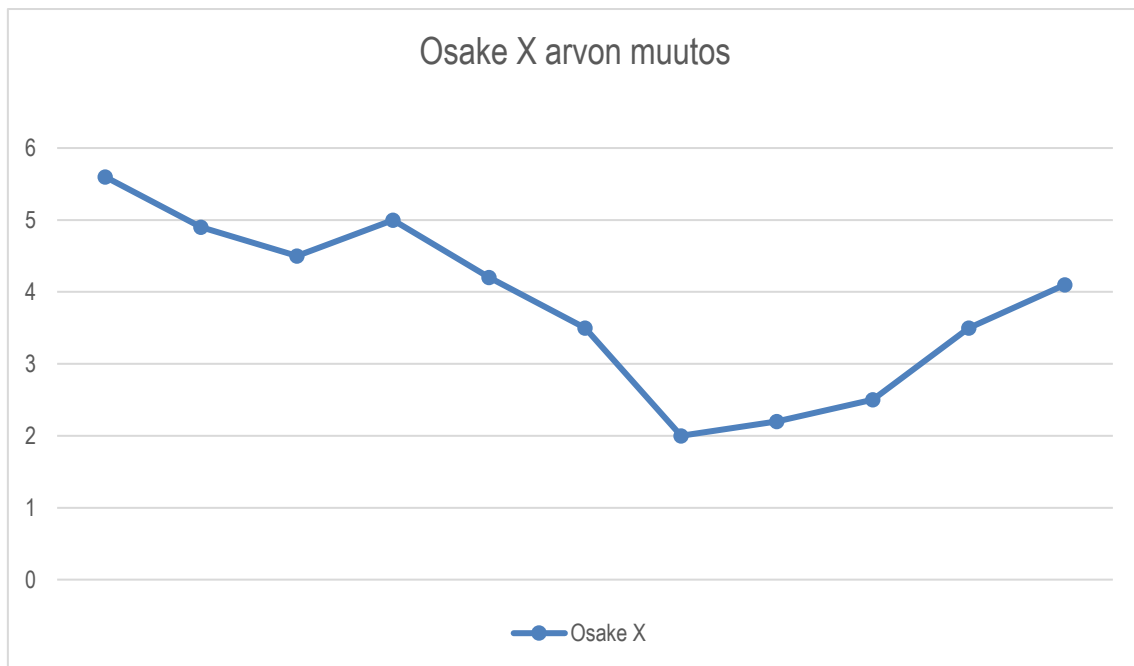
Summa/kk	korko	1v	2v	3v	4v	5v	10v	20v	30v
50 €	1 %	603 €	1212 €	1827 €	2448 €	3074 €	6300 €	13 234 €	20 867 €
50 €	5 %	616 €	1263 €	1943 €	2657 €	3407 €	7759 €	20 425 €	41 100 €
50 €	10 %	632 €	1327 €	2092 €	2933 €	3859 €	10 070 €	36 166 €	103 791 €

Summa/kk	korko	1v	2v	3v	4v	5v	10v	20v	30v
100 €	1 %	1206 €	2424 €	3654 €	4895 €	6149 €	12 600 €	26 468 €	41 734 €
100 €	5 %	1233 €	2527 €	3886 €	5314 €	6814 €	15 519 €	40 850 €	82 199 €
100 €	10 %	1264 €	2655 €	4184 €	5867 €	7717 €	20 140 €	72 331 €	207 581 €
200 €	1 %	2413 €	4848 €	7308 €	9791 €	12 297 €	25 199 €	52 937 €	83 468 €
200 €	5 %	2465 €	5054 €	7773 €	10 628 €	13 627 €	31 038 €	81 700 €	164 398 €
200 €	10 %	2529 €	5310 €	8369 €	11 733 €	15 434 €	40 280 €	144 662 €	415 162 €

Kuukausisäästäminen on erinomainen vaihtoehto aloittelevalle sijoittajalle. Mikäli sijoittaja sijoittaa esimerkiksi kuukausittain tietyn summan arvopapereihin, saa hän samalla ajallisen hajauttamisen edut.

Kun arvopapereita ostetaan sekä laskeviin että nouseviin kursseihin vähennetään, kurssien heilunnan vaikutus sijoitusten arvoon. Sijoittaja voi tehdä arvopaperivälittäjän kanssa kuukausisäästöso-
pimuksen, ennalta sovittu summa siirretään kuukausittain esimerkiksi rahastoihin.

Alla oleva esimerkki kuvaa kuukausisäästämisen hyötyjä. Jos sijoittaja laittaa rahat kerralla kiinni sijoitukseen, ovat riskit ajoituksen epäonnistumisesta suuret. Ajallisesti hajauttamalla sijoittaja voi vähentää riskiään huomattavasti

Taulukon ylemmällä rivillä on sijoitettu 1000 € heti tammikuussa tammikuun kurssilla. Alempi rivi kuvaa tilannetta, jossa sama summa sijoitetaan ajallisesti hajauttaen joka kuukausi 100 euroa.

Tammi	Helmi	Maalis	Huhti	Touko	Kesä	Heinä	Elo	Syys	Loka
1000 €	875 €	803,57 €	892,86 €	750 €	625 €	357,14€	392,86 €	446,42 €	732,14 €
100 €	187,5 €	272,2 €	402,44 €	438,04 €	465,03 €	365,73 €	502,31 €	670,81 €	1039,12 €

Huomaa ero, kun sijoittaja malttaa ostaa osakkeita laskevaan kurssiin; kurssien jälleen noustessa kurssit kohoavat paljon ylemmäs, kun jos sijoittaja olisi laittanut kaiken kerralla likoon.

Täytyy ottaa huomioon myös, että jos sijoittaja olisi laittanut 1000 euroa osakkeeseen, kun kurssit olivat alimmillaan, olisi sijoituksen arvo ollut lokakuussa 2050 euroa. Kukaan ei voi kuitenkaan ennustaa kurssien muutoksia, jonka takia ajallinen hajauttaminen on varsinkin aloittelijalle erittäin tärkeä riskienhallinnan työkalu.

Kuukausisijoittamisessa sijoittajan pitää ottaa huomioon arvopaperivälittäjien palkkiot. Esimerkiksi merkintäpalkkio voi olla tietty prosenttiosuus merkinnästä, kuitenkin vähintään tietty kiinteä summa. Jos merkintäpalkkiot ovat korkeat, on syytä pohtia minkälaisia summia sijoittaa kerralla. Mitä suuremman summan sijoittaa kerralla, sitä pienemmät kulut ovat suhteessa sijoitettuun summaan. Jos rahaa ei ole suuria summia sijoitettavaksi, voi miettiä esimerkiksi hieman suuremman summan sijoittamista vaikka joka toinen kuukausi. Näin voi säästää merkintäpalkkioissa.

Taso 4	Taso 3	Taso 2	Taso 1
<p>Kaupankäyntipalkkio Suomessa: 0,20 %</p> <p>Minimipalkkio: 9 €</p> <p>Asiakkaalle, jotka ovat tehneet 0 kauppaa edellisen kalenterikuukauden aikana. Lue lisää hinnaston tasoista.</p>	<p>Kaupankäyntipalkkio Suomessa: 0,15 %</p> <p>Minimipalkkio: 7 €</p> <p>Asiakkaalle, jotka ovat tehneet 1-10 kauppaa edellisen kalenterikuukauden aikana. Lue lisää hinnaston tasoista.</p>	<p>Kaupankäyntipalkkio Suomessa: 0,10 %</p> <p>Minimipalkkio: 5 €</p> <p>Asiakkaalle, jotka ovat tehneet 11-50 kauppaa edellisen kalenterikuukauden aikana. Lue lisää hinnaston tasoista.</p>	<p>Kaupankäyntipalkkio Suomessa: 0,06 %</p> <p>Minimipalkkio: 3 €</p> <p>Asiakkaalle, jotka ovat tehneet yli 50 kauppaa edellisen kalenterikuukauden aikana. Lue lisää hinnaston tasoista.</p>

Esimerkki Nordnetin hinnoittelusta. Kaupankäyntiaktiivisuus vaikuttaa palkkiotasoon. Pankeilla on monesti hyvin samankaltainen hinnoittelu.

6 RISKINSIETOKYKY

Sijoittamisen perussääntö on, että mitä suurempi tuotto, sitä suurempi riski. Jokaisen sijoittajan riskinsietokyky on erilainen. Ensimmäinen askel riskinsietokyvyn arvioinnissa on arvioida, kuinka pitkäksi aikaa on valmis laittamaan rahat kiinni sijoituksiin. Mitä pidemmäksi aikaa sijoittaa, sitä todennäköisempää on, että sijoitukset jäävät lopulta voitolle. Lyhyessä ajassa sijoitusten arvo saattaa vaihdella runsaasti. Tämä saattaa aiheuttaa tilanteen, että sijoittaja tarvitsee rahat käyttöönsä, vaikka sijoitukset ovat tappiolla. Opiskelijalla on lähtökohtaisesti pitkä sijoitushorisontti ja mahdollisuus pitää rahansa markkinoilla pitkään.

Seuraava askel riskinsietokyvyn kartoituksessa on olla rehellinen itselle. Sijoittajan täytyy pohtia, kuinka kylmähermoinen oikeasti on, kun on kyse omien rahojen menetyksen mahdollisuudesta. Sijoittamisen tärkein ohje on myydä, kun kurssit ovat korkealla ja ostaa kun kurssit ovat alhaalla. Ihmiset ajattelevat kuitenkin inhimillisesti, joka saattaa aiheuttaa harkitsemattomia ostoja tai paniikkimyyntejä, joilla ei ole mitään tekemistä oman sijoitussuunnitelman kanssa. Varovainen sijoittaja voi pitää nyrkkisääntönä sitä, ettei sijoita enempää varojaan riskisiin kohteisiin kuin on valmis menettämään.

Oma tieto ja taitotaso sijoittamisesta pitää myös ymmärtää. Jos ei ole vielä paljon kokemusta, kannattaa miettiä kuinka paljon on rahaa valmis laittamaan riskisiin sijoituksiin. Sijoittamisesta löytyy kuitenkin paljon kirjallisuutta, jota on helppo hyödyntää.

Elämäntilanne vaikuttaa merkittävästi riskinsietokykyyn. Säännölliset tulot parantavat riskinsietokykyä, sillä silloin huonossa markkinatilanteessa sijoittajalla ei ole tarvetta myydä omistuksiaan rahoittaakseen menojaan.

7 HENKILÖKOHTAISET SIOITUSTAVOITTEET JA RISKINSIETOKYKY

TÄYTÄ OMAT SIOITTAMISEN TAVOITTEESI JA RISKINSIETOKYKYSI ALLE:

Säästämisen ja sijoittamisen tavoitteet:

Mikä on kuukausittainen säästötavoitteesi sijoitustoimintaa varten?

Mitä varten säästät?

Kuinka pitkä on sijoitushorisonttisi?

Kuinka isoa tuottoa tavoittelet?

Riskinsietokyky:

Paljonko olet valmis menettämään sijoittamastasi summasta? Kestääkö päivittäinen taloutesi, mikäli tämä summa menetetään?

Kauanko voit pitää rahat kiinni sijoituksissa?

Voisitko sijoittaa lainarahalla?

8 ARVO-OSUUSTILI JA PÖRSSI

Arvopaperipörssi on sähköinen kauppapaikka arvopapereille. Käydäkseen kauppaa pörssissä sijoittajan pitää avata arvo-osuustili. Arvo-osuustili on sähköinen osake- tai rahastosalkku, jossa säilytetään arvopapereita. Arvo-osuustililtä sijoittaja voi seurata ja hallita omistuksiaan. Arvo-osuustilin voi avata pörssivälittäjiltä, joita ovat kaikki suurimmat pankit tai osakekauppaan erikoistuneilta pörssivälittäjiltä kuten Nordnetistä.

Sijoittaja voi ostaa sijoitusrahasto-osuuksia suoraan omasta pankistaan, mutta osakkeiden ostoon pitää avata arvo-osuustili.

Ostaakseen osakkeita sijoittajan pitää siirtää rahaa arvo-osuustilin yhteyteen avattavalle rahatilille. Rahatili avataan automaattisesti arvo-osuustilin avauksen yhteydessä ja sitä kautta ostetaan osakkeet ja osingot maksetaan sinne.

Sijoittaja tekee toimeksiannon osakkeen ostosta, jossa hän ilmoittaa halutun osakkeen, osakkeiden määrän sekä toimeksiannon voimassaoloajan. Sijoittaja voi valita joko päivän hinta – toimeksiannon tai rajahinta – toimeksiannon.

Rajatoimeksiannossa sijoittaja antaa rajat, millä hän on valmis ostamaan tai myymään osakkeen. Etuna on tieto toimeksiannon hinnasta, mutta kauppa ei välttämättä toteudu, jos kurssit eivät liiku oikeaan suuntaan.

Päivän hinta – toimeksiannossa taas ostetaan ostolaidasta ja myydään myyntilaitaan. Myyntilaita on hinta, jolla joku on alimmillaan valmis myymään osakkeen, ostolaita taas mikä on ylin hinta minkä joku on valmis maksamaan osakkeesta. Pörssin verkkosivuilta löytyy sen hetkiset parhaat tarjoukset.

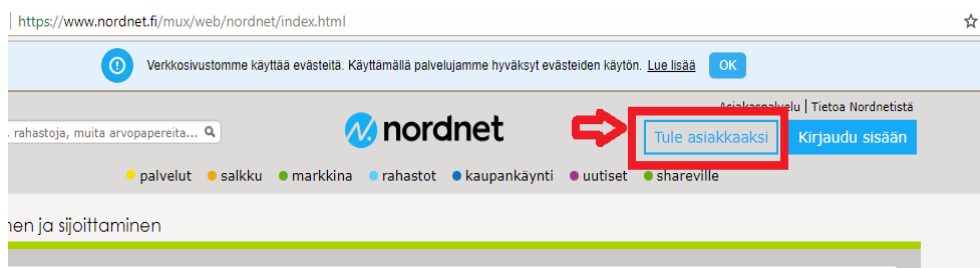
Päivän myynti hintaan – toimeksiannolla kauppa tulee kyllä toteutumaan, mutta hinta voi olla arvaamattomampi kuin rajahintatoimeksiannossa.

9 ARVO-OSUUSTILIN PERUSTAMINEN

Arvo-osuustilin avaaminen:

Arvo-osuustilin voi avata joko oman pankin verkkosivuilla tai verkkopankkitunnusten avulla pankki-yrityksien, kuten tässä esimerkissä Nordnetin, verkkosivuilta:

1. Valitse *Tule asiakkaaksi*

2. Syötä henkilötunnuksesi

3. Tämän jälkeen arvo-osuustilin avaajan pitää valita *käyttäjätunnus* ja *salasana*, täyttää *henkilötiedot* sekä vastata muutama kysymykseen liittyen omiin *sijoitustavoitteisiin*, *riskiprofiiliin* sekä *sijoitustietämykseen*.

Muutama kysymys säästämisestäsi

Nordnet tekee aktiivisesti työtä suojelemaan asiakkaidensa taloudellisia intressejä ja toimii yhdessä muiden pankkien kanssa petosten, identiteettivarkauksien, rahapesun ja terrorismin rahoituksen torjumiseksi. Tämä on tärkeä tehtävä, jonka suorittamiseksi meidän tulee tuntee sinut hyvin ja ymmärtää, miten sinä käytät tuotteitamme ja palveluitamme. Tästä syystä pyydämme sinua vastaamaan seuraaviin kysymyksiin.

Oletko USA:n kansalainen tai verovelvollinen muussa maassa kuin Suomessa?

En, vain Suomi Kyllä

Missä maassa sinulla on kansalaisuus?

Suomi

Mikä on pääasiallinen toimeentulosi lähde?

Valitse vaihtoehto

Oletko tai oletko ollut korkeassa poliittisessa asemassa tai merkittävässä julkisessa tehtävässä, tai sellaisen henkilön läheinen perheenjäsen tai läheinen yhtiökumppani?

En Kyllä

Mikä on Nordnet-asiakkuutesi tarkoitus/tavoite? Voit merkitä useita vaihtoehtoja.

Eläke Pitkäaikaissäästäminen Kaupankäynti
 Läheiselle, esim. lapselle säästäminen Lyhyen aikavälin säästäminen Käyttötili
 Valuutanvaihto

Mikä on Nordnetiin siirtämiesi rahojen ja/tai arvopapereiden lähde? Voit merkitä useita vaihtoehtoja.

Palkka/Eläke Tulo omasta yrityksestä (esimerkiksi palkka tai osingot) Säästöt
 Perintö/Lahja Asunto- tai kiinteistökaupat Yritysmyynti
 Muu myyntitulo (esimerkiksi tulo auton tai veneen myynnistä) Sijoitustuotot Arvonta/Uhkapelit
 Vakuutusmaksu Avustukset/Työttömyysetuudet

Miten suuret kuukausitulosi ovat arviolta?

Valitse vaihtoehto

Miten paljon rahaa aiot arviolta tallettaa Nordnet-tilillesi tilin avaamisen yhteydessä?

Valitse vaihtoehto

Miten usein talletuksia tullaan arviolta tekemään vuoden aikana?

Valitse vaihtoehto

Paljonko tilillesi vuosittain talletettavat rahavarat tulevat keskimäärin olemaan?

Valitse vaihtoehto

Omistatko siirrettävät rahavarat/arvopaperit?

Kyllä Ei

Montako kertaa tililtä tullaan arviolta nostamaan rahavaroja vuoden aikana?

Valitse vaihtoehto

4. Yleensä pääset jo seuraavana pankkipäivänä kirjautumaan sisään tunnuksillasi ja voit aloittaa kaupanteon, kunhan olet siirtänyt ensin rahaa arvo-osuustilin rinnalle rahatilille.

10 TOIMEKSIANNON TEKEMINEN

Alla esitellään yksinkertaisen osaketoimeksiannon tekeminen Nordnetin sivustolla:

1. Siirry kaupankäynti –välilehdelle ja valitse Osta ja myy osakkeita

<https://www.nordnet.fi/mux/web/nordnet/index.html>

The screenshot shows the Nordnet website interface. At the top, there is a search bar and navigation links. The main menu includes options like 'yleisnäkymä', 'palvelut', 'salkku', 'markkina', 'rahasotot', 'kaupankäynti', 'uutiset', 'shareville', and 'nordnet beta'. The 'kaupankäynti' option is selected and highlighted with a red box. A dropdown menu is open below it, showing 'Osta ja myy osakkeita' highlighted with a red box, along with other options like 'Stop Loss', 'QuickTrade 5.0', 'Webtrader', and 'Infront Web Trader'.

2. Hae haluamasi osake valikosta, tässä esimerkissä Nokia Corporation

The screenshot shows the search results for 'Nokia Corporation' on the Nordnet website. The search bar contains 'nokia'. The results list includes 'Nokia Corporation' with a price of 4.37 EUR and a change of 0.32%. Other results include 'Nokia Corporation Sponsored American De...', 'BEAR NOKIA X1 NORDNET F', 'BEAR NOKIA NF1', 'BEAR NOKIA X1 NORDNET', 'BEAR NOKIA X2 NORDNET F', 'BEAR NOKIA X3 NORDNET F', 'BULL NOKIA X2 NORDNET F', 'Nokian Renkaat 2013B Opt', 'Nokian Renkaat 2013C', '5Y Callspread on Nokia and Ericsson', and 'GEAR CERT ON NOKIA & ERICB'. The 'Nokia Corporation' result is highlighted with a red box.

3. Voit myös etsiä suoraan haluamasi osakkeen hakukentästä ja valita Käy kauppaa -valinnan

<https://www.nordnet.fi/mux/web/marknaden/aktiehemsidan/kursdata.html?identifier=24311&marketplace=24&inhibitTrade=1>

The screenshot shows the detailed view for Nokia Corporation (NOKIA) on the Nordnet website. The 'Käy kauppaa' button is highlighted with a red box. The page displays market data, order book, and a price chart. The market data table shows the current price of 4.342 EUR, with a change of -0.02 (-0.37%). The order book shows the best bid and ask prices. The price chart shows the stock price over time, with a red arrow pointing to the current price of 4.348 EUR.

Määrä	Kurssi	Osto	Myynti	Kurssi	Määrä
600	4.342			4.344	11 011

Aika	Kurssi	Määrä	Ostaja	Myyjä
15:38:20	4.342	1 000	Anonymous Broker	Anonymous Broker
15:38:20	4.342	213	Anonymous Broker	Anonymous Broker
15:38:20	4.342	1 492	Anonymous Broker	Anonymous Broker
15:38:20	4.342	1 895	Anonymous Broker	Anonymous Broker

	%	YLIN	ALIN
1 vk	1.54	4.468	4.218
1 kk	-14.38	5.225	4.158
3 kk	-21.19	5.545	4.158
YTD	-5.91	5.955	4.122
1 v	9.72	5.955	3.658
3 v	-33.51	7.870	3.658
5 v	110.74	7.870	2.040

4. Varsinaisen toimeksiannon tekeminen

The screenshot shows the trading interface for Nokia Corporation (NOKIA). At the top, there are tabs for 'Osakekurssi', 'Käy kauppaa', 'Yritystieto', 'Kursshistoria', 'Avainluvut', and 'Warrantit'. Below these, a summary bar displays: 'Tanaan % -0,77%', 'Tanaan -0,030', 'Aika 14:14:10', 'Viimeisin 3,876', 'Osto 3,874', 'Myynti 3,876', 'Ylin 3,914', 'Alin 3,864', and 'Vaihto 24 914 456'. The main area is divided into 'Normaali' and 'Tarjoukset & Kaupat'. The 'Normaali' section shows 'Saldo: -1 EUR', 'Käytettävissä: 9 999 EUR', and 'NOKIA Omistukseni 0 kpl'. It features input fields for 'Määrä' (10) and 'Kurssi (EUR)' (3,876), with a total price of '38,76 EUR + välityspalkkio'. Below these are 'Osta' and 'Myy' buttons. The 'Tarjoukset & Kaupat' section shows a bar chart and a table of 'VIIMEISIMMÄT KAUPAT'.

Aika	Kurssi	Maara	Ostaja	Myyjä
14:13:31	3,876	10	Nordea Bank Finland F	Nordea Bank Finland F
14:13:26	3,874	450	Nordea Bank Finland F	Nordnet Bank AB
14:13:26	3,874	100	Nordnet Bank AB	Nordnet Bank AB
14:13:11	3,874	2 000	Nordea Bank Finland F	Pohjola Bank Plc
14:11:05	3,874	100	-	-
14:10:56	3,876	8	-	-
14:10:56	3,876	140	-	-
14:10:51	3,876	1 000	Nordnet Bank AB	-

1. Valitse kuinka monta kappaletta haluat ostaa tai myydä valitsemaasi osaketta. Toimeksiannon kokonaishinta näkyy alla, tässä tapauksessa 3,876 €.
2. Valitse haluamasi hinta jolla olet valmis ostamaan tai myymään osakkeen. Nordnet tarjoaa automaattisesti viimeistä kaupankäyntikurssia, mutta se ei välttämättä ole osakkeen lopullinen hinta. Ylhäältä näkee viimeisimmät osto- ja myyntitasot.
3. Kohdasta 3 näkee reaaliajassa parhaat osto ja myyntihinnat, jolla voi ostaa/myydä arvopaperia
4. Toimeksiannolle voi asettaa myös muita ehtoja, kuten pidentää sen voimassaoloaikaa. Nordnetin palvelussa toimeksiannot ovat voimassa yhden pörssipäivän, ellei sijoittaja itse muuta toimeksiannon voimassaoloaikaa.
5. Lähetä toimeksianto **Osta** tai **Myy** -painikkeella.

11 ALLOKAATIO, ELI VAROJEN JAKAMINEN SIOITUSKOHTEIDEN VÄLILLÄ

Tärkein asia sijoittamisessa on sijoituskohteiden valinta. Ennen sijoituskohteiden valintaa pitää olla määriteltynä oma lähtötilanne, sijoitushorisontti, sijoittamisen tavoitteet ja riskinsietokyky.

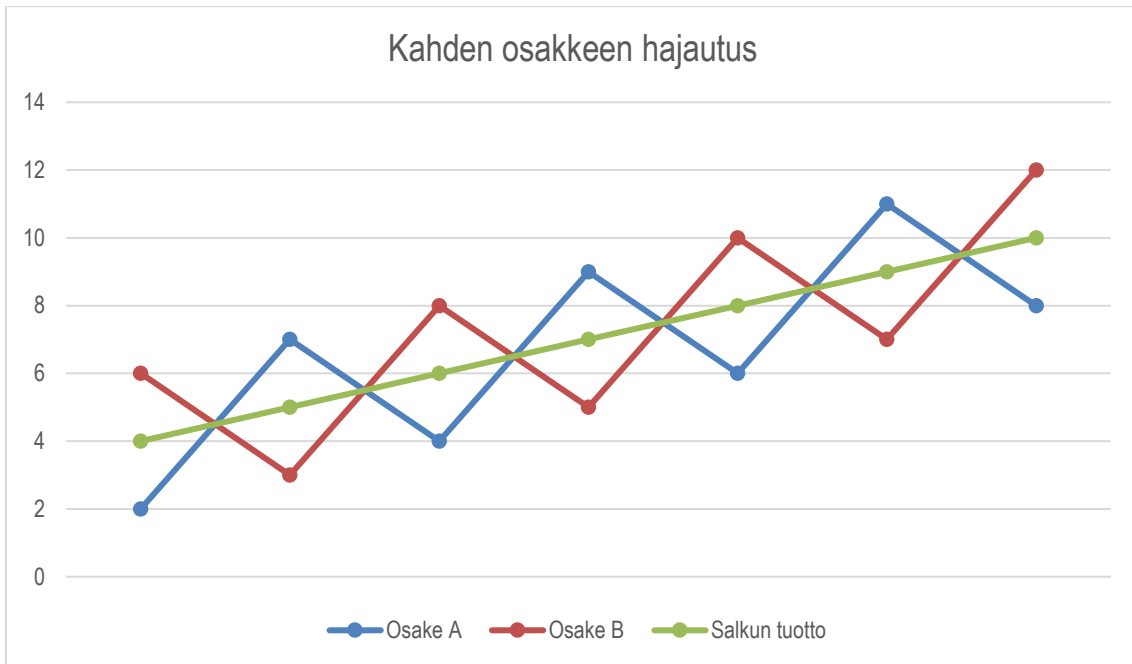
Tärkein jako on varojen jakamisessa korkotuotteiden ja osakkeiden välillä. Opiskelijalla on yleensä pitkä sijoitushorisontti, joten painotuksen on syytä olla enemmän osakkeissa kuin korkopapereissa.

Hajauttaminen

Kun valinta on tehty sijoitusten jakamisessa korkopapereiden ja osakkeiden välillä, tulee huolehtia hajauttamisesta arvopaperiluokan sisällä. On sanottu, että hajauttaminen on ainoa ilmainen lounas. Hajauttamalla osakkeet jo kymmeneen eri osakkeeseen, jotka eivät korreloi keskenään, vähentää salkun **yrittäjäriskiä** merkittävästi.

Yrittäjäriskiin vaikuttaa yrityksen kasvunäkymät, kannattavuus, johdon kyvykkyys, markkina-asema sekä omistusrakenne. Kun on hajauttanut tarpeeksi laajasti eri toimialojen osakkeisiin, yrittäjäriski vähenee. Tämä johtuu siitä, että hajauttamalla salkun volatiliiteetti eli osakkeen keskihajonta pienenee verrattuna yksittäiseen osakkeeseen. Salkun hajauttaminen estää mahdollisuudet suuriin pikavoittoihin, mutta estää toisaalta koko pääoman menettämisen. Pitkässä juoksussa hyvin hajautettu salkku tuo tasaisen tuoton.

Yksinkertaisessa hajauttamisen esimerkissä huomaa, että hajauttamalla kahden osakkeen välillä vähentää tuoton hajontaa. Osakesijoittajalla pitää olla kuitenkin malttia, sillä lyhyellä aikavälillä kurssit voivat heilahdella paljonkin.

12 SIJOITUSKOHTEET

12.1 Pankkitalletukset

Pankkitalletuksia ovat kaikenlaiset käyttötilit, säästötilit ja määrä-aikaistalletustilit. Käyttötili käytetään päivittäisten raha-asioiden hoitoon ja siihen voi liittää pankkikortin. Säästötileille ja määrä-aikaistalletustileille voi saada hieman käyttötiliä suuremman koron. Korke vaihtelee niissä talletettavan määrän mukaan.

Tuotto: Korke 0-1,5 %

Edut:

- Talletussuoja 100 000 € asti
- Rahat saa nopeasti käyttöön

Haitat:

- Korke alhainen tai olematon
- Ei yleensä ylitä inflaatiota, ts. todennäköisesti sijoitetun rahan arvo laskee ajan myötä

Tarvitsee:

- Verkkopankkitunnukset

12.2 ASP-tili

ASP-tili on tilisäästämismuoto, jossa pyritään säästämään käsiraha ensimmäistä asuntoa varten. Säästettyäsi käsirahan olet oikeutettu ASP-lainaan, joka on tavallista asuntolainaa edullisempi. Tilille on tavoitteena säästää 10 % asunnon hinnasta. Minimisäästöaika on kaksi vuotta (8 vuosineljännestä). Yhden vuosineljänneksen aikana (3 kk) tilille voi säästää 150–3000 € (50-1000 €/kk). Säästämisen ei tarvitse olla jatkuvaa. Vuosineljännesten ei tarvitse tulla peräkkäin. Se tekee ASP-säästämisestä joustavan säästömuodon opiskelijalle.

Tuotto:

1 % kiinteä vuosittainen korke, ASP-lainannostohetkellä 2-4 % lisäkorke koko säästetylle summalle. Korke verotonta, jos säästetyn summan käyttää asunnon oston.

Edut:

- Riskitön säästämisen muoto
- Säästämällä selkeä tavoite

- Talletussuoja
- Joustava vaihtoehto opiskelijalle

Haitat:

- Rahat ovat kiinni sijoituksessa lainan nostoon saakka
- Menettää lisäkoron, jos rahoja nostaa aiemmin

Tarvitsee:

- Verkkopankkitunnukset
- ASP-säästösopimuksen

12.3 Joukkovelkakirjat

Joukkovelkakirjalainat ovat lainoja, joita valtiot, kunnat tai yritykset laskevat liikkeelle rahoitustarpeitaan varten. Sijoittaja siis lainaa rahaa valtiolle tai yritykselle ennalta sovituksi ajaksi, ja saa siitä korvaukseksi korkoa. Valtiolla on verotusoikeus, joten valtioiden velkakirjalainat ovat pienempikisissä kuin yritysten velkakirjat. Vähimmäissijoitussumma on vähintään 1 000 €, mutta tavallisesti pörssiyritysten liikkeelle laskemien lainojen minimimerkintä on 100 000 €. Piensijoittaja voi kuitenkin päästä joukkovelkakirjoihin helposti kiinni rahastojen kautta.

Tuotto:

Korkotuotto, joka voi olla vaihtuvaa tai tasaista, luovutusvoitto jälkimarkkinoilla, jos myydään ostohintaa suurempaan hintaan

Edut:

- Valtion velkakirjat riskitöntä tuottoa, jos pitää laina-ajan loppuun
- Tuoton määrän tietää etukäteen.

Riskit:

- Tuotto yleensä pienempi kuin osakkeissa
- Yritys voi joutua maksuvaikeuksiin eikä voi maksaa lainaa takaisin
- Lainan minimimerkinnät suuria piensijoittajalle

12.4 Osakkeet

Osakeyhtiöt laskevat osakeanneissa liikkeelle osakkeita, joita yksityishenkilöt tai muut yhtiöt voivat merkitä itselle. Näin yhtiö kerää itselle pääomaa. Osakkeet ovat sijoittajille osaomistus yrityksestä. Sijoittajan omistus yhtiöstä on hänen osakkeidensa määrä suhteessa koko yhtiön osakemäärään.

Osakkeilla voi käydä kauppaa arvopaperipörssissä toisten sijoittajien kanssa. Yritykset voivat maksaa omistajilleen osinkoa tuloksestaan omistusten suhteessa.

Yhtiöillä voi olla erilaisia osakesarjoja, joiden erot ovat siinä minkälaista äänivaltaa yhtiöstä saa.

Tuotto:

Osingot ja arvonnousu, markkinoiden pitkän aikavälin keskituotto ollut n. 10 %.

Edut:

- Pitkässä juoksussa paras tuotto
- Osingoista kassavirtaa

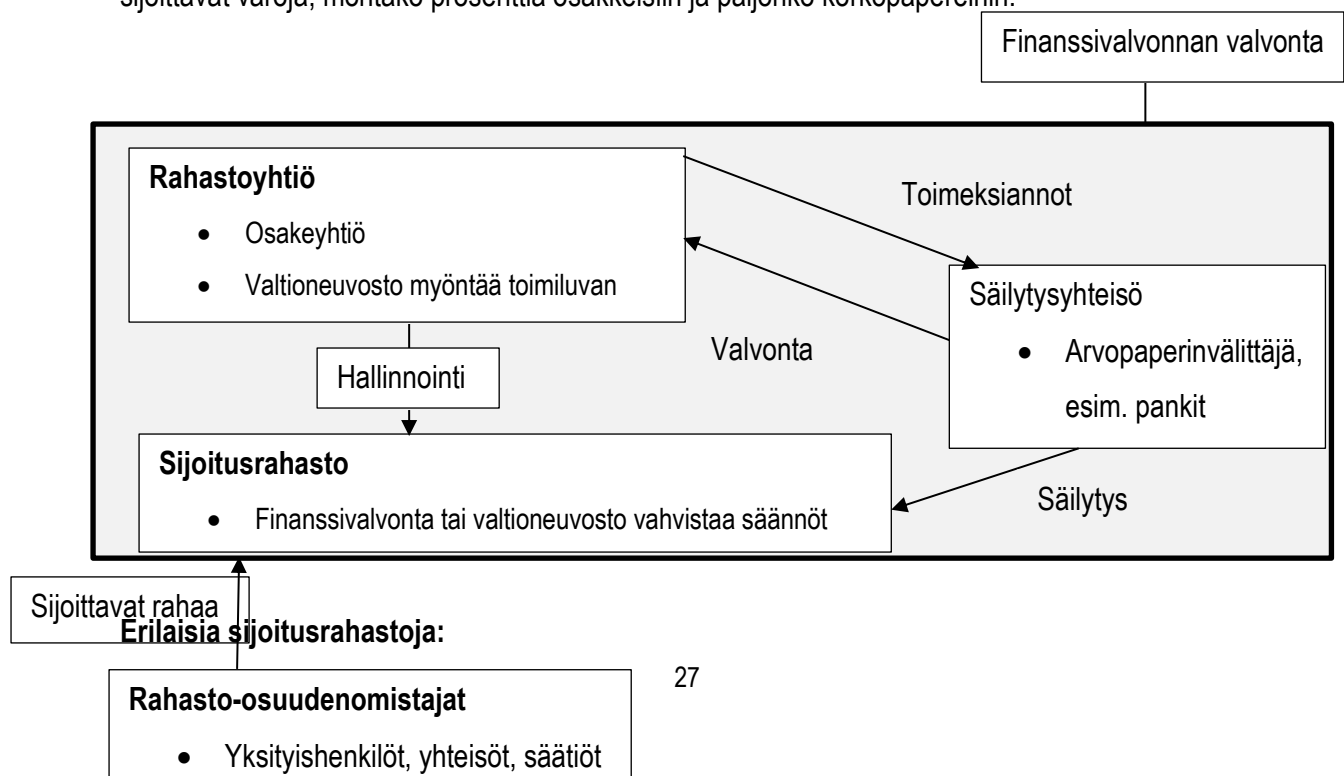
Haitat:

- Riskit suuret
- Osakkeiden arvot voivat heitellä suuresti
- Pahimmassa tapauksessa yritys voi mennä konkurssiin ja sijoittaja menettää koko sijoittamansa summan

Tarvitsee: Arvo-osuustilin

12.5 Rahastot

Rahastot ovat hyvä vaihtoehto piensijoittajalle. Rahastojen toimintaperiaate on, että rahastoyhtiöt keräävät sijoittajien varoja, joita ne sitten sijoittavat eteenpäin korkopapereihin tai osakkeisiin. Sijoittajat omistavat arvopaperit, mutta rahastoyhtiön salkunhoitaja sijoittaa ja hallinnoi niitä, ja perii siitä palkkion. Rahastojen säännöissä on määritelty niiden toimintaperiaatteet, esimerkiksi mihin ne sijoittavat varoja, montako prosenttia osakkeisiin ja paljonko korkopapereihin.

- **Korkorahastot** → Sijoittavat lyhyen koron arvopapereihin sekä joukkolainoihin
- **Osakerahastot** → Sijoittavat osakkeisiin rahaston toimintaperiaatteiden mukaan
- **Yhdistelmärahastot** → Sijoittavat sekä korkopapereihin että osakkeisiin.
- **Erikoissijoitusrahastot** → Säännöissä ei prosenttirajoja mihin voi sijoittaa, esimerkkinä vipurahastot jotka sijoittavat johdannaisiin ja indeksirahastot jotka sijoittavat jonkun indeksin mukaan.

Tuotto:

Riippuu rahaston tyypistä. Osakerahastot tuottavat yleensä paremmin kuin korkorahastot, mutta myös tuoton vaihtelu on suurempaa. Tuottorahasto maksaa tuotto-osuutta sijoittajille. Kasvurahastoissa tuotto-osuus lisätään rahaston pääomaan.

Edut:

- Hajauttaminen kansainvälisesti ja toimialakohtaisesti tapahtuu automaattisesti salkunhoitajan toimesta
- Sijoituslain mukaan yksittäisen arvopaperin paino saa olla rahastossa korkeintaan 10 % (pl. erikoissijoitusrahastot) ja vähintään 16 eri sijoituskohteeseen
- Hyvä likviditeetti
- Sijoituspäätöksiä tekevät ammattilaiset
- Helppohoitoisuus
- Verotus, rahastot eivät maksa veroja, vaan sijoittaja maksaa veroa vasta luovutusvoitostaan siinä vaiheessa, kun hän myy osuutensa.
- Pääsee mukaan markkinoille joille piensijoittajalla muuten olisi vaikea päästä.

Haitat:

- Palkkiot voivat syödä tuottoa
- Sijoittaja on salkunhoitajan päätösten ja tietämyksen varassa.

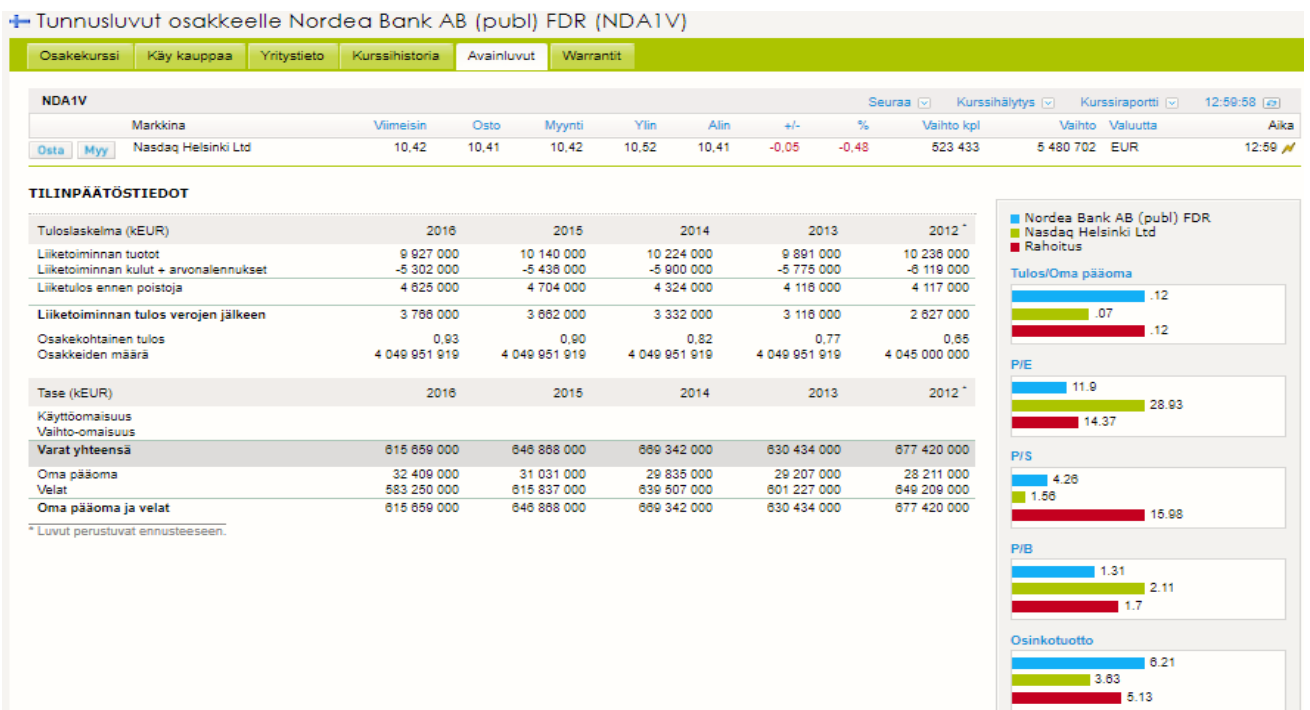
Tarvitsee:

- Säästösopimus pankin kanssa TAI
- Arvo-osuustili

13 SIOJITUSSTRATEGIAT JA SALKUN HALLINTA

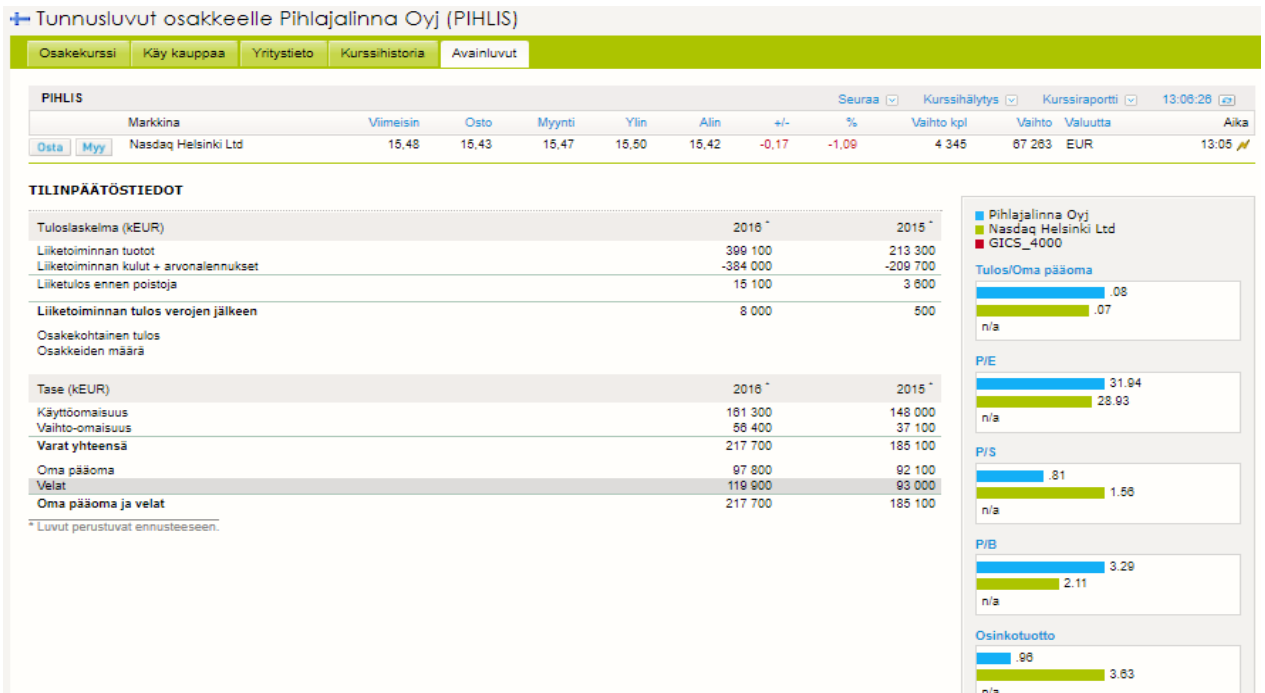
Omaa sijoitusstrategiaansa on hyvä pohtia jo sijoitussuunnitelmaa tehdessä. Sijoitusstrategiaan vaikuttaa omat tavoitteet, riskinsietokyky sekä oma osaamistaso.

Osakesijoittamisen tyylisuuntia ovat arvosisjoittaminen ja kasvusijoittaminen. Arvosisjoittaja pyrkii löytämään alhaalle arvostettuja yhtiöitä niiden oikeaan kirjanpitoarvoon nähden. Tällaiset yhtiöt toimivat yleensä kypsillä aloilla ja niitä pidetään vähän tylsinä. Arvoyhtiöiden arvonnousu ei välttämättä ole enää hurjaa, mutta osinkoja maksetaan hyvin. Arvosisjoittaja pyrkii pohjaamaan kaikki päätöksensä jo olemassa olevaan tietoon ja hyötymään oman kärsivällisen tyylinsä ansiosta muiden sijoittajien irrationaalisesta käytöksestä.

Esimerkki suomalaisesta arvoyhtiöstä Nordeasta. Osakkeen arvo suhteessa yhtiön kirjanpitoarvoon (P/B-luku) on alhainen ja osinkotuotto on korkea.

taas pyrkii löytämään korkealle arvostettuja yhtiöitä, joiden hän uskoo nousevan entisestään. Kasvusijoittaja pyrkii ennustamaan yhtiön tulevaisuuden suunnan. Kasvuyhtiöt ovat usein julkisuudessa enemmän esillä ja niiden kurssit heittelevät huomattavasti enemmän kuin arvosisjoitusten. Osingonmaksukyky on kasvuyhtiöillä heikompi, koska ne tekevät investointeja tulevaisuutta varten, mikä syö tulosta. Kasvuyhtiöissä on mahdollisuus myös pikavoittoihin, mutta on olemassa mahdollisuus myös yhtiön konkurssille jolloin sijoittaja menettää kaiken. Tietysti se on mahdollista myös arvoyhtiöissä, mutta se on epätodennäköisempää johtuen niiden vakaammasta taustasta ja tuloksentekokyvystä.

Esimerkki suomalaisesta kasvuyhtiöstä Pihlajalinnasta. P/E-luku ja P/B-luku ovat korkeita, osinkotuotto on alhainen suhteessa markkinoihin. Yhtiön liikevaihdon ja liiketuloksen kasvuvauhti on kova.

Omaa arvopaperisalkkua ei kannata seurata aivan päivittäin, etteivät lyhyen välin kurssiheilahtelut vie yöunia. Salkkua on kuitenkin syytä seurata ja hoitaa esimerkiksi vuosittain. Salkun tilannetta on hyvä verrata omaan sijoitussuunnitelmaan ja tehdä tarvittaessa muutoksia.

Elämäntilanteen muuttuessa esimerkiksi tulotason kasvaessa voi tarkastella omaa sijoitussuunnitelmaansa, tavoitteitaan ja riskinsietoaan. Tarvittaessa voittoja tai tappioita voi kotiuttaa riippuen arvopapereiden arvonkehityksestä ja omasta sijoitusstrategiasta.

Erlaisia tapoja salkun hallintaan ovat passiivinen ja aktiivinen. Passiivisessa pyritään pitämään sama allokaatiojakauma korkopapereiden ja osakkeiden suhteen. Jos esimerkiksi osakkeiden painotus salkussa nousee liian suureksi arvonnousun takia, myydään osakkeita ja ostetaan korkopapereita, jotta allokaatiojakauma pysyy samana.

Aktiivisessa salkun hallinnassa allokaatiojakaumaa muokataan markkinatilanteen mukaan. Kursien noustessa lisätään osakkeiden määrää ja kurssien laskiessa lisätään korkosijoituksia.

14 VEROTUS

Sijoitustoimintaan kuuluu olennaisena osana verotuksen suunnittelu. Pankkiiriliikkeet toimittavat tiedot suoraan verottajalle, ja sijoittajan tehtäväksi jää tarkastaa, että verotus on tehty oikein.

Arvopaperien myynnistä ja osingoista kertyvät tulot ovat pääomatuloja ja ne verotetaan: 30 % 30 000€ asti ja 34 % 30 000 ylimenevältä osalta.

Luovutusvoittoja syntyy, kun osakkeen tai rahasto-osuuden myyntihinta on isompi kuin hankintahinta. Hinnan laskemisessa käytetään nimellisarvoa, ei reaaliarvoa. Hankintahinta on arvopaperin ostohetken hinta lisättyä ostamisessa aiheutuneista kuluista.

Sijoittaja X on ostanut osaketta A 100 kpl vuonna 2010 hintaan 20 €/ kpl. Hän myy kaikki osakkeensa vuonna 2017 hintaan 35 €/kpl. Luovutusvoittoa syntyy $100 \cdot 35 - 100 \cdot 20 = 1500$ €. Veroa luovutusvoitosta menee 30 % jos vuoden muut luovutusvoitot eivät ylitä 30 000 € eli $1500 \cdot 0,3 = 450$ €

Hankintahinta voidaan laskea myös **hankintameno-olettamana**. Jos arvopaperin on omistanut alle 10 vuotta, on hankintameno-olettama 20 % myyntihinnasta, ja yli 10 vuotta omistetuissa arvopapereissa 40 % myyntihinnasta. Verottaja laskee automaattisesti sijoittajalle edullisemman vaihtoehdon

Sijoittaja X on ostanut osaketta B 100 kpl vuonna 2008 hintaan 5 €/kpl. Hän myy kaikki osakkeensa hintaan 30 €/kpl vuonna 2017. Myyntihinta vähennettynä todellisella hankintahinnalla on $100 \cdot 30 - 100 \cdot 5 = 2500$ €. Hankintameno-olettamalla $100 \cdot 30 - 30 \cdot 0,2 \cdot 100 = 2400$ €. Verotuksen kannalta hankintameno-olettama on parempi koska tällöin veroa menee $2400 \cdot 0,3 = 720$ € VRT. $2500 \cdot 0,3 = 750$ €.

HUOM! Mikäli sijoittaja myisi osakkeet samaan hintaan seuraavana vuonna, olisi osakkeiden ostosta kulunut yli 10 vuotta, jolloin voisi käyttää 40 % hankintameno-olettamaa, joten verotettava summa olisi $100 \cdot 30 - 0,4 \cdot 30 \cdot 100 = 1800$ € ja vero olisi $1800 \cdot 0,3 = 540$ €.

Mikäli sijoittajalla on arvo-osuustilillään samoja osakkeita tai rahasto-osuuksia, käytetään myynnin järjestyksessä ns. FiFo-periaatetta. (First in first out). Se tarkoittaa, että ensimmäisenä ostetut arvopaperit myydään myös ensimmäisenä pois.

Sijoittaja X on ostanut osaketta C 50 kpl hintaan 10 € vuonna 2010 ja 50 kpl hintaan 15 €/kpl vuonna 2014. Hän myy 75 osaketta vuonna 2017 hintaan 35 €. Fifo-periaatteella ensimmäisenä ostetut myydään ensin, eli luovutusvoittoa syntyy $75 \cdot 35 - 10 \cdot 50 + 15 \cdot 25 = 1750$ €. Veroa maksetaan $0,3 \cdot 1750 = 525$ €.

Huomaa että, jos luovutetut myynnit ovat alle 1 000 € vuodessa, ovat ne verovapaita!
Toisaalta alle 1 000 € luovutusmyyneistä ei voi vähentää tappioita verotuksessa.

Sijoittaja X on ostanut 50 kpl osakkeita D hintaan 10 €/kpl vuonna 2015. Hän myy ne vuonna 2017 hintaan 12€/kpl. Luovutusvoittoa syntyy $12 \cdot 50 - 10 \cdot 50 = 100\text{€}$. Jos verovuonna ei ole muita luovutusmyyntejä, ei luovutusvoitosta makseta veroa, koska luovutusmyynnit ovat vuoden aikana alle 1 000 €.

Luovutustappioita syntyy, kun arvopapereita myydään pienemmällä hinnalla kuin niiden hankintahinta. Luovutustappiot voi vähentää verotuksessa ensisijaisesti saman vuoden pääomaverotuksessa. Jos luovutustappiot ovat luovutusvoittoa suuremmat, vahvistetaan luovutustappio ja sen voi vähentää pääomaverotuksessa seuraavan viiden vuoden aikana.

Sijoittaja X ostaa vuonna 2015 100 kpl rahasto-osuuksia hintaan 40 €/kpl. Vuonna 2017 hän myy ne kaikki hintaan 35€/kpl. Luovutustappiota syntyy $35 \cdot 100 - 40 \cdot 100 = 500\text{ €}$. Samana vuonna sijoittaja X on myynyt 50kpl osakkeita hintaan 20€/kpl. Osakkeiden ostohinta oli 5 vuotta sitten 5€/kpl, joten osakkeista syntyy luovutusvoittoa $20 \cdot 50 - 5 \cdot 50 = 750\text{€}$. Luovutustappiot voi vähentää ensisijaisesti sen vuoden verotuksessa, joten sijoittajan maksamat verot ovat $(750\text{€} - 500\text{€}) \cdot 0,3 = 250 \cdot 0,3 = 75\text{€}$

HUOM! Myös luovutustappiota laskettaessa voidaan käyttää hankintameno-olettamaa

Osinkojen verotus riippuu siitä, tuleeko osinko listatusta vai listaamattomasta yhtiöstä. Listatuiden yhtiöiden maksamasta osingosta 15 % on verovapaata, ja 85 % pääomatuloa. Osingon maksaja pidättää veron osingoista ja ilmoittaa tiedot verottajalle.

15 MARKKINAPSYKOLOGIA

Tehokkailla markkinoilla tarkoitetaan tilannetta, jos kaikki osakkeissa oleva informaatio on jo osakkeissa, ja kaikki osakkeet ovat ns. oikein hinnoiteltuja. Tällöin ei olisi mahdollista päästä markkinoita parempaan tuottoon.

Tällainen tilanne vaatisi kuitenkin sen, että sijoittajat toimisivat täysin rationaalisesti. Sijoittajien tunteet ja eri elämäntilanteet kuitenkin vaikuttavat osto ja myyntipäätöksiin jatkuvasti. Tätä kutsutaan markkinapsykologiaksi ja se vaikuttaa varsinkin kurssien lyhytaikaiseen heilahteluun merkittävästi.

Sijoittajien osto ja myyntipäätökset eivät välttämättä liity mitenkään yhtiöiden taloudelliseen tilaan. Sijoittaja voi tarvita yksinkertaisesti käteistä ja se on hänen syynsä myydä arvopapereita. Huhut vaikuttavat myös jatkuvasti sijoituskäyttäytymiseen. Pörssissä on paradoksi, että mitä useampi ihminen uskoo huhuihin, huhut lopulta toteuttavat itse itsensä. Jos tarpeeksi ihmisiä uskoo pörssikurssien laskevan ja myy osakkeitaan, se aiheuttaa pörssikurssien laskun, koska silloin osakkeilla on enemmän tarjontaa kuin kysyntää. Tätä kutsutaan ns. sopuli-ilmiöksi, eli sijoittajat haluavat kulkea valtavirran mukana.

Tärkeimmät markkinoihin vaikuttavat tunteet ovat ahneus ja pelko. Ahneus iskee, kun kaikki haluavat ostaa samaa osaketta, jolloin osakkeen arvostus nousee liian suureksi suhteessa yhtiön todelliseen arvoon. Kun kurssit nousevat tarpeeksi pitkään ja ihmiset alkavat pelätä niiden laskemista ja myydä sijoituksiaan, toteuttaa yhtälö itse itsensä ja kurssit laskevat.

Sijoittajilla on tyypillisesti turhankin hyvä itseluottamus sijoitusasioissa. Huonot päätökset ovat huonoa tuuria, mutta onnistumiset ovat omaa viisautta. Voitoista saa vähemmän mielihyvää kuin tappioista mielipahaa, joka voi johtaa lyhytjänteiseen toimintaan.

Markkinapsykologian keskellä rohkea sijoittaja pyrkii erottumaan laumasta ja sijoittamaan vastavirtaan. Se vaatii kärsivällisyyttä ja rohkeutta ostaa silloin kun markkinat laskevat ja joka paikassa asiasta uutisoidaan. Kärsivällinen sijoittaja saa kuitenkin palkintonsa, kun kurssit kääntyvät taas nousuun. Ns. sopulilauma on myynyt jo kurssien laskeutessa omistuksensa tappiolla, ja kurssien noustessa ostavat taas arvopapereita nouseviin hintoihin.